

**YETİŞKİNLERİN ÇOCUKLUĞA BAKIŞI:
ANKARA İLİ ÖRNEĞİ**

Gizem Balasar

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANA BİLİ DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS, 2019

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Gizem

Soyadı : Balasar

Bölümü :

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Yetişkinlerin Çocukluğa Bakışı: Ankara İli Örneği

İngilizce Adı : The Perspective of Adults on Childhood: Ankara Province Sample

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Gizem Balasar

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Gizem Balasar tarafından hazırlanan “Yetişkinlerin Çocukluğa Bakışı: Ankara İli Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Neslihan AVCI

(Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan : Prof. Dr. Abide Güngör Aytar

(Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye : Doç. Dr. Devlet Alakoç Pirpir

(Çocuk Gelişimi, Selçuk Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 29/08/2019

Bu tezin Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Tüm yüksek lisans deneyimim süresince desteğini benden hiç esirgemeyen, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşarak eğitim hayatıma yol gösteren değerli tez danışmanım Prof. Dr. Neslihan AVCI' ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecimde bana sunduğu yardımlar ve geliştirmiş olduğu ölçeğiyle manevi destek olan değerli Arş. Gör. Müge KUNT' a teşekkür ederim.

Yüksek lisans seçmelerine katıldığım günden beri kendisiyle ortak bağ kurduğumuz ve tez yazım sürecimizde birbirimize destek olduğumuz sevgili arkadaşım Gözde ÇİNBAY' a teşekkür ederim.

Tez uygulama sürecimde çok sayıda katılımcı ile görüşme yapmama olanak sağlayan değerli velim ÇELİK Ailesi' ne, sevgili arkadaşım Funda TOKSOY' a, BALASAR ve DEVECİ ailelerine çok teşekkür ederim.

Tez konuma bu denli bağlı olmamı sağlayan, deneyimlerini ve bilgilerini benimle her daim paylaşan ve hayatımın her alanında yanımda olduklarını hissettiren sevgili arkadaşlarım ve meslektaşlarım Alona YILDIRIM ve Hande GÜNDÜZ' e teşekkür ederim.

Hayatımın her alanında; amaçladığım uğruna pes etmemem gerektiğini çalışkanlığı ile bana hep gösteren canım babam Metin BALASAR' a, içimdeki gücü ve azmi fark etmemi sağlayan ve tüm tez uygulama sürecimde beni yalnız bırakmayan canım annem Gönül BALASAR' a, kıvrak zekası ve sevgisi ile yaşamıma anlam katan biricik kardeşim Mert BALASAR' a ve varlığıyla bana manevi güç vererek tezimi tamamlamamda büyük destek olan değerli C.Mert DEMİREL'e sevgi ve minnetlerimi sunarım.

Öğretmenlik yaşamım boyunca renkli dünyalarını ve sırlarını bana göstererek, çocuğun doğasına olan inancımı güçlendiren tüm öğrencilerime ve hayatıma dolaylı da olsa dokunan tüm çocuklara çok teşekkür ederim.

**YETİŞKİNLERİN ÇOCUKLUĞA BAKIŞI:
ANKARA İLİ ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Gizem Balasar

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Temmuz, 2019**

ÖZ

Bu araştırmada amaç, Ankara ili merkez ilçelerinde yaşamakta olan yetişkinlerin çocukluk anlayışlarını bazı değişkenlere göre incelemektir. Bu araştırma karma yöntemde yakınsayan paralel deseninde gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubu tabakalı örnekleme yaklaşımıyla seçilmiş 18 yaş ve üstü 260 katılımcıdan oluşmaktadır. Çalışmada verilerin nitel analizi içerik ve betimsel analiz yöntemleri ile yapılmıştır. Yedi sorudan oluşan "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" ile katılımcıların çocuk anlayışları hakkında nitel veriler toplanmıştır. Görüşmenin son aşamasında ise "Çocukluk Anlayışı Sıfat Abaküsü" ile araştırmanın nicel kısmı hakkında veriler toplanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunu ölçmede yararlanılan Çocukluk Anlayışı Sıfat Listesi'nden elde edilen veriler doğrultusunda: Katılımcıların çoğunluğu, çocukları yücelten sıfatları seçerken en az ise çocuğa ilişkin olumsuz düşüncelerin vurgulandığı sıfatları seçtikleri tespit edilmiştir. Elde edilen nitel veriler doğrultusunda katılımcılar çocukluğun başlangıç yaşının sıfır olduğunu ve çocukluğun bitmeyecek bir süreç olduğunu ifade etmektedir. Katılımcıların çoğunluğu çocukların var olan şeklini değiştirmeyi istememektedir. Katılımcıların çocukları çiçek, melek, sıcak, pamuk, güzel, hamur, saf, bal, güneş vb. kelimelerle nitelendirmektedir. Katılımcılar genel olarak çocukluklarını olumlu yönde değerlendirmektedir.

Bilim Kodu :
Anahtar Kelimeler : Çocukluk, yetişkinlerin çocukluk anlayışı
Sayfa Adedi :
Danışman : Prof. Dr. Neslihan Avcı

**THE PERSPECTIVE OF ADULTS ON CHILDHOOD:
ANKARA PROVINCE SAMPLE
(M.S Thesis)**

Gizem Balasar

**GAZI UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
July, 2019**

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the perspective of adults on childhood according to some factors. The study is a parallel pattern convergent research in mixed method. The sample size of the study consists of 260 participants whose ages are over 18 years in the central districts of Ankara, Turkey. The qualitative analysis of the data was done by using content and descriptive analysis methods. Qualitative data were collected about the perspective of adults on childhood with “The Semi-Structured Interview Form” which is consisted of seven questions. After the interview, the participants were asked to choose the adjectives from “The Adjective Abacus on Childhood Understanding”. According to data obtain from Adjective List of Childhood Approach used for quantitative part of the study, it was found that most of the participants chose adjectives that aggrandize children while adjectives emphasizing negative thoughts were chosen at least. According to the qualitative data obtained, the participants stated that the age of onset on childhood is zero and childhood is an endless process. The majority of participants do not want to change the way children are present. The participants described children as flower, angel, warm, cotton, beautiful, pure, honey, sun and so on. The participants generally evaluated their childhood positively.

Science Code :
Key Words : Childhood, the perspective of adults on childhood
Page Number :
Supervisor : Prof. Dr. Neslihan Avcı

İÇİNDEKİLER

ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Önemi.....	2
1.3 Araştırmanın Amacı	3
1.4 Araştırma Soruları.....	3
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.6 Araştırmanın Sayıtları	3
1.7 Tanımlar	4
BÖLÜM II.....	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
Çocuk ve Çocukluğun Tanımı	6
Çocukluğun Yaş Aralığı	7
Yetişkinlerin Çocukluk Anlayışları.....	9
Çocuk İmajları	10
Masum Çocuk.....	11
Kurtarıcı Çocuk	11
Kötü Çocuk.....	11

Çığ Gibi Büyüyen Çocuk.....	12
Kontrolden Çıkmış Çocuk	12
Küçük Yetişkin.....	12
Eğitime Devam Eden Çocuk	13
Mülk Olarak Görülen Çocuk.....	13
Kurban Çocuk.....	14
Katılımcı Çocuk	14
Çocukluğa Tarihi, Sosyolojik, Coğrafik ve Psikolojik Yaklaşımlar	15
Çocuğun Doğasına İnanç.....	19
İlgili Araştırmalar	22
Çocukluk ve Çocukluk Anlayışı İle İlgili Araştırmalar	22
Çocuğun Doğasına İnanç İle İlgili Araştırmalar.....	29
BÖLÜM III	35
YÖNTEM.....	35
2.1 Araştırmanın Modeli	35
2.2 Evren ve Örneklem	35
2.3 Verilerin Toplanması.....	36
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	37
Çocukluğa Bakış Sıfat Listesi	37
Veri Toplama Süreci.....	38
2.4 Verilerin Analizi.....	39
Nitel Boyutta.....	39
Nicel Boyutta	40
Araştırmada Dikkat Edilen Etik İlkeler	45
BÖLÜM IV	46
BULGULAR ve YORUM.....	46
1. Yetişkinlerin Çocukluk Anlayışına Nitel Bakış.....	46
Çocukluğun Yaş Aralığı	47
Yetişkinlerin Çocukları Değiştirmeyi İsteme Durumu	48

Yetişkinlerin Çocuklarla Bir Anı Hakkındaki Duygu ve Düşünceleri	52
Yetişkinlerin Bir Anı İle Çocuklar İçin Kullandıkları Metaforlar ve Nitelemeler	56
Yetişkinlerin Kendi Çocukluğuna Bakışı	58
2. Yetişkinlerin Çocukluk Anlayışlarına Nicel Bakış	63
BÖLÜM V	68
TARTIŞMA VE SONUÇ	68
Yetişkinlerin Çocukluğun Yaş Aralığı Hakkındaki Düşünceleri	68
Yetişkinlerin Çocukları Değiştirmeyi İsteme Durumları	70
Yetişkinlerin Bir Anı İle Çocuklar Hakkındaki Duygu ve Düşünceleri	73
Yetişkinlerin Çocuklar İçin Kullandıkları Metaforlar ve Nitelemeler	75
Yetişkinlerin Kendi Çocukluğuna Bakışı	76
Öneriler	79
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	79
Uygulamaya Yönelik Öneriler	79
KAYNAKLAR	81
EKLER	86
EK 1	87
EK 2	89
EK 3	91

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çocuk Kavramındaki Değişiklikler.....	17
Tablo 2. İlçelere Göre Yetişkin Nüfus ve Katılımcı Sayısı.....	36
Tablo 3. Ölçme Sonuçlarının Güvenirliğine İlişkin Bulgular.....	38
Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyete Göre Puan Dağılımlarına Ait Normallik Testi Sonuçları.....	41
Tablo 5. Katılımcıların Yaş'a Göre Puan Dağılımlarına Ait Normallik Testi Sonuçları ..	42
Tablo 6. Katılımcıların Öğrenim Düzeylerine Göre Puan Dağılımlarına Ait Normallik Testi Sonuçları.....	43
Tablo 7. Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Puan Dağılımlarına Ait Normallik Testi Sonuçları.....	44
Tablo 8. Çocukluğun Yaş Aralığı.....	47
Tablo 9. Katılımcıların Çocukluğa Bakışlarına Yönelik Frekans Ve Yüzde Dağılımı	63
Tablo 10. Katılımcıların Ölçme Aracının Alt Boyutlarında Aldıkları Toplam ve Ortalama Puanlar.....	64
Tablo 11. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Çocuk Algılarının Karşılaştırılmasına Ait Mann Whitney-U Testi Sonucu.....	64
Tablo 12. Katılımcıların Öğrenim Düzeylerine Göre Çocuk Algılarının Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.....	65
Tablo 13. Katılımcıların Sahip Olduğu Çocuk Sayısı/Varlığına Göre Çocuk Algılarının Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.....	66
Tablo 14. Katılımcıların Yaş Durumlarına Göre Çocuk Algılarının Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.....	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Hart (1992) katılım merdiveni.....	21
<i>Şekil 2.</i> Genel kategori ve kodlar.....	40
<i>Şekil 3.</i> Ana kategoriler.....	46
<i>Şekil 4.</i> Yetişkinlerin çocukları değiştirmeyi isteme durumu.....	49
<i>Şekil 5.</i> Çocukları değiştirmeyi istemeyen katılımcıların sebepleri.....	49
<i>Şekil 6.</i> Çocukları değiştirmeyi isteyen katılımcıların sebepleri.....	51
<i>Şekil 7.</i> Yetişkinlerin çocuklarla yaşadığı bir anı hakkındaki düşünceleri.....	52
<i>Şekil 8.</i> Yetişkinlerin çocuklarla yaşadığı bir anı hakkındaki duyguları.....	54
<i>Şekil 9.</i> Etkilenme duygusuna ait alt kategoriler.....	55
<i>Şekil 10.</i> Yetişkinlerin çocuklar için kullandıkları metaforlar.....	57
<i>Şekil 11.</i> Yetişkinlerin çocuklar için kullandıkları nitelemeler.....	58
<i>Şekil 12.</i> Yetişkinlerin kendi çocukluğuna bakışı.....	59
<i>Şekil 13.</i> Yetişkinlerin çocukluklarında başka bir yetişkinle yaşadığı anı.....	59
<i>Şekil 14.</i> Yetişkinlerin çocukluk yıllarıyla ilgili olumlu değerlendirmeleri.....	62
<i>Şekil 15.</i> Yetişkinlerin çocukluk yıllarıyla ilgili olumsuz değerlendirmeleri.....	63

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

TDK	Türk Dil Kurumu
BMÇHS	Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, giriş, problem durumu, çalışmanın önemi, amacı, araştırma soruları, sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Çocuk ve çocukluk kavramları halen çözülmeyi ve tanımlanmayı bekleyen önemli kavramlardır. Yetişkinlerin çocukluk anlayışları, günlük yaşamlarında çocuklara nasıl davrandıklarını doğrudan etkilemektedir. Çocuk ve çocukluk kavramlarını iyi tanımlamak, çocuklara verilen hizmetin değerini arttırmaktadır.

Birleşmiş Milletler' in (1989) yapmış olduğu Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin ilk maddesinde çocuk kelimesi “çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” ibaresiyle tanımlanmaktadır. Çocukluk ise çocuk kavramının bir soyutlaması olup hayatın belirli bir dönemini temsil etmektedir. Çocukluk kavramı hakkında çalışmalar yapan Archard (2004), bütün toplumlarda her zaman bir çocukluk kavramı olduğunu, yani çocukları yetişkinlerden ayırmanın birçok yolunun var olduğunu belirtmektedir.

Elkind (1987, s.6) ise başka bir açıdan bakarak, “Çocuk doğanın armağanı, çocukluğa ilişkin imaj da insanoğlunun yaratısıdır” demiştir. İnsanların oluşturmuş olduğu çocukluk anlayışı bazen doğru bazen yanlış yorumlanarak günümüze kadar gelmiştir. İnsanoğlunun yapması gereken sadece doğru çocukluk anlayışları oluşturmak değil, bununla birlikte yanlış olmuş çocukluk anlayışlarını da kırmaktır (Elkind, 1987). Bu durum ise ülkelerin çocuk imajları ile ona sundukları hizmetin doğru orantılı olduğunu göstermektedir.

James (2001), tüm çocuklar için aynı çocuk tanımı olmasına rağmen çocukların günlük yaşamlarındaki farklılığından ve yetişkinlerin çocukla olan iletişimlerdeki çeşitliliğinden kaynaklı olarak çocukluk anlayışlarında farklılıklar olduğunu vurgulamaktadır. Çocukların ihtiyaçlarından ve yetkinliklerinden hareketle çocukluğun anlamlandırılması, yorumlanması, yasa, sosyal politika ve hatta gündelik etkileşimlerle kültürden kültüre büyük çeşitlilik göstermektedir. Onur (2001), çocukluk anlayışındaki bu çeşitliliğin dengelendiği bir planlama yapmanın, hem bilim dünyasının hem de siyasetçilerin ve uygulamacıların birlikteliğiyle mümkün olacağını ifade etmektedir.

Tüm bu alan yazından hareketle, çalışmanın temel problemini “Yetişkinlerin çocukluk anlayışları nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır. Ülkemizde çocuk ve çocukluk kavramları ile ilgili çalışmalar yeni ortaya çıkmaktadır. Çocukluk ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olması bu konuda daha çok araştırma yapılması ve daha çok üzerinde düşünülmesi, tartışılması gerektiğini düşündürmektedir.

1.2 Araştırmanın Önemi

Doksanlarda basılan çocuk ruh sağlığı dökümanlarında çocukluğun tarihi ile ilgili bölümlerin yer almaya başladığı görülmektedir. Bu gereksinmeyi doğuran nedenlerin ne olduğu merak konusudur. Günümüzde çocuğun nasıl büyüdüğünü araştırabilmek için tarihte çocukluk anlayışının ne şekilde ilerlediğini öğrenme gereği ön plana çıkmaktadır (Onur, 2005).

Alan yazına göre çocuk ve çocukluğa bakışı etkileyen pek çok etmen bulunmaktadır. İçinde yaşanan kültür ve coğrafyalar, tarihsel ve teknolojik vb. gibi değişimler ile kişilerin eğitim durumu, cinsiyeti, kişilik özellikleri, yaşı, yaşantıları gibi birçok değişken çocuk ve çocukluk kavramlarının algılanışını şekillendirmektedir (Prout, 2005). Bu kavramların yetişkinler tarafından algılanışı ise yetişkinlerin, çocuklara yaklaşımında belirleyici bir işleve sahip olmaktadır. Yetişkinler çocuklarla birlikteyken veya çalışırken etkileşimlerini, kişisel ve mesleki davranışlarını çocukluk anlayışları çerçevesinde biçimlendirmektedir (Mayall, 2013). Bu nedenle, yetişkinlerin çocuklara bakış açılarını araştırmak ve geliştirici müdahaleler planlamak önemli bir konu olmaktadır (Jenks, 1996). Onur (2005) Türkiye’de halen çağdaş bir çocukluk algısının yaygınlaşmadığını, devletin yeterli çocuk politikaları üretmediğini ve çocuklar için çok az bilimsel projelerin olduğunu belirtmektedir. Türkiye’de çocukluk anlayışı alanında; Yol (2015) dört altı yaş arasındaki resimli çocuk kitaplarındaki çocukluk algısını, Kunt (2015) okul öncesi öğretmenlerinin

çocukluk anlayışlarını, Avcı ve Kunt (2016) sosyal bir paylaşım sitesindeki paylaşımlardan yola çıkarak çocukluğa bakışı, Kağıtçıbaşı ve Ataca (2017) Türkiye'de otuz yıl içinde değişen çocuğun değerini, Avcı ve Pekince (2018) çocukların çocukluk dönemine bakışı ve büyüme isteklerinin ardında yatan nedenleri incelemektedir. Yetişkin çağıdaki bireylerin çocukluğa bakışlarını ve bu bakışı etkileyen değişkenleri araştırmayı amaçlayan bir çalışmanın yapılmamış olması ise bu konuda çalışma yapma gereği doğurmaktadır.

1.3 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı Ankara ili merkez ilçelerinde yaşamakta olan yetişkinlerin çocukluk anlayışlarını bazı değişkenlere göre incelemektir.

1.4 Araştırma Soruları

a. Yetişkinlerin çocukluk anlayışları nasıldır?

b. Yetişkinlerin çocukluk anlayışları;

- medeni durumu
- cinsiyetleri
- yaşları
- eğitim durumları
- meslekleri ve
- çocuk sahibi olma durumlarına

göre farklılaşmakta mıdır?

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu çalışma, 2017 Temmuz - 2018 Temmuz ayları arasında erişilmiş 18 yaş üstü bireylerle sınırlıdır.
- Çocukluk anlayışı sıfat listesi ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularının ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6 Araştırmanın Sayıltıları

Bu çalışma katılımcılarının içten ve samimi yanıtlar verdiği varsayılmıştır.

1.7 Tanımlar

Çocuk: Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak. Küçük yaştaki erkek veya kız. (Türk Dil Kurumu, TDK)

Bu çalışmada BMÇHS (1989) doğrultusunda 0-18 yaş arası tüm bireyler çocuk olarak ele alınacaktır.

Çocukluk: Çocuk olma hali ve insan hayatının bebeklikle ergenlik arasındaki dönemi. (TDK). Sosyal bilimlerde çocukluk, sosyolojik bir kategori olarak kabul edilmekte ve toplumsallaşmanın en yoğun yaşandığı dönem olarak tanımlanmaktadır (Akin, 2011). Çocukların aktif katılımcı olarak dünyayı anlamlandırdıkları, önemli bir yaşam dönemidir (Sorin, 2005).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

On yedinci yüzyılda çocukluğun tanımı erişkinlerce yapılmakta ve yapılan bu tanımlamalarda çocukluğun erişkinlikten farklı olduğuna ve çocukların olgunlaşmamış, eğitimsiz ve biçimlendirilmemiş olduğuna değinilmektedir (Akbaş ve Atasü-Topçuoğlu; Aral ve Sağlam, 2016). Bu düşüncenin aksine günümüz davranış bilimi kuramlarının büyük bir kısmının çocukluk anlayışı, çocuğu aktif bir varlık olarak tanımlamaktadır. Çocuğun aktif bir varlık tanımlanması, onun hem öz gelişimine yardımcı olmasından hem de etrafına yön verecek güce sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Miller'dan aktaran Onur, 2005).

Archard (2004) günümüz kuramcılarının çocukluk anlayışını destekleyerek, çocukluğun hem biyolojik hem de sosyal yapısına değinmektedir. Çocukluğu farklı sosyal yapılarda ve zamanın farklı dönemleri içinde gençliğe doğru ilerleyen bir süreç olarak yorumlamaktadır. Çocukluğun tek bir kavram ile yorumlanmadığını, birçok bağ üzerine sistemin kurulduğunu vurgulamaktadır.

Çocukluk kavramı alanında yapılmış çalışmaların temelinde bir felsefe yattığı ileri sürülmektedir. "Yaşam zincirinin doğal ve değişmez halkalarından bir olarak algılanan çocukluk kavramının, değişik toplumlarda, tarihin farklı evrelerinde hatta aynı toplumun farklı kesimlerinde değişik anlamlar taşıdığı dolayısıyla çocukluk kavramının toplumsal bir kavram olup diğer toplumsal kavramlar gibi norm ve değerlerden etkilendiği bildirilmektedir" (Tan, 1989, s.71).

Bu kapsamda çocuk ve çocukluğun tanımı, çocukluğun yaş aralığı, çocukluk anlayışları, çocukluğa tarihsel, sosyolojik, coğrafik ve psikolojik yaklaşımlar, çocuğun doğasına inanç irdelenecektir.

Çocuk ve Çocukluğun Tanımı

Türk Dil Kurumu (t.y.) çocuğu "küçük yaştaki erkek veya kız", "soy bakımından oğul veya kız, evlat", "bebeklik veya erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak", "büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi", "büyüklerle yakışmayacak, daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse" ve "belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse" olarak tanımlamaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (1989) birinci maddesinde de yer aldığı üzere çocuk "daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır" olarak tanımlanmaktadır. Marshall'a göre ise, çocuk tanımı bir evlat veya sosyal yapı içerisinde yetişkinlerle eşit ekonomik ve hukuksal denge hakkına sahip olmamış kişi anlamına gelmektedir. Eksik haklara sahip olan bu kişiler, çocuk olarak tanımlanmakta ve yaşları ile ilişkilendirilmektedir (Marshall'dan aktaran Yapıcı ve Yapıcı, 2004). Mead ve Wolfenstein'a (1995) göre ise çocuk olmak henüz yetişkin olmamak olarak tanımlanmaktadır.

Çocukluk kavramı ise TDK (t.y.) sözlüğünde "Çocuk olma durumu.", "İnsan hayatının bebeklik ve ergenlik arasındaki dönemi." ve "Çocukça davranış." olarak tanımlanmaktadır. Çocukluğun tanımı ve çocuklardan ne beklendiği konusundaki kültürel farklılıklar hakkında düşünsel çelişkilerin olmasına rağmen, her zaman çocukların güvenli bir mekânda, yetişkinlik kavramından ayrı yerde tutulmuş, "oynayan, gelişen ve büyüyen çocuk anlayışı" önemli bir anlayış olarak kabul edilmektedir (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu [UNICEF], 2005). Pollock (1993), bu çocukluk anlayışının farklı toplumlarda ve çağlarda değişkenlik gösterdiğine değinmektedir. Buna göre Ortaçağ toplumunda çocukluk anlayışına yer verilmemiştir ancak bu durum çocuğun ihmal edildiği, reddedildiği veya hor görüldüğü anlamına gelmediği belirtilmektedir. Bu durum çocuğu yetişkinden ayıran farkındalık olan çocukluk anlayışının olmadığı ama çocuk sevgisinin var olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Ortaçağ toplumunda sözü edilen çocukluk anlayışı farkındalığı eksiklik göstermektedir. Çocukluk anlayışı farkındalığının eksikliğiyle çocuklar bakım vereninden ayrı yaşamaya hızla geçmektedir (Aries'den aktaran Veerman, 1992).

Onur (2005), Ortaçağ süresince egemen olan çocukluk anlayışının, çocukların masumluluğu ve saflığı üzerine olduğunu vurgulamaktadır. Heywood (2003) ise bu masumluluğu çocukların ilahi gücün gösterdiklerini görebilecekleri, suçluları tanıyabilecekleri ve cennet ile cehennem arasında aracılık edebilecekleri bir özellik olarak gördüklerini belirtmektedir.

Rousseau çocukluğun yetişkinlikten ayrı bir dönem olduğunu belirtmekte ve bu anlayışa yeni bir görüş getirmektedir. Bu yeni görüş, çocukluk dönemini masumiyetin olduğu, doğal ve sosyal yapı içinde kendisini temiz tutmuş bir dönem olarak vurgulamaktadır. Rousseau böylece eğitimcilere gönderme yaparak, çocuğun var olan bu yapısını olduğu gibi benimsemesi gerektiğinin altını çizmektedir (Archard, 2004; Avcı ve Kunt, 2016).

Elkind 'e (1999) göre çocuk doğanın verdiği bir hediyedir, çocuk anlayışlarıysa yetişkinlerin tasarladığı bir durumdur. Doğadan gelmenin ilerisinde olan çocuk anlayışları, tüm insanlık tarihinde eğitim ile ilgili durumların şekillenmesinde rol oynamıştır. Tarihin her döneminde karşılaştığımız üzere küçük çocuk öğretmenlerinin yapması gerekenin sadece doğanın hediyesine sahip çıkmak olmadığı, her daim çocuğun iyi halini kötü yönde etkileyen çocuk anlayışları ile savaşmak olduğu ifade edilmektedir.

Çocukluk çağı hakkında yapılan çalışmalar çocuğa verilen uyaranların gelecekteki etkisine değinmekte ve çocukluk döneminin önemini vurgulamaktadır. Bu çalışmalar toplulukların geniş vadeli tasarıları etkileyerek çocukluk anlayışlarının farklılaşmasına sebep olmaktadır (Toran, 2012).

Özetle çocuk ve çocukluk kavramları Ortaçağ da dahil olmak üzere dikkat çeken ve hakkında yorumlamalar yapılan alanlar olmuşlardır. Her ne kadar çok tanım yapılmış olsa da bu tanımlamalar toplumsal yapıya, tarihsel çağlara ve sosyo ekonomik yaşam koşullarına göre çeşitlilik göstermektedir. Bu çalışmada, alan yazında çocuk, reşit olmayan kişiler olarak tanımlanmış ve küçük olma hali vurgulanmıştır. Bu noktada çocukluğun yaş aralığını belirleyen durumları ve tanımlamaları ele almak gerekmektedir.

Çocukluğun Yaş Aralığı

Türkiye'nin de dahil olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamında "çocukluk kavramı ve çocuğa ilişkin sosyal ve hukuki çalışmalar 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile 2005 yılında düzenlenmiştir. Bu kanuna göre çocuk; daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 2005)" İnsan hayatının bir kısmının bir hastalık gibi düşünüldüğü Antik çağda tıp biliminin lideri olarak nitelendirilen Hipokrat insan gelişimini yaş dönemlerine bölmüştür. Hipokrat insan yaşamını yedi ana evreye bölmüştür. Bu evreler: doğumdan yedi yaşına kadar olan dönemi "bebeklik", 7-14 yaş arasını "çocukluk", 14-21 yaş arasını "ergenlik", 21-28 yaş arasını "gençlik", 28-49 yaş arasını "yetişkinlik", 49-56 yaş arasını "olgun yetişkinlik" ve 56 ve sonrasını ise "yaşlılık" evresidir (Lascarides ve Hinitz 2000).

Platon ve Aristo da bu alanda çalışmalar yapmış ünlü düşünürlerdendir. Platon insan yaşamını üç bölümde tanımlamaktadır. Platon, doğumla üç yaşa kadar olan dönemi bebeklik dönemi olarak ifade etmektedir. Bebeklerin iki yaşına kadar kundaklandığına ve üç yaşa kadar ise bakan kişi tarafından kucakta taşındığına değinmektedir. Üç yaşına kadar bebeğin konuşulan dili anlayamadığını ve bakan kişinin ağladığında ne istediğini anlaması gerektiğinin altını çizer. Üçle altı yaş arası dönemin çocukluk dönemi olduğunu ve bu dönemde çocuğun diğer çocuklarla oyun oynaması gerektiğine değinmektedir. Altı ile on dört yaş arasındaki dönemde ise kızların ve erkeklerin artık ev dışındaki ortamlarda da eğitim görmeye hazır olduğu ifade etmektedir (Lascarides ve Hinitz, 2000). Aristo ise Platon ile aynı düşüncede ilerleyerek insanın gelişim dönemlerini dört bölümde incelemiştir. Doğumdan iki yaşına kadar "bebek", iki yaşından beş yaşa kadar "çocuk", beş ile yedi yaş aralığı "ileri çocukluk", yedi ile on dört yaş aralığını ise "ergenlik" olarak nitelendirmektedir (Krogh ve Slentz'den aktaran Lascarides ve Hinitz, 2000). Dante ise insan gelişiminin üç aşamalı olduğunu belirtmektedir. Doğum ile başlayan ve yirmi beş yaşa kadar gelen dönem "büyüme çağı", yirmi beş ve kırk beş yaş arasını "olgunluk çağı" ve kırk beş yetmiş yaş arasını ise "düşüş çağı" olarak bölmektedir (Heywood, 2003).

Günümüzde ise insan gelişimi ardışık olarak sekiz dönemden oluşmaktadır. Doğum öncesi dönem, döllenme ile doğum arasındaki süreçtir. Bebeklik dönemi, doğumdan on sekiz veya yirmi dört aya kadar devam etmektedir. Bu dönemde motor, dil, sosyal ve bilişsel gelişim alanlarının temelleri atılmaktadır. İlk çocukluk dönemi, bebeklik döneminin sonu ile beş altı yaşına kadar olan bir süreç olup okul öncesi dönem olarak da adlandırılan bu süreçte, çocuklar yeterliliklerini ilerletmekte ve yaşama hazırlık yapmaktadır. Orta ve ileri çocukluk altı ile on bir yaş arasındaki dönemdir ve ilkokul çağlarına denk gelmektedir. Çocuk resmi bir şekilde daha büyük bir yaşamın ve kültürün etki alanı içinde kalmaktadır. Ergenlik dönemi çocukların yetişkinliğe ilk adım attığı dönem olup, yaklaşık 10 yaş ve 21 yaş arasındaki dönemi kapsamaktadır. Yetişkinlik dönemi ise; ilk yetişkinlik, orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik olmak üzere üç dönemden oluşmaktadır (Santrock, 2015).

Holt (2013), ise bu görüşlerin aksine, çocukların yetişkinlerden farklı olmadığına ve belirli bir yaş aralığına dahil edilemeyeceğine değinmektedir. Çocukluğun etrafının duvarlı bir bahçeye benzetildiğini ve çocukların burada küçük, zayıf ve dış dünyadan gelecek herhangi bir zarara karşı korunmalı olarak görüldüğünü belirtmektedir. Çocuklar bu bahçede dış dünya karşısında yeterince güçlü ve zeki olana kadar tutulmaktadır. Çoğu çocuk, çocukluğunu bu şekilde yaşamaktadır. Bu bahçeye birçok kapının eklenmesi

gerektiğini böylece çocuğun gerçek dünyaya istediği zaman geçerek yetişkinliğe hazırlık yapması gerektiğini belirtmektedir. Bu noktada yetişkinlerin çocukları nasıl tanımladıkları büyük önem taşımaktadır. Bu tanımlamalar çocukları büyütme yöntemlerini, eğitimlerini, hatta nasıl birer yetişkin olacaklarını etkilemektedir.

Çocuk ve çocukluk kavramı araştırmacıları çocuk ve çocukluğa dair anlayışların doğru ya da yanlış her toplumda belirleyici unsur olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu anlayışlar, çocuklara tanınan haklarda, ceza ve yükümlülüklerde ve eğitim modellerinde belirleyici unsur oluşturmaktadır. Toplumun vermiş olduğu hizmetler de aynı şekilde yetişkinlerin çocukluk anlayışları ile paralel ilerlemektedir (Tan, 1989).

Yetişkinlerin Çocukluk Anlayışları

Çocukluk sosyolojisi alanında çalışan araştırmacılar, çocuklukla ilgili inançlardan yola çıkarak aslında çocuklar hakkında hiçbir şey bilmediğimize değinmektedir. Onlar her zaman çocuklara bir insan olarak bakmakta fakat onların birer yetişkin olmadan önce ne olduklarını hesaba katmamış oldukları görülmektedir. Bu sebeple çocukluk anlayışını yeniden ele almamız gerekmektedir (Jenk, 1996).

Çocukluk anlayışı tarihindeki öncülerin başında P. Aries gelmektedir. Ortaçağda yaşamış olan Aries' in öncülük ettiği akımla birlikte iki tür araştırma alanı ortaya çıkmaktadır. İlki “duygular tarihi” olarak nitelenebilen anne-babaların çocukluk anlayışlarına odaklı çalışmalar; bir diğer tür ise “kurumlar tarihi” olmaktadır. Bu tür çalışmalar ise çocuk hayatına yön veren politikalara, siyasal kararlara odaklı kararları incelemektedir (Tan, 1989). Aries her iki türdeki araştırma alanı dahilinde, ortaçağda çocukluk hakkında hiçbir şey bilinmediğini belirtmektedir. Ona göre çocuğun yetişkinlerden, ayrılmış olan doğası bilinmemektedir. Aries'e göre bebeklik ve yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi yoktu ve bu sebeple de çocuklar “küçük yetişkinler” olarak görülmektedir (Heywood, 2003). Yine ortaçağda özellikle din adamları ve düşünürler tarafından çocuklar, ilk günahın ürünü olarak görmekte ve bu görüşün neticesinde çocuklar hor görülmekte ve küçük düşürülmektedir. Çocuklar, işe yaramamakla birlikte, yetişkinlere yük olarak görülmektedir. Bu anlayış ve sevgisizlik ortaçağ sonuna kadar devam etmektedir.

On altıncı yüzyılda reformsal etkinliklerin oluşması çocuk hakkındaki bu olumsuz anlayışları da etkilemektedir. Püritenler ilk defa bir çocuk gelişimi çerçevesi meydana getirmektedir. Ayrıca eski dönemlerde kabul gören masum ve saf çocuk imajını da reddetmektedir (Onur, 2005). Bu dönemde toplumsal normlara uygun olmayan çocuğu

eğitmek için kaba ve sınırlayıcı çocuk büyütme tutumları önerilmekteydi. Buna rağmen ceza yöntemi temel bir çocuk yetiştirme tutumu olsa da, Püriten aileleri çocukları için hissettikleri sevgi ve şefkat duygusu ile kaba ve sınırlayıcı önlemler almaktan kaçınmaktaydı (Moran ve Vinovskis'ten aktaran Berk, 2013).

Son yüzyıllarda ortaçağdaki çocukluk anlayışının aksine, çocukluğun öneminin arttığı gözlenmekte ve yetişkin hayatını etkileyen bir yaşam döngüsü olarak görülmektedir. Buna rağmen Postman (1995) Batı ülkelerinde sosyal değişikliğin ve yeni teknolojinin çocukların hayatında endişe dalgaları oluşturduğunu belirtmektedir. Postman, "Çocukluğun Yok Oluşu" başlıklı kitabında, "çocukluğun keşfedilmesi" ve "ortadan kalkması"na ilişkin iki temel düşünce ortaya koymaktadır. Çocukluk fikrinin ortaya çıkışını tarihsel süreç içinde irdeleyen Postman, teknolojinin gelişmesiyle çocukluk ile yetişkinlik arasındaki çizginin yok olduğunu belirtmektedir. Teknoloji yoluyla yoğun uyarıcılara maruz kalan çocukların, gün geçtikçe küçük yetişkinlere dönüştüğünü ileri sürmektedir. Çocukların yetişkin gibi giyinmesini, damak zevklerini, okula ya da spora bakış açılarının yetişkinler gibi olmasını ise bu düşüncesine bir dayanak olarak göstermektedir.

Holt (2000), ise modern çocukluk anlayışına farklı bir açıdan bakarak "Çocukluktan Kaçış" adlı kitabında çocuk olma gerçeğini modern köleliğe benzetmektedir. Yetişkinlerin çocuğu tamamen onlara bağlı ve düşüncelerine boyun eğen kişiler olarak gördüğünü belirtmektedir. Yetişkinlerin çocukları pahalı bir dert, köle veya evcil bir hayvan gibi görmeye başladıklarını ileri sürmekte ve dolayısıyla bu durumun çoğu genç insana zarar verdiğini belirtmektedir.

Günümüz çocukluk anlayışları incelendiğinde yetişkinlerin çocuklara yükledikleri imajların tarihi olayları belirlediği görülmektedir. İnsan ürünü olan bu imajlar doğru olduğu kadar yanlış da yorumlanmaktadır. Yanlış imajlar, çocukların günlük hayatına daha kolay yerleştirilmektedir (Elkind 1999). Sorin (2005) 'in "Changing Images of Childhood-Reconceptualising Early Childhood Practice" adlı çalışmasında çocukluk çağı ile ilgili on imaj geliştirilmiştir. Yapılmış olan tüm çocuk imajlarına tarihsel bir süreç içinde göz atmak gerekmektedir.

Çocuk İmajları

Elkind (1989) "Dünün Bugünün ve Yarının Çocukluğu" adlı çalışmasında yetişkinlerin çocukluk anlayışlarının, onların hayatında etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu anlayışların incelenmesinin ise hem tarihi hem de toplumsal açıdan yön belirleyici unsura bağlı

olduğuna değinmektedir. Elkind üç ana çocuk imajına vurgu yapmaktadır. Bunlar, şehvete düşkün çocuk, esnek çocuk ve güçlü çocuk imajları olarak adlandırılmaktadır. Elkind "yanlış eğitim" olarak adlandırdığı ve çocukları tehlikeye soktuğu bu üç imajı yorumlamaktadır.

Sorin ise (2005), " Changing Images of Childhood-Reconceptualising Early Childhood Practice" adlı çalışmasında çocukluk imajlarını yapılandırmaktadır. Sorin, Elkind'in imajlarını gözden geçirerek on çocukluk imajından bahsetmektedir. Bu imajlar; masum çocuk, kurtarıcı çocuk, kötü çocuk, çığ gibi büyüyen çocuk, kontrolden çıkmış çocuk, küçük yetişkin, eğitime devam eden çocuk, mülk olarak görülen çocuk, kurban çocuk ve katılımcı çocuk olarak adlandırılmaktadır.

Masum Çocuk

Masum çocuk imajında çocuklar, masum ve yetişlikten ayrı, saf bir yaşam dönemi olarak görölmektedir. Bu imaja göre çocuklar orta yaşlarına kadar masumluğunu sürdürmektedir. Çocuğun tüm ihtiyaçları yetişkinler tarafından karşılanmaktadır. Bu imaj çocuğu yetişkinler tarafından şekillendirilecek boş bir levha olarak resmetmektedir. Çocukların tehlike karşısındaki savunmasızlığına ve olgunlaşmamasına vurgu yapan yetişkinlerin, çocukları koruması ise çocuklara daha çok zarar vermektedir (Sorin, 2005). Steinberg ve Kincheloe (2004), bu düşüncüyü "Çocuklar artık çocukluğun gizli bahçesinde yaşamıyorlar, onlar yetişkin dünyasına açılan bir kapıya sahipler" sözüyle desteklemektedir (aktaran Sorin, 2005, s.11)."

Kurtarıcı Çocuk

Kurtarıcı çocuk imajı da masum çocuk imajı gibi çocukların iyi oluşuna vurgu yapmaktadır. Bu çocuklar kendilerine veya ailenin diğer üyelerine yemek pişirebilmekte, ev işleri ile ilgili görevler almaktadır. Okul öncesi döneminde genelde çocuklar masum ve yetersiz olarak görölse de kurtarıcı çocukluk imajı dramatik oyunlarda günü kurtaran süper kahraman olarak belirlemektedir (Sorin, 2005).

Kötü Çocuk

Tarih öncesi çağlarda ve Hristiyanlığın ilk zamanlarında çocuklar, ailelerinin günahları olarak görölmekteydi. Bu anlayış ise onları kötü yapmaktaydı. Çocukların kötü olarak

doğduğu ve şiddetle içlerindeki kötülükten kurtulacakları ve böylece akıllı ve sorumluluk sahibi yetişkinler olacakları düşünülmekteydi. Yetişkin kontrolü ile, kötü çocuklar itaatkar olmaya başlamaktadır. Kötü olarak görülen çocukların temelinde tepkisel disiplin politikaları ve sınırlayıcı sınıf veya okul kuralları yatmaktadır. Yetişkin inisiyatifli bu kurallar kötü çocuk olarak görülen çocukların akranlarıyla olan iletişimini etkilemekte ve böylece iyi ve masum çocuk imajına sahip akranlarının zarar görmesini engellemektedir (Sorin, 2005).

Çığ Gibi Büyüyen Çocuk

Yetişkin kontrolünün yavaşça azalmasıyla çığ gibi büyüyen çocuk kendini göstermektedir. Bu çocuklar kötü değillerdir ama yetişkin-çocuk ilişkisinin kontrolüne sahip olmaktadırlar. Aile yapısının değiştiği, tek ebeveynli ailelerin arttığı ve çoğu ailenin çalıştığı yirmi birinci yüzyıl hayat şartları düşünüldüğünde, bu imaja sahip kişiler, çocuklarının kendilerine ait sorumlulukları almasını beklemektedir. Bu ailelerin kendilerini suçlu hissederek çocuklarının maddi açıdan gönlünü almaktadırlar. Bu durum da çocukların doyumsuz ve "şımarık çocuk" olarak görülmesine sebep olmaktadır. Hem ailelerin hem de çığ gibi büyüyen çocukların bu duruma dur deme ihtimalleri giderek azalmaktadır (Sorin, 2005).

Kontrolden Çıkmış Çocuk

Çığ gibi büyüyen çocuk hala kontrol edilebilmektedir. Kötü çocuk ise katı disiplin yaklaşımları ile hizaya gelmekteyken, kontrolden çıkmış çocuklar yetişkinlere muhtaçlığa karşı çıkmaktadır. Şiddete başvurarak ya da kendine zarar verici davranışlar göstererek insanlara istedikleri şeyleri yaptırmaktadır. Bu imaja göre kontrolden çıkmış çocuklar gazetelerde şiddet suçu işlemiş kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır (Robson'dan aktaran Sorin 2005). Çoğu zaman "işlevsiz" olarak etiketlenmektedir. Kontrolden çıkmış çocuklarda bağlanma bozukluğu olduğu düşünülmektedir (Sorin, 2005).

Küçük Yetişkin

Özellikle ortaçağda çocukların "küçük yetişkin" olarak algılanması, çocukluk kavramının tanımlanmamasına sebep olduğu düşünülmektedir. Çocukları yetişkinlerden ayıran tek özellik onların boyu ve ağırlıkları olarak vurgulanmasına rağmen çocukların "küçük yetişkin" olarak görülmesi çocukların işgücü ve aileye ekonomik katkı sağlamasına sebep olmaktadır (Stearns'den aktaran Toran, 2012). Bu imaj, halen çocuk işçiliğinin yasal

olduğu yerlerde devam etmektedir. (Sorin, 2005). Morrison çocuk işçiliğine değinerek "Bu çalışma yaşamı eskisi gibi ev işleri değil, özellikle ev dışında çocuk emeğinin ucuza kullanılmasına olanak sağlayan koşullardır. Birçok ülkede çocuklar işgücünün üretici ucuz "küçük yetişkini" olarak çalışmakta" olduğunu vurgulamaktadır (Morrison'den aktaran Toran, 2012, s.4)." Prout ve James (2005) çocukların bu imajda görülmesinin nedenini, ailelerin değişen ekonomisi olduğuna bağlayarak çocukların daha değerli ve üretken olarak görüldüğünü belirtmektedir.

Eğitime Devam Eden Çocuk

Bu imaj, çocukluğu yetişkinliğe geçiş için bir pratik dönemi olarak nitelemektedir. Bu dönemde, yetişkin olma yetenekleri dikkatli bir eğitim süreci içinde geliştirilmektedir. Böylece adım adım zirveye eriştikleri, çalışma hayatı ve sosyal rollerinin oluştuğu düşünülmektedir. Piaget, Erikson ve Freud gibi gelişim teorikçileri, bu imajı destekleyerek, çocukların tamamen yetişkin gibi olma basamaklarını çıktığını belirtmiş olduğu ifade edilmektedir (Hutchison & Charlesworth'den aktaran Sorin, 2005).

Bu imaj çocukluğu reddetmemekte fakat çocukluğu daha iyi başarılar elde etme yolu olarak görmektedir. Çocukların pasif öğrenen olduğunu, kalıcı olarak toplumsal ve yetişkin dünyasına geçiş için beklemede olduklarını belirtmektedir (Woodrow'den aktaran Sorin, 2005). Oyun bu imaj için bir öğrenme unsuru oluşturmamaktadır. Eğitime devam eden çocuklar başarıya ulaşmak için akademik testler ve fazladan verilen okul sonrası eğitimleriyle başarıya ulaştığı görülmektedir (Sorin, 2005).

Mülk Olarak Görülen Çocuk

Çocuğun bir mülk, eşya olarak görülmesi tüm tarihsel süreçlerde karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun bir mülk olarak etiketlenmesi, hem devlet hem de aile tarafından onun işgücünde kullanılmasına sebep olmaktadır (Toran, 2012). Bir çiçek saksısındaki bebek, beş yaşındaki gösterişli güzel kraliçe ve çocuk pornografisinde karşımıza çıkan bu çocuklar mülk olarak görülen çocuklara birer örnek olmaktadır. Onlar yetişkin seyirciler tarafından tamamen harcanmış objeler olarak görülmektedir (Sorin, 2005).

Mülk olarak görülen çocuklar, bir pazarlama aracı, bebek giysilerinden oyuncaklara kadar olan her türlü reklam unsuru olarak sunulmaktadır. Yetişkinin duygusallığını metalaştırmak adına çocuk resimleri, tebrik kartları ve takvimlerde kullanılmaktadır.

Çocuklar bu resimlerde masum olarak sunulurken, genç çocukların yetişkin cinselliğini ön plana çıkarıcı şekilde giydirilmesiyle cinselleştirilmiş bir görüntü olarak karşımıza çıkmaktadır (Sorin, 2005).

Holt da benzer şekilde (2000, s.91), çocuklar üzerindeki sevimlilik algısının, onları bir mülk olarak görülmesine yol açtığını ve bu durumun kötüye kullanıldığını belirtmektedir. Bu durum çocukları bir bütün olarak görmemizi engelleyerek onu soyutlaştırmamıza yol açmaktadır. Bu soyutlaştırma çocuğu sadece bir ödül, seks sembolü, dahi vs olarak görmemize sebep olmaktadır. "Çocuklarımızın sevimli olduğunu düşündüğümüzde, onların içimizde güzel duygular uyandırmalarını ve onlara sahip olmanın bize gurur vermesini isteriz. Bu tek başına bile yeteri kadar kötüdür" sözleriyle belirtmektedir.

Kurban Çocuk

Sosyal ve politik dayatmaların kurbanı olan çocuklar; savaş, terörün, kıtlık ve yoksulluk içinde yaşamakta ve çoğunlukla farkedilmemektedir. Bu çocuklar, sessiz, güçsüz, genellikle gözden kaçan, ihmale uğrayan, problem çıkarmayan ve dikkat çekmeye çalışmayan çocuklar olarak görülmektedir. Bu çocuklar adaletsizliklere uğramaktadır. Ancak bu olguyu değiştirme güçlerinin olmadığı belirtilmektedir. UNICEF " The State of the World's Children" raporunda her yıl kurban çocuklara yer vermekte fakat bizim günlük yoğun yaşantımızda bu çocuklar kolaylıkla unutulmaktadır (Sorin, 2005).

Katılımcı Çocuk

Katılımcı çocuk imajı yeni ortaya çıkmış bir imaj olup, Reggio Emilia hareketi ile popüler hale gelmektedir. Birçok erken çocukluk eğitimcisi uygulamalarında bu görüşü benimsemektedir (Corsaro'den aktaran Sorin, 2005). Bu imaj masum, güçsüz çocuk imajına karşı koymaktadır. Çocuklar, kendi yaşamlarında ve eğitimlerinde sosyal katılımcı olarak görülmektedir (James, Jenks & Prout, 1998). Bu durum onların küçük yetişkinler olduğu anlamına gelmemektedir. Bu anlayışın aksine, çocukluk dönemi çocukların aktif katılımcı olarak dünyayı anlamlandırdıkları, önemli bir yaşam dönemi olarak değerlendirilmektedir (Corsaro'dan aktaran Sorin, 2005). Ayrıca yetişkinler çığ gibi büyüyen çocuk imajının aksine, çocuklarla birlikte öğrenen ve destekleyen kişilerdir (Woodrow'dan aktaran Sorin, 2005).

Katılımcı çocuklara kendi hayatlarıyla ilgili seçim hakları verilmektedir. 1989 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan Çocuk Hakları sözleşmesi 1. maddesi gereği ile "çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler (UNICEF, 1989)." Çocuk Hakları Sözleşmesi sayesinde çocukluğun yeniden tanımlanması da gerçekleştirilmiştir. Sözleşme kapsamındaki haklara sahip çocuklar artık bir birey olarak görülmekte ve yetişkinlikten ayrı bir yaşam dönemi içinde oldukları belirtilmektedir (Toran, 2012).

Çocukluğa Tarihi, Sosyolojik, Coğrafik ve Psikolojik Yaklaşımlar

James ve Prout (2005) "Constructing and Reconstructing Childhood" adlı kitabın çocukluk sosyolojisinin geliştirilmesinde öncü olduğunu belirtmiştir. Fakat sosyolojinin tek başına yeterli olmadığını, diğer disiplinler bağlantı dahilinde çocukluk çalışmalarının yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde Hammersley (2016) çocukluk çalışmalarının hem tarihi hem de insanbilimi ile bağlantılı çalışması gerektiğine değinmektedir. Bu sebeple bu bölümde çocukluk; sosyolojik, tarihi, coğrafik ve psikolojik alanlarda ele alınmaktadır.

Çocukluğa sosyolojik bakış ile bakan Corsaro, yakın zamana kadar sosyolojide çocuk araştırmalarının azlığına ve neredeyse hiç olmadığına fakat günümüzde bu durumun değiştiğine değinmektedir. Çocukların sosyolojide bu kadar uzun zaman yer edinmemeleri, onların toplumdaki ve kurumsal yapıdaki konumlarından kaynaklanmaktadır. Toplum çocuklara istekleri ve bugünkü yaşamlarının nasıl olduğu değil, yarın nasıl bir yetişkin olacakları yönünden bakmaktadır (aktaran Onur, 2005).

Bu noktada Corsaro çocuğun iki önemli toplumsallaşma süreci içinde yorumlandığını belirtmektedir. Bu süreçlerden ilki "belirlenimci (deterministic)" süreç olup, çocuğun toplumsallaşma sürecinde pasif bir role sahip olduğunu vurgulamaktadır. Eğitim aracılığıyla toplumun geleceğine şekil veren ve sürekliliğini sağlayacak bir birey olması beklenmektedir. "Yapımcı (constructivist) modelde ise çocuk öğrenme sürecinde aktif bir olarak görülmektedir. Toplumsal yapı içinde çocuk kendi statüsünü sosyal çevresine benimsetmiş olduğu vurgulanmaktadır (Onur, 2005). Çocuğun nasıl şekillendiği algısına odaklanan toplumsal yapılanmada iki önemli sorun karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki gelecek odaklı olmasıdır. Bu durum, çocuğun ne olduğundan çok, ne olacağına

odaklanmaktadır. Çocuk "genç bir insan" olmak yerine "geleceğin yetişkini" olarak görülmektedir. Bu varsayımdaki sorun, çocuğun güncel durumunu ihmal etmemize veya yok saymamıza neden olmaktadır. İkinci sorun ise, ilk sorunun bir çıkarımıdır; yetişkinler güçlü iken çocuklar beceriksizdir. Young (1990), çocuğun korunmasızlıktan bilmişliğe doğru olan ilerleme süreci içindeki kişi olarak görüldüğünü belirtmektedir (aktaran Uprichard, 2008).

Aksine Holt çocukluğun yetkinliğine vurgu yapmaktadır. Holt (2000), "Çocukluktan Kaçış" adlı kitabında çocukların "çocuk olma özgürlüğüne" sahip olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kavram, çocuğun "çocuk olma" eylemini yapması ve bunun dışındakileri yapmaması anlamına gelmektedir. "Çocuk bir anda enerjik, neşeli, canlı, devrimci başka bir anda üzgün, kızgın, içine atan, sıkkın ya da korkmuş olabilir (Holt, 2000, s.111)." Bütün bu durumların çocuğu çocuk yaptığını vurgulamaktadır.

Çağdaş psikoloji kuramlarının çoğu Corsaro'nun yapımcı modeldeki görüşüne paralel olarak, çocuğu etkin bir kişi olarak görmektedir. Bu görüşün temelinde, çocuğun hem kendisini hem de çevresini etkileyecek yeterlilikte olması yatmaktadır (Miller'den aktaran Onur, 2005). James ve Prout (1997) yeni çocukluk sosyolojisinde yapımcı modeldeki katılımcı çocuk anlayışından "Construting and Reconstructing Childhood" adlı kitabında bahsederek çocukluğun araştırılmasında şu ön kabullenmeleri benimsediğini belirtmektedir.

1. Çocukluk toplumsal bir yapı olarak ele alınmaktadır. Çocukluk insan gruplarının doğal ve evrensel bir özelliği değil, toplumların özel ve yapısal bir bileşeni olarak ortaya çıkmaktadır.
2. Çocukluk toplumsal çözümlemenin bir değişkeni olarak görülmektedir. Kültürlerarası araştırmalar tek ve evrensel bir çocukluk değil, çeşitli çocukluklar olduğunu göstermektedir.
3. Çocuklar, toplumsal yapıların ve süreçlerin edilgin öznelere değil; kendi toplumsal yaşamlarının kurulmasında ve yönetilmesinde etkin olarak görülmesi beklenmektedir.
5. Etnografî, çocukluğun araştırılmasında özellikle yararlı bir yöntem bilimi olmakta; sosyolojik bilginin üretimine çocukların katılmasını deneysel ya da tarama türü araştırmalardan daha fazla sağlamaktadır.

Çocukluk sosyolojisi, çocukluğun sosyalleşme sürecini (çocukların ne olacağı hakkında yapılan çalışmalar) anlamının ötesine geçmektedir. Çocukların var olan zaman dilimi içindeki yaşamlarını deneyimleme olgusuyla ilgilenen bir sosyolojiye dönüşmektedir. Bu

yeni yaklaşım, yukarda bahsi geçen "çocuk olma anlayışına" gönderme yapmaktadır (Morrow, 2011).

Çocukluk sosyolojisi alanında yapılan bu yeni yaklaşımlarda Lee ve Motzkau (2011) çocukluğu yeni bir sorun ile ele almaktadır. Biyo-sosyal düalizm olarak adlandırılan bu sorun, çocukların büyüme sürecine biyolojik ve sosyolojik karışımın nasıl şekil verdiği ile ilgilenmektedir. Başka bi deyişle, yaşam sürecinin ve sosyal sürecin biyolojik ve sosyal sınırlar dikkate alınmaksızın hem birbirinden etkilenererek hem de birbirine karışarak ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Biyo-sosyal düalizm anlayışı araştırmalar için bir konu olmaktan ziyade çocukluk sosyolojisi alanı içinde yön belirleyici bir rehber olarak görülmektedir.

Bu yön belirleyici rehber, üç ana çeşitlilik içermektedir. Bunlar: "yaşam, kaynak ve düşünceyi ifade etmek" başlıkları altında ele alınmaktadır. Yaşamın, biyolojik bir süreç olup sadece çocuğun gelişimiyle ilişkili olmadığı aynı zamanda nüfus bilimi ve epidemiojiyle da bağlantılı olduğu vurgulanmaktadır. Bunun ötesinde yaşama hakkı gibi politik konular da yaşam çeşitliliğini içermektedir. Kaynak, insan kaynağını ele alarak cinsiyet, yetenekler gibi alanlara göre şekillenmektedir. Aynı zamanda çocuk katılımına da değinerek hangi kaynakların erişilebilir olduğunu belirlemektedir. Son çeşitlilik olan ifade etme ise çocukların sosyal alanlara da dahil edilerek kendisini ifade etmesinde anahtar rolü oynamaktadır (Lee ve Motzkau, 2011).

Geleceğin çocukluk çalışmalarına vurgu yaparak biyo-sosyal düalizme değinen bir diğer araştırmacı Ryan ise Tablo 1'de çocukluk kavramı değişikliğinden bahsetmektedir:

Tablo 1

Çocuk Kavramındaki Değişiklikler

Modern Çocukluk	Geleceğin Çocukluğu
Ayrılma	Kesişme
Değersizleştirme	Yüceltme
Alanlara ayırma	Birleştirme
Ekleme	Melezleme
Zıtlık	Yer değiştirme
İkililik	Ağ kurma
Ortak ret	Ortak Yapılanma

Ryan W. K. (2011). The new wave of childhood studies: Breaking the grip of bio-social dualism?. *Childhood* 19(4), 439-352.

Tablo 1'de bahsi geçen melezleme kavramı çocukluk sosyolojisinde yeni bir akımın oluşmasını sağlamaktadır. Bu akım sayesinde kuşaklar arası ilişki yeniden

yapılandırılmakta, yeni bağlantılar oluşturmakta, çocukluğun sistematik bir şekilde yapılanmasını sağlamaktadır. Melezleme eşit dağılmış sosyal ağların oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Böylece disiplinler arası sistematik bir yol izleyerek, insanların çocukluğun oluşumunda önemli rol oynamasını sağlamaktadır (Lee ve Motzkau, 2011).

Prout (2011) Ryan tarafından tablolanan bu ikililiği üç temel faktör üzerinden ele almaktadır. Bunlar: "katılımcı çocukluğa karşı sosyal bir yapı olarak görülen çocukluk", "sosyal bir inşa olarak çocukluğa karşı doğal çocukluk" ve "çocuk olmaya karşı çocukluğun ne olacağı" düalizmi ifade edilmektedir. Bu düalizmler yapımcı ve belirlenimci süreçlerle bağdaşmaktadır. Yapımcı süreçte çocuk, çocuk olarak görülmekte ve katılımın önemi vurgulanmaktadır. Belirlenimci süreçteyse çocuk geleceğe ait bir meta olarak görülmekte ve sosyal yapı çerçevesinde ele alınmaktadır.

Çocukluğu sosyal bir yapı olarak görme ve çocuklar üzerinde toplumsal yatırım yapma ilgisi seksenli ve doksanlı yıllarda Avrupa'da ilerleme göstermektedir. Jens Qvortrup, bu konuyla ilgili önemli bir rol oynamaktadır. Qvortrup çocukların gün geçtikçe belirli bir profesyonel alana odak olduklarını belirterek "çocukluğun profesyonelleşmesi" kavramını öne çıkarmaktadır. Bu süreçte çocuğun psikolojik, fiziksel ve pedagojik kurumlar yoluyla nasıl uzmanlaştırıldığına vurgu yapmaktadır (Morrow, 2011).

Prout (2005),bu görüşü destekleyerek, çocukların profesyonelleştirilme çabalarının, çocukluğu yok ettiğini ileri sürmektedir. Yazara göre, yüksek başarı baskısı altındaki çocuklar çok erken yaşlarda birçok teste tabi tutulmaktadır. Bu durum da çocukluğun gizli bahçesini bir seraya dönüştürdüğünü ifade etmektedir. Bu metafor, sanayi devrimi sonrasında dengesizleşen aile yaşamı, bir çok çocuğun yaşam koşullarının değiştirilmesine mahkum etmektedir. Bu durum da "çocukluğun yok olmasına" sebep olmaktadır.

Çocukların gizli bahçelerinde kendi seçimlerine uygun yaşamalarına engel olan "çocukları profesyonelleştirilmesi çabalarının" yerini, kendi hayatları hakkında aktif katılım gösterecekleri bir anlayışa dönüştürmek gerekmektedir. Prout (2002) "Researching Children as Social Actors: an Introduction to the Children 5–16 Programme" adlı araştırmasında çocukların sosyal bir aktör olarak ilişkilendirildiği yeni bir yöntem bilimi yaklaşımlarının geliştirilmesi gerektiğine değinmektedir. Buradaki ana mesaj, çocukların sosyal araştırmalarda aktif katılımcı olarak dahil edilmesini sağlamaktır. Bu yeni yöntem geçmişte yapılan çalışmaların aksine çocukların kendiyle ilgili konularda söz sahibi olmasını sağlamaktadır. Bu noktada çocuk katılımı ve bununla bağlantılı olan öz-

belirleme kuramı hakkında yapılmış olan çalışmalara ve tanımlara da göz atılması gerekmektedir.

Çocuğun Doğasına İnanç

Rogers (1961), insanların doğasının esasen olumlu olduğunu ve insanın doğasına inanılması gerektiğini ifade etmektedir. Rogers insanın doğası gereği sağlıklı gelişebilecek, kendi yaşamına bağımsızca karar verebilecek bir yapıda olduğuna değinmektedir. Ancak insan gelişiminin çevrenin yanlış hatalarından dolayı engellendiğine vurgu yapmaktadır. Rogers, insan gelişimini tamamen işlevsel olma yönünde ilerleyen bir süreç olarak ele almaktadır. Bu süreçte, deneyime açıklıkla ilerleme, varoluşsal yaşam anlayışı ve insanın doğasına inanç gibi evrensel nitelikler dahil edilmektedir.

Rogers (1961), deneyime açıklıkla ilerleyen kişinin daha az koruyucu olmaya başladığını ve hayatı deneyimlemeye açık olduğunu belirtmektedir. Koruyucu olmaktan sıyrılıp deneyim kazanmaya açık olan kişi, öz-farkındalığının gelişmesine izin vermiş olmaktadır. Hem olumlu hem de olumsuz hislerinin tümünü deneyimlemeye açıktır. Varoluşsal yaşam anlayışına sahip kişi geçmişi veya geleceği düşünmek yerine yaşadığı ana ait deneyimler edinmeye odaklandığı belirtilmektedir. Bunların sonucu olarak, kişi tamamen kendi hayatını deneyimlemeye açık, anda yaşamakta ve "doğasının tepkilerine" tamamen inanmaktadır.

Landry ve arkadaşları (2008), ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarında çocuğun doğasına inancın yüksek olması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Çocuğun doğasındaki gelişime güvenen ve inanan aileler, çocuklarının kendi hayatlarındaki rolünün merkezinde olduğunu kabul etmekte ve aile-çocuk arasındaki stresin azalmasını sağlamaktadır. Çocuğun doğasına inanç, ailelerin çocuklarının üzerindeki sorumluluğun azaltması anlamına gelmemektedir. Aksine ailelerin çocuklarının farkında olmalarını ve bu doğrultuda başka çocuklarla kıyaslamalardan kaçınarak çocuğun öz-belirleme becerilerini ve katılımını geliştirici tutumlar içinde olmalarını sağlamaktadır. Landry ve arkadaşları çocukların öz-belirleme becerilerindeki artışın, ailelerin çocuğun doğasına inançla doğru orantılı olduğunu vurgulamaktadır. Bu doğrultuda aşağıda çocuk katılım hakkı ve öz-belirleme becerileri ele alınmaktadır.

Çocukların katılım hakkı sadece Türkiye'de değil uluslararası boyutta da önemini taşımaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 13. maddesinde çocukların katılım hakkı "Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak, ülke

sınırlarına bağılı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir" şeklinde vurgulanmaktadır (UNICEF, 1989).

Bu bağlamda çocuk katılımının sağlanmasında çocukların hayatına dahil olan yetişkinlerin rolü önem taşımaktadır. Çocukların kapasitesine olan inançlarıyla ilgili yetişkin imajları çocuk katılımının sağlanmasında büyük bir engel taşımaktadır. Yetişkinler, çocukların sorumluluğunu üstlenerek, onlara baskı uygulayarak yetişkin kontrolü kurmaya çalışmakta bu durum ise çocuk katılımını sarsmaktadır (Hill, Davis, Prout ve Tisdall, 2004). Yetişkinler çocukların oto kontrolleriyle hayatı deneyimlemelerinden korkmaktadırlar (Borland ve diğerlerinden aktaran Hill vd, 2004)

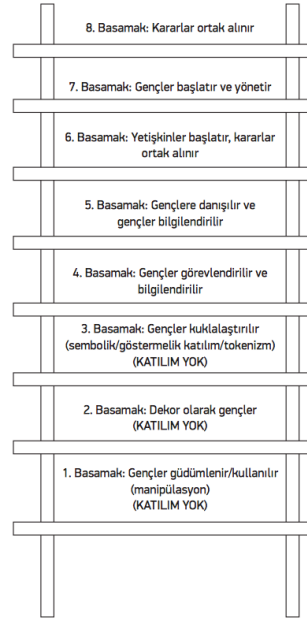
Öz-belirleme teorisi, yukarda bahsi geçen anlayışın aksine, deneysel temelli olup kişisel gelişim ve insan davranışlarıyla ilgili bir teoridir. Öz-belirleme teorisi, insan davranışlarındaki motivasyonun dıştan gelen baskıdan kişisel kararlar verme noktasına kadar olan sürecini psikolojik açıdan ele almaktadır. Öz-belirleme teorisi, insan yaşamındaki temel psikolojik ihtiyaçların bağımsız kararlar alma sürecinden geçerek gerçekleşmesini desteklemekte ve bu konuda karşılaşılabilecek sorunları önlemektedir (Deci ve Ryan, 2017).

Öz-belirleme kuramı "özerklik", "yeterlilik" ve "ilişkili olma" adı altında üç temel psikolojik ihtiyaç üzerine değinmektedir. Otonomi, insan davranışlarında öz-onay ve hakimiyet kurma ihtiyaçlarının deneyimlenmesini sağlamaktadır. Yeterlilik, kişinin sosyal ortam içinde etkili bir varlık olarak hissetmesi olarak tanımlanmaktadır. Böylece kendi kapasitesini ve yeteneklerini ifade etme deneyimlerini kazanma fırsatı sunmaktadır. İlişkili olma ise kişinin çevresiyle karşılıklı olumlu bağlantılar kurması anlamına gelmektedir (Deci ve Ryan, 2017). Özetle, öz belirleme kişinin temelde bulunan bu üç psikolojik ihtiyacının doyurulmasına bağılı olarak gelişmektedir ve kişinin karar verme sürecini etkilemektedir.

Bu bağlamda, katılım doğrudan çocuğun bireysel veya toplumsal olarak kendi hayatını etkileyen faktörler hakkında karar vermesini anlamına gelmektedir. Çocuğun katılımına rehber olan kişinin ilk attığı adım çok önemli olmaktadır. Rehber, doğrudan yönlendirme yapmadan çocuğa uygun sorular yönelterek karar verme sürecinde düşüncelerini ifade etmesini sağlamaktadır (Hill vd, 2004).

Roger Hart (1992), çocuk katılımını "katılım basamağıyla" (şekil 1) açıklamaktadır. Sekiz basamaktan oluşan merdivenin ilk üç basamağında katılım beklenmemektedir. Tüm

çocuklar her bir basamağı kişisel yetenek ve ilgi alanlarına bağlı olarak çıkmaktadır. Fakat basamaklarda herhangi bir sıra aranmamaktadır.

Şekil 1. Hart (1992) katılım merdiveni

İlk basamak olan manipülasyon basamağında, çocuk mesajını iletmek için bir yetişkine ihtiyaç duymaktadır. Buna örnek olarak bir proje yapımında yetişkin çocuğun ne yapması gerektiğini belirtir fakat çocuk tercihinin uygun bir seçim yapmamaktadır. İkinci basamak, dekor basamağı olarak adlandırılmaktadır. Bu basamakta çocuklar bir dekor gibi kullanılmaktadır. Örneğin bir problem durumunu belirtmek için başkaları tarafından yazılmış bir şarkıyı çocuklar amaçsızca söylemektedirler. Üçüncü basamakta yapmacılık vardır, gençler kukla gibi kullanılmaktadır. Bu basamakta yetişkinler çocukların sesi olması gerektiğini savunmakta fakat nasıl yapacaklarını bilememektedirler. Dördüncü basamakta çocuklar bilgilendirilme dahilinde görevlendirilerek katılım sağlamaktadırlar. Beşinci basamakta gençlere danışılarak bilgi sağlanmaktadır. Bu basamakta artık çocuklar yaptıkları eylemin amacının farkına varmaktadır. Altıncı basamakta projeyi gerçekleştirme kararı, yetişkin ve çocuk tarafından ortak alınmaktadır. Yedinci basamakta çocuklar kararı alan ve yönlendiren konumunda olup, oyunun çocukların karar verme sürecinde önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Oyun yoluyla çocukların karar alıcı ve uygulayıcı gücü doğmaktadır. En üst basamak olan sekizinci basamakta ise çocuk kararı alan, uygulayan kişi olmanın yanı sıra yetişkinlerin de bu kararı uygulamasında önemli etkiye sahip olmaktadır (Hart, 1992).

Şahin ve Polat'a göre (2012) çocuk katılımının sağlanabilmesi için çocukların katılımı ile ilgili bilgilendirilmesi ve herhangi bir farklılık gözetmeksizin eşit muamele gösterilerek fikirlerinin uygulanması gerekmektedir. Çocukların düşüncelerini dikkatle ve ciddiye alarak dinlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Çocuk katılımının sağlanacağı uygun fırsatların sunulmasında yetişkinlerin rolünün önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Lansdown (2010), yetişkinlerin çocuk katılımı alanında farkındalığın artırılması için bir dizi önerilerde bulunmaktadır. Öncelikle çocuklarla çalışan kişilere ve anne-babalara katılım hakkında eğitimlerin verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Kamu alanlarının çocuklara uygun olarak tasarlanması gerekmektedir. Ayrıca çocukların ulusal ve uluslararası platformlarda kendisini ifade edecek konuma gelmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, çocukluk ve çocukluk anlayışı ve çocukların katılım hakkı ile ilgili araştırmalar yer almaktadır.

Çocukluk ve Çocukluk Anlayışı İle İlgili Araştırmalar

Alver (2004), tarafından gerçekleştirilen " Neil Postman'ın Çocukluğun Yok Oluş Sürecinde İletişim Teknolojisi Eleştirisinin Eleştirisi" adlı çalışmada, Neil Postman'ın tarihsel gelişim süreci içinde ve iletişim teknolojisinin gelişimine koşut olarak çocukluğun geçirdiği dönüşümlerin ve çocukluğun kaybolmasına ilişkin görüşlerinin, eleştirel bir yaklaşımla irdelenmesi amaçlanmıştır. Alver (2004), matbaanın bulunmasıyla çocukluk kavramının keşfedildiği ve iletişim teknolojisinin ilerlemesiyle de yetişkin ve çocukluk arasındaki farklılığın ortadan kalktığı yönündeki savına ilişkin yeterli ispatlarda bulunmadığını belirtmektedir. Yazar, Postman'ın teknolojiyle birlikte çocukluğun ortadan kalkması durumunun güncelliğini koruduğunu hatta günümüz teknolojisinde bu durumun daha da ilerlediğini belirtmektedir. Ancak çocukluğun kaybolmasını, sadece teknolojiye bağlamamakta; ülkenin politik, ekonomik ve hukuki boyutlarda da önlemler almamasından kaynaklı olduğunu belirtmektedir.

Sorin (2007), "Childhood Through The Eyes Of The Child And Parent (Çocuk ve Ebeveyn Gözünden Çocukluk)" adlı çalışmada, üç altı yaş aralığındaki çocukların ve onların ebeveynlerinin hangi çocukluk imajına sahip olduklarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Toplam 17 ebeveyninden beş yaşlarındaki bir anıyı anlatmaları ve bugünün çocukluğu ile

kendi çocuklukları arasındaki benzerlik ve farklılıkları tanımlamaları istenmektedir. Veri analizlerinde ise görüşme kayıtları not alınmış ve nitel yöntem ile analizleri yapılmaktadır. Katılımcıların anlattığı olaylar yine yazar tarafından geliştirilen 10 çocukluk imajı içine dahil edilmektedir. Araştırma sonucunda, masum çocuk imajı altındaki çocukların büyük biri tarafından korunma altında olması gerektiği, çocukların boş ve sessiz dönemde oldukları ve kalıplaşmaya hazırlandıkları, disiplin altında oldukları, 3, buna karşı çıkma haklarının olmadığı ve korkunun disiplin için bolca kullanıldığı verilen örneklerde yorumlanmaktadır. Sorin, çocuğunu kötü olarak tanımlayan katılımcı olmadığını ancak çocuğunun uyumsuz davranışlarda bulunduğunu ima eden ebeveynlerin olduğunu belirtmektedir. Yazar bir kısım katılımcıların kendi çocuklarını minyatür yetişkin olarak tanımladıklarını belirtmektedir. Eğitime devam eden çocuk imajında okulun çocukların hayatına hazırlık olarak görüldüğü ve ebeveynlerin bunu desteklediğini ifade etmektedir. Çığ gibi büyüyen çocukluk imajına sahip katılımcılar çocuğun sınırsız isteklerini dile getirmektedir. Kurtarıcı çocuk imajını referans eden bir katılımcı torununun, annesini babasının şiddetinden koruduğunu bu durumun ise onu çok erken yaşta büyüttüğünü dile getirdiği belirtilmektedir. Katılımcı çocuk algısına sahip ebeveyn görüşlerinin ise çocuğuna seçim şansı verdiği ve çocuğunun kendisini koruyacağını bildiğini belirtilmektedir. Katılımcılar şimdiki çocukluk ile kendi çocukluklarını kıyasladıklarında kendi çocukluklarında materyalist olmadıklarını ama şimdiki çocukların etiket sevdiklerini dile getirdiği ifade edilmektedir. Sorin araştırmasında bir çok katılımcının çocuğu masum, katılımcı, çığ gibi büyüyen ve küçük yetişkin olarak tanımladığını belirtmektedir.

Ahioğlu (2012), "Çocuk Yetiştirme Açısından Türkiye'de Çocukluğun Tarihi" isimli çalışmasında Türkiye'de çocuk yetiştirme biçimlerinde Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kadar görülen süreklilikleri ve değişimleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmadaki veriler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait çocukluk anılarına ve yaşam öykülerine dayandığı ifade edilmektedir. "Günlük yaşam", "Okul yaşamı" ve "Aile yaşamı" kategorileri altında analizlerle yapıldığı belirtilmektedir. Yazar bulgularında, Türkiye'de çocuk yetiştirme konusunda eğitimde dayak, ezber ve çocuğun sevgiden yoksun bırakılma ve tehdit edilerek itaat ve saygıya zorlanması gibi geleneksel öğelerin her iki dönemde de varlığını sürdürdüğünü ifade etmektedir. Çocukların aile içinde bir birey olarak kabul edilmekten çok; kontrol altında tutulması gereken bireyler olması, din yoluyla korkutulması ve ehlileştirilmeye çalışılması, duygusal iletişimden yoksun bırakılması, bütün bunlar yeterli olmazsa dayakla cezalandırılması çocukluğun Osmanlı dönemindeki önemli gösterimleri

olduğunu ifade etmektedir. Yazar, ezberin özellikle çocuğun soru sormasını ya da soruyu anlamasını engelleyen bir etmen olduğunu ve itaate zorlamanın bir başka yolu olarak kullanıldığını belirtmektedir. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise belirtilen bu temsillerdeki değişimin sınırlı olduğu vurgulanmaktadır. Ahioğlu (2012) değişimdeki en önemli etkenin, Cumhuriyet ile birlikte toplumsal, ekonomik ve eğitim alanında yapılan inkılâplar olduğunu ifade etmektedir. Bir önceki dönemin aksine ailenin küçülmesi, eğitimde modern değerleri benimseyen eğitim sisteminin geliştirilmesi gibi değişimlerin, dinin çocukluk ve çocuklar üzerindeki etkisini azaltmış olduğunu ancak dayanın, hem evde hem okulda hala bir sorun olarak ortaya çıktığını belirtmektedir.

Şimşek (2013), " Eğitim ve Oyun Bağlamında 19. Yüzyılda Türk Çocukluk Anlayışında Değişmeler" adlı çalışmada, Türklerde çocukluk anlayışının izlerini bulmaya odaklanmakta, 19. Yüzyılda Türk çocukluk anlayışında görülen değişimin somut örneklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, 19. yüzyılda Türk Çocukluk anlayışının nasıl bir değişim geçirdiği, çocuk hakları, çocuk gelişimi, eğitim ve oyun konusundaki görüşler üzerinden, dönemin kaynaklarından yola çıkılarak incelenmiştir. Araştırmada 19. Yüzyılda yayınlanan çocuk temalı toplam 18 dergi incelenmiş ve nitel araştırma yönteminden olan tarama modeli uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, 19. Yüzyılın ikinci yarısında çocukların ilmi, edebi ve magazin alanlarında yayınlanan eserlerde ilk defa sadece çocuklara yönelik edebi eserler basıldığı ve çocukların da görüşlerine yer verildiği belirtilmektedir. Araştırmacı bu dönemde ilk defa çocukluk anlayışının şekillenmesinde çocukların da katkısı olduğunu vurgulamaktadır. 19. Yüzyılda çocukların oyun hakları üzerine iki farklı görüş bulunduğu ifade edilmektedir. Yenilikçi görüş, oyun yoluyla çocukların geliştiğini ve oyunun bir ihtiyaç olduğunu savunurken; geleneksel anlayış ise oyunun çocuklar için bir tür yaramazlık ve zaman kaybı olduğu görüşü bulgulanmaktadır.

Avcı, Kara, Ayhan, Güngör ve Kayacık (2014) "Investigation of Prospective Teachers' Understanding of Childhood (Öğretmen Adaylarının Çocukluk Anlayışlarının Araştırılması)" adlı çalışmada, öğretmen adaylarının çocukluk anlayışlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla; çocukluk kavramı, çocukluk yaş aralığı, çocukların temel ihtiyaçları, çocuk hakları ve çocukların fikirleri ana problem konusudur. Bu amaçla 200 öğretmen adayına anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda, çoğu katılımcının çocukluk yaş aralığını 0-20 olarak belirttiği ve çocuğu "olgun düşünemeyen ve toplumdaki rolünü tanımlayamayan" olarak tanımladığı ifade edilmektedir. Katılımcıların

çoğunluğu çocukluğu özgürlük ve oyun oynamak olarak tanımladığı belirtilmektedir. Katılımcılar, Türkiye'de ve Dünya genelinde ilk başta obezitenin ardından da açlığın çocukları etkileyen sorunlar olduğunu belirtmektedir. Çocukların temel hakları konusundaki en belirgin katılımcı görüşleri ise yaşama ve güvenlik hakkı olduğu bulgulanmaktadır. Özgürlük, kabul görme ve saygı duyulma hakkının ise listenin en sonunda yer aldığı belirtilmektedir.

Ercan (2014), " Gündelik Yaşamda İşlevsel Olarak Kullanılan Türk Atasözlerinde Çocuk İmgeleri" adlı çalışmasında, anne babaların çocukları anlatmak için gündelik yaşamda kullandıkları atasözlerinde çocuk ve çocukluk kavramlarının nasıl ele alındığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Türkiye'nin farklı bölgelerini temsil edecek şekilde e-posta, telefon ya da görüşme yoluyla 454 adet atasözü derlendiği belirtilmektedir. Yazar, çocuk temalı atasözlerini alt temalara göre sınıflandırarak çocuk ve çocukluk kavramlarının ele alışını çözümlemektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda çözümlenen bu atasözlerinde en sık hayvan metaforu kullanıldığı belirtilmektedir. Bunun yanı sıra en sık çocuk kelimesi kullanılırken ardından sırası ile; oğul, kız, anne, baba ve evlat kelimelerine yer verildiği ifade edilmektedir. Yazar, atasözlerinde toplumun devamlılığı için çocukların önemli bir değer olduğu vurgulamaktadır. Çocuklar edilgen rolde olup, yetiştirilmesinde ve eğitiminde anne-baba belirleyici olduğu ifade edilmektedir. Erken yaşta verilen eğitimin çocuğun kişiliğine etki ettiği de atasözlerinde vurgulandığı belirtilmektedir.

Yol (2015), " 4 - 6 Yaş Resimli Çocuk Kitaplarında Çocukluk Anlayışının İncelenmesi" adlı çalışmasında, okul öncesi **öğretmenleri** tarafından en çok tercih edilen dört-altı yaşa yönelik resimli çocuk kitaplarında çocukluk anlayışını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada öncelikle 84 öğretmenden en çok tercih ettikleri beş hikaye kitabı ismi alınmıştır. Bu seçim doğrultusunda toplam 200 kitap araştırmaya dahil edildiği belirtilmektedir. Yapılmış olan içerik analiziyle kitaplarda çocuk karakterlerinin anaokuluna gittiği vurgulanmış, bu durum ise çocukluk yaşının üç-altı olduğunu gösterdiği belirtilmektedir. Yazar, kitap kahramanlarının yüksek yerlere erişememesi, yetişkin giysilerinin çocuklara büyük olması, yetişkinlerden minik görülmesine vurgu yapıldığı belirtmektedir. Araştırmacı kitaplarda çocuklarda bulunması istenmeyen özellikler arasında dikkatsizlik, sabırsızlık, dağınıklık, inatçılık, utangaçlık davranışlarına yer verildiğini ve konuşmalarda bu özelliklerin değişmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çocuğun oyun oynamayı sevmesi kitaplarda çocukluk döneminde vurgulanan bir başka özellik olduğu belirtilmektedir. Şarkı söylemek, dans etmek, masal-hikaye dinlemek ve tatlı-kurabiye-

şekerleme yemesi de çocukların sevdiği etkinlikler arasında olduğu bulgulanmaktadır. Kitaplarda çocukla ilgili sık sık olumlu/sevimli özelliklere yer verilmesinin çocukla ilgili olumlu bakışın varlığını göstermekte; iş birliği, paylaşma, yardımlaşma, empati, arkadaşlık, hayvan, doğa sevgisi ve çevreyi koruma gibi olumlu becerilerin yüceltilmekte olduğu ifade edilmektedir.

Kunt Bulut (2015), "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukluk Anlayışı" adlı çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin çocukluk anlayışlarını hem niteliksel hem de niceliksel olarak değerlendirmeyi amaçlamıştır. Karma metot yöntemi kullanılarak yapılan bu araştırmanın nitel boyutunda çalışma grubunu, amaçlı örnekleme yönteminden uygun örnekleme tekniği kullanılarak ulaşılan Ankara İli Merkez İlçelerinde görev yapan 51 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Nicel boyutunda ise kartopu örnekleme tekniği ile Türkiye genelinde 557 okul öncesi öğretmenine ulaşılmıştır. Görüşme soruları ve Kunt tarafından geliştirilen "Çocukluğa Bakış Sıfat Abaküsü" ölçme aracı olarak kullanılmıştır. Yapılan analizler doğrultusunda; okul öncesi öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri süre arttıkça olumsuz çocuk imajının arttığı, evli olan katılımcıların bekar olan katılımcılara göre daha fazla olumsuz çocuk imajına sahip oldukları, çocuk sahibi olan katılımcıların ve yaşı büyük olan katılımcıların genç olanlara göre olumsuz çocuk imajının daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. Olumlu sıfatlar olumsuz sıfatlara göre daha çok tercih edildiği bulgulanmaktadır. Araştırmacı, katılımcılar tarafından çocukların temel gereksiniminin sevgi olduğunu, fiziksel gereksinimlerin ikinci planda tutulduğunu ifade etmektedir.

Avcı ve Kunt (2016), "Çocukluğa Bakış: Bir Sosyal Paylaşım Sitesi Örneği" adlı çalışmada bir sosyal paylaşım sitesinde çocukluk konu etiketiyle fotoğraf paylaşan kişilerin çocukluk anlayışlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Fotoğraf yayını yapılan sosyal bir paylaşım sitesindeki çocukluk konu etiketiyle yapılmış paylaşımlarda çocukluğa atfettikleri imge ve duyguların neler olduğu incelenmiştir. Çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma iki ayrı kategori altında incelenmiştir bunlar; "çocukluğa atfedilen imgeler" ve "çocukluğa atfedilen sözcükler/duygular" olarak adlandırılmıştır. Çocukluğa atfedilen imgeler arasında en çok yiyecek ve oyun/oyuncak resimlerinin paylaşıldığı görülmüştür. Paylaşılan fotoğraflarda çocukluk dönemine özlem duyulduğu belirtilmektedir. Çocukluğa atfedilen duygular kategorisinde ise çocukluğa duyulan özlem ve masum çocuk nitelermeleri kullanılmıştır. Ayrıca paylaşılan fotoğraflarda çocukluğun zaman içinde değiştiği düşüncesi de belirtilmektedir.

Atlı (2016), "Sanatta Değişen Çocukluk İmgesi: Gottfried Helnwein'in Çocukları" adlı çalışmada, Gottfried Helnwein'in eserleri üzerinden değişen çocuk imgeleri ve anlamları üzerine incelemeler yapmayı amaçlamaktadır. Araştırmacı, Helnwein'in resimlerinde çocukluk imgesinin masumiyetlikten uzaklaştığını belirtmektedir. Masum çocukluk imajının yerini sargılar içinde, kanlı yaralarıyla, kimi zaman ellerinde silahlarıyla resmedilen çocukların aldığını vurgulamaktadır. Yazar, izleyiciyi ürpertmekte olan bu çocuk imgelerinin, belirgin baskıcı bir tavırla, yetişkin izleyicisini sorgulattığını ve izleyicisine görmek istemediklerini gösterdiğini ifade etmektedir.

Avcı ve Kunt (2017), "Child-Related Views of Professionals Working With Children in Institutional Care and Their Conceptions of Child Participation (Sosyal Hizmet Kurumunda Çalışanların Çocuk Katılımı ve Çocuklarla İlgili Görüşleri)" adlı çalışmada, Adana'da sosyal hizmetlerde çalışan 20 katılımcının çocuk ve çocuk katılım anlayışlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma karma yöntemle yapılmış olup, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve sıfat listesi kullanılmıştır. Araştırmanın ilk basamağında katılımcılara sıfat listesiyle "çocuk anlayışları" sorulmaktadır. İkinci basamakta ise, aynı listeden "koruma altındaki çocuklarla ilgili anlayışları" başlığı altında seçim yapmaları istenmektedir. Araştırma sonucunda katılımcıların çocuklarla ilgili pozitif sıfatları (şirin, mutlu, komik, eğlenceli, saf, tatlı) negatif sıfatlardan (tembel, sorumsuz, kirli, düzensiz) daha çok seçmelerine rağmen kurum bakımındaki çocuklarla ilgili negatif sıfatları daha sık seçtiği belirtilmektedir. Çocuk katılımı hakkında görüşler ise üç başlık altında toplanmaktadır. "Çocuklara fikrini sorma yaşı" başlığı altında verilen cevaplar doğrultusunda, en sık "kendilerini ifade edecek kadar büyük oldukları zaman" görüşünde olduğu belirtilmektedir. "Çocuğun görüşünün sorulduğu konular" başlığı altında verilmiş en sık iki cevap "okul seçimi" ve "aile ile ilgili konular" olduğu bulgulanmaktadır. "Çocukların düşüncelerinin alınan kararlar üzerindeki etkisi" başlığı altında sunulmuş olan en sık görüş ise, "önemli derecede etkili olması" görüşü yönünde olduğu ifade edilmektedir.

Kağıtçıbaşı ve Ataca (2017), "Çocuğun Değeri Ve Aile Değişimi:Türkiye'den Otuz Yıllık Bir Portre" adlı çalışmada, Türkiye'de çocuğun değerinin 30 yıl içindeki değerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. 1975 yılında Kağıtçıbaşı tarafından başlatılan ve uluslararası platformda ilk kabul gören çalışma 2003 yılında yeniden ele alınmıştır. Araştırmada "Çocukluğun Değeri", "Yetişkin Çocuklarla İlgili Beklentiler" ve "Çocuklarda İstenen Nitelikler" ölçekleri kullanılmıştır. İlk araştırmaya dörtte üçünü kadınların oluşturduğu 2305 katılımcı dahil edilirken güncel araştırmada örneklem grubu

tamamen kadın olmakla birlikte üç kuşağın (anne-büyükanne-torun) dahil olduğu 1025 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmanın ilgi noktası "aile değişim modelleri" olmaktadır. 2003'te erkek çocuğun aileye faydacıl olacağı düşüncesi 1975 yılına göre düşüşe geçtiği görülmektedir. 2003'te kız çocuğu tercih etme oranı 1975 yılına göre artış göstermektedir. 1975 yılında çocuklardan ekonomik anlamda yarar görme anlayışı hakimken 2003'te bunun yerini psikolojik bağlılık almaktadır. 1975 yılında "ebeveynlerin sözünü dinleme" en çok aranan niteliksel istek olmasına karşın 2003 yılında büyükanneler hariç bu özellik en az öneme sahip niteliklerden biri olmuştur. Şehirde yaşayan sosyo-ekonomisi yüksek annelerin çocuklarından beklentilerinin en az olduğu kırsal kesimdeki annelerin ise en fazla beklentiye sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca kırsal kesimin çocuk değerinin kentsel kesime göre daha fazla olması da çocuğa ekonomik açıdan faydacıl olarak bakılmasından kaynaklı olduğu belirtilmektedir.

Ülker ve Yılmaz (2018), " Kadınlarda Çocukluk Dönemi Mutluluk Anıları İle Ebeveynlik Rollerine İlişkin Kendilik Algısı" adlı çalışmada, çocukluk dönemi mutluluk anılarının, kadınlarda ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısına etkisinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmış olup, Pursaklar'da çocuğunu okula gönderen 976 kadına "Çocukluk Dönemi Mutluluk/Huzur Anıları Ölçeği" ve "Ebeveynlik Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırma sonucunda uygulanan ölçekler arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Çocukluk döneminin insan hayatının her aşamasını etkilediği ve kendi çocukları üzerinde sahip olduğu tutumlarda da belirleyici bir role sahip olduğu ortaya çıktığı belirtilmektedir. Sosyo-ekonomik değişken açısından; sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan kadınların çocukluk dönemi mutluluk/huzur algısı sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve orta olan kadınlardan daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. 18 ve altı yaş aralığında evlenen kadınların çocukluk dönemi mutluluk/huzur algıları 19 ve üstü yaşta evlenen kadınlara göre daha düşük düzeyde olduğu vurgulanmaktadır. Üniversite ve lisansüstü eğitim almış kadınların çocukluk dönemi mutluluk/huzur algıları lise ve altında mezun olan kadınlardan daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. Dört ve üzeri çocuğu olan kadınlar iki ve altında çocuğa sahip kadınlardan daha düşük puan almış olduğu bulgulanmaktadır.

Pekince ve Avcı (2018) "The Perspective of Children on Childhood (Çocukların Çocukluğa Bakışı)" adlı çalışmada, çocukların çocukluk dönemine bakışı ve büyüme isteklerinin ardında yatan nedenleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya yaş grubu 10-12 olan 18 çocuk dahil edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ile çocukların

görüşleri alınmıştır. Büyüme, çocuk olma, problemler ve katılım hakkı ana temaları altında toplanan veriler çocukların verdiği cevaplar doğrultusunda kategorize edildiği belirtilmektedir. Büyümek isteyen çocukların en sık belirttikleri sebep, kendi işlerini yapmak istemeleri olduğu ifade edilmektedir. Büyümek istemeyen iki çocuğun belirttiği gerekçeler ise "çocukların daha çok sevildiği" ve "çocuk olmanın güzel" olduğu belirtilmektedir. Araştırmacı, çocukların büyüdülerinde hayatlarında zorlanacakları durumun işe gitmek olduğunu ifade ettiklerini ve ödevin olmaması ise büyüdülerinde hayatlarında olmasını istedikleri değişikliğin başında geldiğini ifade etmektedir. Katılımcılar, çocuk olmanın avantajı olarak "oyun oynamak" cevabı verirken, çocuk olarak "bir meslek sahibi" olmadıkları en sık belirtilen cevaplardan olduğu vurgulanmaktadır. Çocukların en sık yaşadıkları problemin "çok fazla ödev yapmak" olduğu belirtilirken hayatlarında hiçbir şeyi değiştirmek istemedikleri ortaya çıkan bulgular arasında olduğu ifade edilmektedir. Çocukların çoğu konuşma hakkının olduğunu ve en çok kendi sorunları hakkında söz sahibi olduklarını belirmelerine rağmen kendi sorunları hakkında söz sahibi olmadığını belirten katılımcılar da olduğu görülmüştür.

Çocuğun Doğasına İnanç İle İlgili Araştırmalar

Smith ve Powell (2009), "Children's Participation Rights in Research (Araştırmalarda Çocuk Katılım Hakkı)" adlı çalışmada, araştırmacıların bakış açısından yapılmış olan çalışmalardaki çocuk katılımını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada 10'u bir enstitü çatısı altında çalışan 12 araştırmacı ile e-posta üzerinden görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın ana konusu, çocukların araştırmalara ne kadar dahil edildiklerini tartışmak olmuştur. Araştırma sonucuna göre, çocukların araştırmalara katılmaları onların yeterlilikleri, güvenilirlik ve güç sorunları unsurları tarafından etkilendiği vurgulanmaktadır. Sekiz katılımcı çocukların seslerini ve görüşlerini duymanın önemini vurgulamaktadır. Dört katılımcı çocukların aileleri tarafından araştırmada söz sahibi olacak yeterlilikte görülmediğini düşündüğü belirtilmektedir. Üç katılımcı ise yetişkinler tarafından çocukların, araştırmaya katılımı için savunmasız ve korunmaya muhtaç olarak görüldüklerine değindiği vurgulanmaktadır. Çocukların savunmasızlık sorununa değinen katılımcılar küçük yaştaki çocukların araştırma katılımında büyük yaştaki çocuklara göre daha fazla zarar görmeye meyilli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bakım ihtiyacı olan ve travma geçirmiş çocukların katılımının daha zor olduğu belirtilmektedir. Araştırmacı,

dokuz katılımcının ise çocukların araştırmaya katılımında ailelerin etkisinin güçlü bir sorun olarak gördüğünü ifade etmektedir.

Kocayörük (2012), "Öz-Belirleme Kuramı Açısından Ergenlerin Anne Baba Algısı ile Duyuşsal İyi Oluşları Arasındaki İlişki" adlı çalışmada ergenlerin anne-baba algıları ile özerk benlik algısı arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin duyuşsal iyi oluşlarıyla etkileşimini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, Çanakkale’de iki farklı türdeki okulun 9. 10. 11. ve 12. sınıflarında eğitim gören 525 öğrenci ile yürütülmüştür. Veri toplama araçları Anne-Baba Algı Ölçeği(ABAÖ), Özerk Benlik Yönetimi Ölçeği (ÖBYÖ) ve Pozitif-Negatif Duygu Ölçeği (PNDÖ) kullanılmıştır. Veri analizlerinde yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, anne ve babadan algılanan desteğin, ergenlerin özerk benlik yönetimleriyle birlikte, duyuşsal iyi oluşlarına katkı sağladığını göstermektedir. Araştırmacı, çalışmada öne çıkan bir başka sonucun ise ergenler üzerinde annenin rolü ve etkisinin yanı sıra baba desteğinin ve algısının ergenlerin özerk benlik yönetimi ve duyuşsal iyi oluşları üzerindeki etkisini belirlemesi olduğu ifade etmektedir. Bir başka bulgu ise, özerk benlik yönteminin anne ve baba ilişkileri ile etkileşim içerisinde olduğu ve bu etkileşimin ergenlerin “Özerk-Benlik” geliştirmelerine katkı sağladığını göstermiş olduğu vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, ergenlerin özerk benlik yönetimlerinin, anne ve babayla kurulan ilişkilerle duyuşsal iyi oluş arasında aracı bir değişken olduğu ifade edilmektedir. Özerk benlik yönetiminin, anne algısı ile olumsuz duygu arasındaki ilişkide tam aracılık görevi görmesine karşın anne algısı ve olumlu duygu arasındaki ilişkide kısmi aracılık etkisi belirlenmiştir. Benzer şekilde, özerk benlik algısının, baba algısı değişkeni ile olumlu ve olumsuz duygu değişkenleri arasındaki ilişkide de kısmi aracılık görevi gördüğü bulgulanmaktadır.

Koç, Tavşancıl ve Demir (2015), "Çocuk Dostu Şehir Girişimi ve Çocukların Gözüyle Ankara" adlı çalışmada uluslararası bir hareket olarak ortaya çıkan Çocuk Dostu Şehir Girişimi çerçevesinde Ankara’da yaşayan çocukların yaşadıkları şehri nasıl gördüklerinin ve yaşadıkları şehir hakkındaki görüşlerinin incelenmesi amaçlamıştır. Çalışma grubu, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Ankara’nın 24 ilçesinde, devlet okullarının beş ile sekizinci sınıflarında öğrenim görmekte olan toplam 83.556 öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan 'Çocuk Gözüyle Ankara Öğrenci Anketi' kullanıldığı belirtilmektedir. Çocukların (1) şehrin genel görünümü, (2) trafik, ulaşım, yol ve altyapı çalışmaları, (3) cadde ve sokaklar, (4) yeşil alanlar, oyun, eğlence ve spor alanları, (5) sosyal ve kültürel imkânlar, (6) insan ilişkileri ve çocuklara

yaklaşım, (7) sokak çocukları, evsizler ve engelli bireyler, (8) güvenlik ve (9) hayvanlar ve sokak hayvanları olmak üzere toplam dokuz tema altında, yaşadıkları şehir Ankara'ya ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği ifade edilmektedir. Araştırmacılar, yeterli sayıda çocuk parkı bulunmaması, mevcut çocuk parkları, spor ve oyun alanlarının ise çok kalabalık olmasından dolayı çocukların şikayet ettiklerini belirtmektedir. Katılımcılara göre Ankara'nın olumsuz görülen diğer yönleri ise sırasıyla; çocuk parklarını daha çok büyüklerin kullanması, çocuk parklarındaki oyuncak ve araçların bakımsız ve bozuk olması, ağaçlandırma çalışmalarının yetersiz olması, yürüyüş ve bisiklet yollarının az olması, parkların yeterince temiz olmaması ve bakım-onarımlarının düzenli olarak yapılmaması, spor alanlarının ve spor salonlarının az olması yönünde bulgulanmaktadır. Çocukların büyük çoğunluğu Ankara'da çocukların gidebileceği yeterli sayıda tiyatro ve müze bulunmadığını; çocuklara yönelik tiyatro etkinliklerinin yetersiz olduğunu; konser alanlarının, aileleri ile gezebilecekleri hayvanat bahçesi ve evcil hayvan parklarının az ve yetersiz olduğunu ve yeterli kütüphane ve bilim-sanat merkezi olmadığı görüşünde ifade edilmektedir. Çalışan ailelerin çocuklarını bırakabilecekleri güvenli merkezlerin sayısı yeterli olmadığı belirtilmektedir.

Severcan (2015), "Çocukların Gözünden Çocuk Dostu Yer Kavramı ve Yaşanılan Çevrelerin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği" adlı çalışmada, çocuk dostu yer kavramının İstanbul'da yaşayan çocuklar için ne anlam ifade ettiğini, bu tanım bağlamında yaşadıkları mahalleleri çocuk dostu olarak görüp görmediklerini nedenleriyle anlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda yazar, İstanbul'un altı mahallesinde dokuz-11 yaş aralığındaki yaklaşık 240 çocuğun katıldığı bir çocuk dostu şehir projesindeki grup söyleşisi (odak grup ve nominal grup), haritalama ve mahalle planlama atölyesinde elde ettiği bulguları okuyucuya sunmaktadır. Ortaya çıkan bulgular doğrultusunda; çocuklar, çocuk dostu şehirler ile kendi fikirlerini özgürce ifade ettikleri, kendilerinin dinlenildiği ve bu fikirlerin hayata geçirildiği bir şehri anlamaktadırlar. Çocukların büyük bir bölümü yaşadıkları mahalleleri çocuk dostu görmediği belirtilmektedir. Yaşadığı mahalleyi çocuk dostu olarak gören çocuklar, değerlendirmelerinin nedenini başta mahallelerindeki kentsel ve çevresel niteliklerin ve sosyal bağlar ile insan niteliğinin güçlü oluşuna dayandırmakta oldukları ifade edilmektedir. Yaşadığı mahalleyi çocuk dostu olarak görmeyen çocuklar, değerlendirmelerinin nedenini başta mahallelerindeki kentsel ve çevresel niteliklerin kötü, sosyal bağların ve insan niteliğinin zayıf ve çevrenin güvensiz ve emniyetsiz oluşuna bağlı olduğu bulgulanmaktadır.

Avcı ve Yol (2016) "Mother-Child Communication in Terms of the Child's Right to Participation: Playground Dialogues (Çocuğun Katılım Hakkıyla İlişkili Anne-Çocuk İletişimi: Oyun Parkı Diyalogları)" adlı çalışmada, çocukların katılım hakları üzerine oyun parkında geçen anne-çocuk diyalogları ve yetişkin müdahalesinin nasıl yer aldığını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada çocuklarının yaş aralığı üç-beş olan 14 anne oyun parkında doğal yapısında gözlemlenerek, notlar analiz edilmiştir. Yapılan gözlemler beş alanda değerlendirilmektedir. Bu alanlar; saygılı, gönüllü, güvenli, kapsayıcı ve bilgilendirici olarak kategorize edilmektedir. 55 olayda gönüllülük tutumu baskın anne tutumu olmasına rağmen en az çıkan 17 olayda kapsayıcılık tutumu olduğu belirtilmektedir. Olumsuz olaylarda saygılılık, gönüllülük ve kapsayıcılık yüksek olmasına rağmen olumlu olaylarda güvenlik ve bilgilendirmecilik daha yüksek olduğu bulgulanmaktadır. Bazı annelerin oyun parkında çocuklarını dinledikleri, kendilerini ifade etmeleri için fırsatlar verdikleri ve olumlu bir tepki ile görüşlerini destekledikleri ifade edilmektedir. Katılımcılar, oyun alanında çocuklarının istediği oyuncakla oynamasına izin verme veya yapmakta olduğu eylemi devam ettirmesine destek olduğu belirtilmektedir. Yazar tarafından sadece birkaç annenin katılımcılığın gerekliliğine uygun olarak davrandığı, çocuklara etkinliklerinde özgürlük tanıdığı, güvenli bir alanda çocuğunu beklediği ve müdahale etmekten kaçındığı gözlemlenmiştir.

Avcı ve Gençler (2017) "Ebeveynlerin Gözünden Çocuğun Kendi Yaşamına Katılma Hakkı" adlı çalışmada çocukların kendi yaşamlarına katılım durumlarının ebeveynlerin gözüyle resmedilmesini amaçlamaktadır. Araştırmada 15 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmaktadır. Araştırma betimsel analiz yöntemi ile bulgulanmaktadır. Bulgular temel ihtiyaç hakkı, oyun hakkı, evde yaşam hakkı, boş zaman değerlendirme hakkı olmak üzere dört ana kategoride kodlanmaktadır. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar, Hart (1992)'ın Katılım Merdivenine yerleştirilmekte ve katılım basamaklarına göre yorumlanmaktadır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, bir alanda katılımcı olan ebeveynin diğer alanda katılım karşıtı olduğu ifade edilmektedir. Yazarlar, Hart'ın katılım basamaklarının katılımcıların çalışma ve yaşam şartları, önemsedikleri konu alanlarına bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini ifade etmektedir. Ebeveynlerin çocuğun yaşamsal etkinliklerinde çocuk katılımına önem veren uygulamalar yaptığı ortaya çıktığı belirtilmektedir. Katılımcıların çocukların oyun katılım hakkını en üst basamakta değerlendirildiği ifade edilmektedir. Çocukların boş zamanlarını değerlendirmeleri konusunda zorlama basamağında görüş bildiren katılımcılar olduğu bulgulanmaktadır.

Koran (2017), "Sınıflarda Katılım Hakkı: Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Katılımını Desteklemeye Yönelik Anlayışları ve Geliştirilmesi" adlı çalışmasında, okul öncesi öğretmenlerinin ve çocukların eğitim ortamlarında katılım hakkı ile ilgili anlayışlarını değerlendirmeye yönelik bir ölçek geliştirmek; öğretmenlerin ve çocukların katılım konusundaki anlayışlarını keşfetmek ve öğretmenlerin anlayışlarını geliştirmeye yönelik hazırlanan eğitim programının etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Avcı ve Pekince (2018), "Children's Perspective on The Right Of Self-Determination (Çocukların Öz-Belirleme Hakkı Üzerine Görüşleri) " adlı çalışmada, karar alan yetişkinler tarafından yönlendirilerek yaşayan çocukların öz-belirleme hakkı üzerindeki görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. 10-13 yaş grubundaki 16 çocuk ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak üç soru üzerindeki fikirleri araştırılmıştır: Karar verme sürecinde çocukların konumu nerededir? Hangi konular üzerinde kendi kararlarını alırlar? Karar verme yeterliliği üzerine çocukların görüşleri nelerdir? Çocuklara öz-belirleme odaklı değiştirilmiş olan Cinderella hikayesi okunmuş ardından çocuk görüşleri alınmıştır. Araştırma bulgularına göre karar alma mercisi olarak yedi katılımcı yetişkinleri, bir katılımcı çocukları, dört katılımcı ise ortak karar alınması gerektiği belirtilmektedir. Çocukların karar alabileceğine inanan bir çocuk olmasına rağmen 15 çocuğun buna inanmadığı ifade edilmektedir. En sık çıkan cevaplar doğrultusunda, çocuklar giyim ve ödevleri hakkında karar verebilirken; ebeveynleriyle ilgili konularda karar verme yeterliliği olmadığını, karar verememe sebebi olarak ise çok genç oldukları ve ailelerin daha iyi karar alabildiğini belirttikleri ifade edilmektedir.

Özetle, çocukluğa bakışı ele alan çalışmaların çoğunluğu (Sorin, 2007; Avcı & Pekince, 2018; Şimşek 2013; Avcı vd., 2014; Ercan, 2014; Yol, 2015; Kunt Bulut, 2015) çocukluk anlayışlarını belirleyerek yetişkinlerin ve çocukların hangi çocukluk anlayışına sahip olduğunu incelemektedir. Yetişkinlerin çocukluğa bakışını inceleyen araştırmalarda (Avcı vd., 2014; Sorin, 2007; Kunt Bulut, 2015) Sorin (2007), katılımcıların en çok masum çocuk, katılımcı çocuk, çığ gibi büyüyen çocuk ve küçük yetişkin çocukluk algılarına sahip olduğunu, Kunt Bulut (2015) öğretmen adaylarının meslek yılı, medeni hali, çocuk sahibi olma durumu ile çocukluk anlayışlarının farklılaştığını, Avcı vd. (2014) ise katılımcıların, çocuğu olgun düşünemeyen ve toplumdaki rolünü tanımlayamayan, oyun oynayan ve özgürlük ifadeleriyle tanımlamaktadır. Buna benzer olarak, Yol (2015) incelediği çocuk kitaplarında çocukların oyunu seven kişiler olarak tanımlandığını, Avcı ve Pekince (2018) çocukların, oyun oynamayı çocukluğun avantajı olarak ifade ettiklerini belirtmektedir.

Çocukluğun tarihsel süreçteki değişimini ele alan çalışmaların çoğunluğu (Alver, 2004; Ahioğlu 2012; Kağıtçıbaşı & Ataca, 2017) günümüz çocukluk algısıyla eski zamanlardaki çocukluk algısı arasında farklar olduğunu vurgulamaktadır. Alver (2004) Postman'ın teknolojinin gelişmesiyle değişen çocukluk algısına eleştirel bakış açısıyla yaklaşarak çocukluğun değişimindeki tek faktörün teknoloji olmadığına ve ülkenin politik, ekonomik ve hukuki boyutlarının da belirleyici olduğuna değinmektedir. Ahioğlu (2012) Osmanlı döneminde çocuklar, itaat etmesi gereken, din ve ceza ile korkutulan ve duygusal iletişimden yoksun olarak görülürken Cumhuriyet döneminde aile yapısının küçülmesi ve eğitimin yaygınlaşmasıyla dinin çocuklar üzerindeki etkisinin azaldığına ancak dayanın her iki dönemde de etkili olduğuna dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Kağıtçıbaşı ve Ataca'nın (2017) yapmış olduğu çalışmada çocukluğun üç nesil arasındaki değişimi incelenmektedir. 1975 yılında ebeveynlerin sözünü dinlemesi çocuklardan en çok beklenen özellik olmasına karşın 2003 yılında büyükanneler dışında ifade edilmemiştir.

Çocukların doğasına inancın ön plana çıkarıldığı araştırmaların çoğunluğu (Smith & Powell, 2009; Koç & Tavşancıl & Demir, 2013; Severcen, 2015; Avcı & Yol, 2016; Avcı & Genç, 2017; Koran, 2017) çocukların katılım hakkı üzerinde incelemeler yapmaktadır. Smith ve Powell (2009) çocukların ses ve görüşlerinin dinlenmesinin katılımda en önemli unsur olduğunu; Avcı ve Genç (2017), oyun katılım hakkının en üst basamakta olduğunu araştırma sonucundaki bulgular olarak elde etmektedir. Avcı ve Yol (2016), oyun parklarında anne-çocuk diyaloglarında elde ettikleri veriler doğrultusunda sadece birkaç annenin katılıma uygun olarak çocuğun özgürce karar vermesine izin verdiğini belirtmektedir. Çocuk katılımında şehir girişiyle ilgili yapılmış çalışmalarda (Koç vd., 2013; Severcen, 2015) çocuk oyun parklarının yetersiz olduğu ve onarım gerektiği, çocuklara yönelik tiyatro, hayvanat bahçesi ve kütüphane gibi kültürel ortamların yetersiz olduğu belirtilmektedir.

Çocukların öz-belirleme hakkı konusundaki görüşlerini ele alan çalışmalarda, (Avcı & Pekince, 2018; Kocayürek, 2012) çocukların çoğunluğunun karar verme mercisi olarak bir yetişkini gördükleri, çocukların kendilerini karar verme yetkinliğine sahip görmedikleri bulgulanmaktadır. Ayrıca olumlu anne-baba desteğinin çocukların özerk benlik gelişimine olumlu etki ettiği ifade edilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

2.1 Araştırmanın Modeli

Çalışma karma yöntemde yakınsayan paralel desen bir araştırmadır. Yakınsayan paralel karma desende, “araştırmacı nitel ve nicel verileri beraber toplamaktadır. Ancak verileri ayrı ayrı analiz edip ve bulguların birbirini doğrulayıp doğrulamadığını belirlemek için bulguları karşılaştırmaktadır” (Creswell, 2014, s.219). Bu desende araştırmacı tek bir konu üzerinde nitel ve nicel yöntemlerle topladığı ve analiz ettiği verileri ortak bir yorum halinde birleştirmektedir (Creswell ve Plano Clark, 2015). Creswell ve Plano Clark’a (2015, s.85) göre “araştırmacı ilgi konusuna göre hem nicel hem de nitel veri toplar. Veri toplamının bu iki türü, eş zamanlı fakat ayrıdır, yani biri diğerinin sonuçlarına dayanmaz.” Araştırmada, yetişkinlerin Çocukluğa Bakış Sıfat Listesi’nden belirlenmiş olan çocukluk anlayışları nicel kısmı, çocuklukla ilgili görüşleri ise nitel kısmı oluşturmaktadır.

2.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Ankara ili Altındağ, Çankaya, Çubuk, Polatlı, Yenimahalle, Gölbaşı, Mamak, Keçiören, Sincan, Etimesgut ve Pirsaklar merkez ilçelerindeki 18 yaş üzeri nüfustan oluşmaktadır. Bu ilçeler 50.000 ve üzerinde nüfusa sahip ve bu nedenle evren içindeki temsil gücü sayısal anlamda yüksek olduğu için çalışmaya dahil edilmiştir.

Örneklem seçiminde %90 güven seviyesi ve %6 hata oranı benimsenmiş ve buna göre 3.642.016 olan evrenden 267 kişi hesaplanmıştır. Tabakalı örnekleme yaklaşımı ile bu sayı 260 olarak belirlenmiştir.

Örneklemede sosyo-ekonomik düzey değişkenin evreni temsil edecek şekilde, tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. “Tabakalı örnekleme, evrendeki alt grupların belirlenip bunların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla örnekleme temsili edilmelerini sağlamayı amaçlayan bir örnekleme yöntemidir” (Büyüköztürk vd., s.85).

Örnekleme dahil edilen ilçelerdeki 18 yaş üzeri toplam nüfus sayısı, Türkiye İstatistik Kurumu’nun 31 Aralık 2015 tarihinde yaptığı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları ele alınarak oranlanmıştır. Bu durumda örneklem grubu içine alınması planlanan ilçelerdeki nüfus oranı şu şekildedir:

Tablo 2

İlçelere Göre Yetişkin Nüfus ve Katılımcı Sayısı

İlçe Adı	+18 Nüfus sayısı	Çalışmaya dahil edilecek kişi sayısı
Çankaya	754,372	58
Keçiören	650,329	53
Yenimahalle	479,254	36
Mamak	441,237	33
Etimesgut	380,300	27
Sincan	351,575	24
Altındağ	260,740	8
Pursaklar	90,076	7
Polatlı	86,873	7
Çubuk	59,586	5
Gölbaşı	87,674	7
Toplam Katılımcı		260

2.3 Verilerin Toplanması

Çalışmaların verilerini toplamak amacıyla, çalışmaya katılan 18 yaş üzeri kişilerin kişisel bilgilerini belirlemesi ve nitel boyut değerlendirmesi amacıyla “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları” (EK 1) ve çocukluğa bakış açılarını belirlemede Müge Kunt Bulut’un 2015 yılında geçerliliğini ve güvenilirliğini yapmış olduğu Çocukluğa Bakış Sıfat Listesi kullanılmıştır. Listede, çocukları niteleyen toplam 67 sıfat bulunmaktadır. Ölçek, sıfat abaküsü materyali ile örnekleme dahil olan katılımcılarla görüşme esnasında kullanılmıştır (EK 2). Veri kaybı yaşamamak amacıyla ses kaydı gerçekleştirilmiştir.

Verilerin toplanması sürecinde, katılımcılara erişebilmek amacı ile sosyal ağlar inşa edilmiştir. Tanıdık kişiler aracılığıyla ev ve iş yeri ziyaretleri sağlanarak görüşmeler

yapılmıştır. Tanıdık aracılığıyla yapılmayan görüşmelerin büyük bir çoğunluğuysa çocuk parklarına veya piknik alanlarına gelen yetişkinlerle yapılmıştır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Yarı yapılandırılmış görüşme formu çalışmaya katılan yetişkinlerin; çocukluğun yaş aralığı, çocuklarla ilgili duygu ve düşünceleri (anı), çocukları değiştirmeyi isteme durumu, çocuklarla ilgili metaforları ve nitelermeleri ve kendi çocukluklarına bakışlarını içeren sorulardan oluşmaktadır.

Görüşme formundaki soru sıralaması, sohbet akışına izin verilecek şekilde basitten karmaşığa ve ilgiliğe göre oluşturulmuştur. Bu doğrultuda, ilk soruda yetişkinlere "çocukluğun yaş aralığı" sorulmuştur. Vermiş oldukları yaş aralığından yola çıkarak diğer soruları cevaplamalarına yönlendirilmiştir. İkinci soruda yetişkinlerin çocuklar hakkında olan izlenimlerini bir anı ile anlatmaları amaçlanmıştır. Üçüncü soruda "çocuğun kendine özel olan şeklini değiştirme istekleri ve nedenleri" sorulmuştur. Bu soruyla, yetişkinlerin sahip oldukları çocukluk imajını değerlendirmeleri amaçlanmıştır. Dördüncü ve beşinci sorular birbirini tamamlayan sorular olup, yetişkinlerin sıfat listesini görmeden önce, çocukla ilgili akıllarına gelen metafor ve sıfatları söylemeleri amaçlanmıştır. Altıncı soruda yetişkinlerden "kendi çocukluk anısını" anlatması istenerek, çocukluğuna ait hatırladığı durumların belirlenmesi sağlanmıştır. Yedinci soruda ise yetişkinlere "çocukluk yıllarını bir şeye benzetmeleri gerekse neye benzetecekleri" sorulmuştur.

Çocukluğa Bakış Sıfat Listesi

Çalışmada Kunt Bulut (basımda) tarafından geliştirilmiş Çocukluğa Bakış Sıfat Abaküsü hem yarı yapılandırılmış görüşme sorusunun kategorilime işleminde kullanılmış hem de yarı yapılandırılmış görüşmenin ardından katılımcılara uygulanmıştır. Sıfat listesi dört ana başlık altında toplanmaktadır. Bu başlıklar: çocuğun doğasına inanç, olumsuz çocuk bakışı, yüceltilmiş çocuk algısı ve yetersiz çocuk algısıdır. Çocuğun doğasına inanç kategorisi altında toplam 10 sıfat bulunmaktadır. Olumsuz çocuk bakış açısı kategorisine ait 18 sıfat bulunmaktadır. Yüceltilmiş çocuk algısı kategorisinde toplam 12 sıfat bulunmaktadır. Son olarak yetersiz çocuk algısı kategorisinde toplam 13 sıfat bulunmaktadır.

Güvenirlik ve geçerlik çalışması Kunt (basımda) tarafından yapılan ve 2019 yılında güncellenen ölçme aracının psikometrik özelliklerine ait bulgular şu şekildedir; ölçme

aracında yer alan sıfatlar 0 ve 1 şeklinde kategorik olarak puanlandığı için ölçme aracının yapı geçerliği ile ilgili kanıtlar Tetrakorik Açımlayıcı Faktör analizi yöntemi kullanılarak sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, ölçme aracı 4 farklı alt boyuttan oluşmaktadır. Çocuğun doğasına inanç alt boyutunda 10 sıfat bulunmakta ve bu maddelerin açıkladığı varyans, ilgili alt boyutun yaklaşık %75'i dir. Ayrıca bu 10 sıfata ait güvenilirlik katsayısı da 0,98 olarak elde edilmiştir. Olumsuz çocuk algısı alt boyutunda 18 sıfat bulunmaktadır ve bunlar tarafından açıklanan varyans ilgili alt boyut için yaklaşık olarak %30'dur. Bu alt boyut için elde edilen güvenilirlik katsayısı ise 0,87'dir. Yüceltilmiş çocuk algısı alt boyutunda ise 12 sıfat yer almakta ve bu maddeler tarafından açıklanan varyans oranı %79 olarak elde edilmiştir. Bu alt boyut için elde edilen güvenilirlik katsayısı ise 0,98 dir. Son olarak yetersiz çocuk algısı alt boyutunda 13 sıfat yer almakta ve bunların ilgili alt boyutta açıkladıkları varyans oranı yaklaşık olarak %46 olarak elde edilmiştir. Bu alt boyut için elde edilen güvenilirlik katsayısı 0,93'tür (Kunt, basımda).

Yapılan bu araştırma kapsamında 260 katılımcıya uygulanan ölçme aracının güvenilirliğine ilişkin kanıt sunmak amacıyla her bir alt boyut için KR-20 güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Ölçme Sonuçlarının Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Alt Boyutlar	Sıfat Sayısı	KR-20
Çocuğun doğasına inanç	10	0,71
Olumsuz çocuk bakışı	18	0,64
Yüceltilmiş çocuk algısı	12	0,81
Yetersiz çocuk algısı	13	0,66

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırma kapsamında elde edilen ölçme sonuçlarının güvenilirliğine ilişkin KR-20 güvenilirlik katsayıları 0,64 ile 0,81 arasında değişmektedir. Elde edilen bulgular genel olarak 0,70'e yakın ve üzerinde olduğu için ölçme sonuçlarının güvenilir olduğu söylenebilir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süresince katılımcıların kendilerini rahat ifade edebilmeleri için gerekli ortamlar sağlanmıştır. Katılımcıların tercih ettikleri mekanlarda yapılan görüşmelerde, katılımcıların rahat sohbet etmeleri için basitten karmaşığa doğru bir sohbet planı

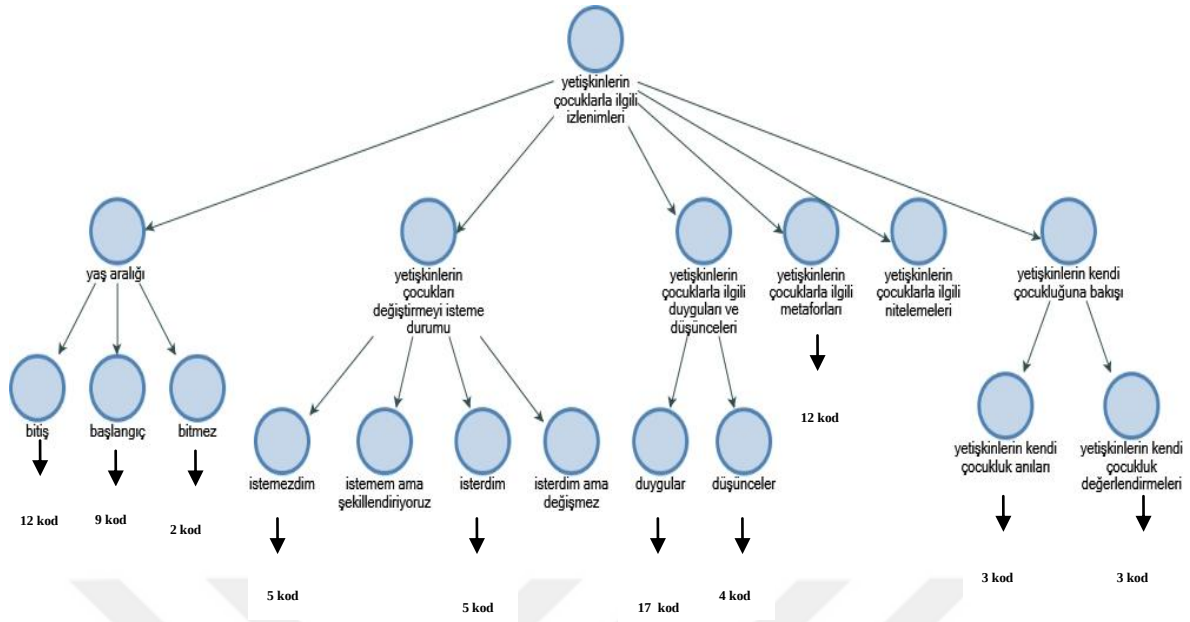
izlenmiştir. Katılımcılara "Aydınlatılmış Onam Formu" okunmuş ve sohbet esnasında gözden kaçabilecek kısımları yeniden dinleyebilmek amacıyla ses kaydı alınacağı bildirilmiştir. Gerekli izin ve onaylar alındıktan sonra katılımcılara "kişisel bilgi formunda" yer alan sorular yöneltilerek sohbete başlanmıştır. Ardından "yarı yapılandırılmış görüşme formunda" yer alan sorular sırasıyla sorularak nitel süreç başlatılmıştır. Görüşme esnasında katılımcıların fikirlerini etkilememek adına "sıfat abaküsü" gösterilmemiştir. Görüşme sorularının ardından "sıfat abaküsü" gösterilerek çocukluk anlayışlarına uygun sıfatları seçmeleri istenerek nicel süreçle araştırma uygulaması tamamlanmıştır.

2.4 Verilerin Analizi

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin ardından elde edilen veriler iki boyutta analiz edilmektedir. İlk olarak katılımcıların çocukluk anlayışı hakkındaki görüşleri kategori ve alt kategorileri ve kodlara ayrılarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler uygun kodlar altına yerleştirilmiştir. Araştırmanın nicel boyutunda ise katılımcıların sıfat abaküsünde seçmiş oldukları sıfatlar doğrultusunda çocukluk anlayışları hakkındaki görüşleri Spss 21 programıyla analiz edilmiştir.

Nitel Boyutta

Çalışmada verilerin analizi içerik ve betimsel analiz yöntemleri ile yapılmıştır. İçerik analizi metin gruplarından oluşan bir kümenin içinde yer alan belirli kelimelerin veya kavramların varlığını saptamak amacıyla yapılmaktadır (Büyüköztürk vd., s.296). Betimsel analiz ise görüşmelerde elde edilen verilerin doğrudan söylenildiği gibi aktarılmasıdır. Bu doğrultuda veri analizinden önce görüşmelerde alınmış olan notlar incelenmiş ve ses kayıtları ile herhangi bir değiştirme yapılmaksızın eksikler tamamlanmıştır. Her bir katılımcı için bir numara belirlenmiş ve ilk elli katılımcının tüm görüşme verileri olası tema, kategori, alt kategori ve kodlara dönüştürülerek analiz için hazırlanmıştır. Araştırmacıyla eş zamanlı olarak bağımsız bir araştırmacı tarafından yapılan kategorilime sürecinde elde edilen veriler karşılaştırılmış ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra danışman tarafından kontrol edilmiştir. Belirlenen kategori ve alt kategoriler Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Genel kategori ve kodlar

Şekil 2'de gösterildiği üzere "çocukluğun yaş aralığı" kategorisinde toplam üç alt kategori bulunmaktadır. Bu alt kategorilere ait toplam yirmi bir kod bulunmaktadır. "Yetişkinlerin çocukları isteme durumu" kategorisinde toplam dört alt kategori ve on kod yer almaktadır. "Yetişkinlerin çocuklarla ilgili duygular ve düşünceleri" kategorisinde toplam iki alt kategori ve yirmi bir kod bulunmaktadır. "Yetişkinlerin çocuklarla ilgili kullandığı metaforlar" kategorisinde toplam on iki kod yer almaktadır. Son olarak "yetişkinlerin kendi çocukluğuna bakışı" kategorisinde toplam iki alt kategori ve altı kod yer almaktadır.

Nitel Boyutta

Araştırma kapsamındaki 260 katılımcıdan elde edilen veriler Spss 21 programıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda ilk olarak katılımcılardan elde edilen puanların dağılımı incelenmiştir. Bu amaçla, ölçme aracında yer alan dört boyutta ("yetersiz çocuk algısı", "yüceltilmiş çocuk algısı", "çocuğun doğasına olan inanç" ve "çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler") katılımcıların aldıkları toplam ve ortalama puanlar hesaplanarak bağımsız değişkenlere göre normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre yapılan normallik testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Katılımcıların Cinsiyete Göre Puan Dağılımlarına Ait Normallik Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	p	İstatistik	Sd	p
Yetersiz çocuk algısı	Erkek	0,18	79	0,000*	0,89	79	0,000
	Kadın	0,18	181	0,000*	0,92	181	0,000
Yüceltilmiş çocuk algısı	Erkek	0,15	79	0,000*	0,90	79	0,000
	Kadın	0,20	181	0,000*	0,87	181	0,000
Çocuğun doğasına olan inanç	Erkek	0,15	79	0,000*	0,94	79	0,001
	Kadın	0,14	181	0,000*	0,92	181	0,000
Çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler	Erkek	0,24	79	0,000*	0,76	79	0,000
	Kadın	0,25	181	0,000*	0,78	181	0,000

* $p < 0,05$ Tablo 4'te katılımcıların cinsiyet değişkenine göre ölçme aracının alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımına ilişkin bulgular verilmiştir. Gruplardaki birey sayıları 50'den büyük olduğu için Kolmogorov-Smirnov testi dikkate alınmıştır (Razali ve Wah, 2011). Elde edilen bulgulara göre, yetersiz çocuk algısı ($p < 0,05$), yüceltilmiş çocuk algısı ($p < 0,05$), çocuğun doğasına olan inanç ($p < 0,05$) ve çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler ($p < 0,05$) boyutlarının tamamında anlamlı farklılık elde edilmiştir. Diğer bir ifade ile dağılımlar normal değildir. Dağılımın normalliği varsayımı sağlanmadığı için cinsiyete göre yapılan analizlerde fark analizi yöntemi olarak nonparametrik yöntemlerden Mann Whitney-U testi kullanılmıştır. Tablo 5'te yaş değişkenine göre yapılan normallik testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5

Katılımcıların Yaş'a Göre Puan Dağılımlarına Ait Normallik Testi Sonuçları

Boyut	Yaş	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	p	İstatistik	Sd	p
Yetersiz çocuk algısı	18-24	0,15	17	0,200	0,93	17	0,226
	25-34	0,19	69	0,000*	0,90	69	0,000
	35-44	0,17	72	0,000*	0,93	72	0,001
	45-54	0,17	66	0,000*	0,86	66	0,000
	55 ve üstü	0,21	36	0,000	0,85	36	0,000*
Yüceltilmiş çocuk algısı	18-24	0,13	17	0,200	0,91	17	0,117
	25-34	0,24	69	0,000*	0,81	69	0,000
	35-44	0,20	72	0,000*	0,88	72	0,000
	45-54	0,13	66	0,006*	0,91	66	0,000
	55 ve üstü	0,19	36	0,001	0,84	36	0,000*
Çocuğun doğasına olan inanç	18-24	0,15	17	0,200	0,91	17	0,113
	25-34	0,16	69	0,000*	0,89	69	0,000
	35-44	0,11	72	0,022*	0,94	72	0,004
	45-54	0,15	66	0,000*	0,91	66	0,000
	55 ve üstü	0,16	36	0,019	0,93	36	0,026*
Çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler	18-24	0,21	17	0,031	0,81	17	0,000*
	25-34	0,26	69	0,000*	0,78	69	0,000
	35-44	0,22	72	0,000*	0,72	72	0,000
	45-54	0,25	66	0,000*	0,74	66	0,000
	55 ve üstü	0,25	36	0,000	0,79	36	0,000*

*p<0,05

Tablo 5'te katılımcıların yaş değişkenine göre ölçme aracının alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımına ilişkin bulgular verilmiştir. Normallik varsayımı sınanırken, gruptaki birey sayıları 50'den büyük olduğu durumlarda Kolmogorov-Smirnov testi, gruptaki birey sayısı 50'den küçük olduğu durumlarda ise Shapiro-Wilk testi dikkate alınmıştır (Razali ve Wah, 2011). Elde edilen bulgulara göre, yetersiz çocuk algısı ($p<0,05$), yüceltilmiş çocuk algısı ($p<0,05$) ve çocuğun doğasına olan inanç ($p<0,05$) boyutlarında 18-24 yaş kategorisi haricinde ($p>0,05$) dağılımlar normal değildir. Çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler ($p<0,05$) boyutunda ise tüm kategorilerde dağılımlar normal değildir. İlgili değişkenlerde parametrik yöntemlerin kullanılabilmesi için bir bağımlı değişkene ait tüm kategori puanlarının normal dağılması gerekmektedir. Dağılımın normalliği varsayımı sağlanmadığı için yaş değişkenine göre yapılacak fark analizi

yöntemi olarak Kruskal Wallis-H (bağımsız değişkenin kategori sayısı 2’den çok olduğu için) testi kullanılmıştır.

Tablo 6

Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Puan Dağılımlarına Ait Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov-Smirnov				Shapiro-Wilk			
Boyut		Öğrenim Düzeyi	İstatistik	Sd	p	İstatistik	Sd	p	
Yetersiz algısı	çocuk	İlkokul altı	ve	0,15	35	0,045	0,92	35	0,024*
		Ortaokul		0,25	26	0,000	0,76	26	0,000*
		Lise		0,18	80	0,000*	0,93	80	0,000
		Lisans		0,18	91	0,000*	0,92	91	0,000
		Lisansüstü		0,13	28	0,199	0,91	28	0,025*
Yüceltilmiş algısı	çocuk	İlkokul altı	ve	0,19	35	0,001	0,84	35	0,000*
		Ortaokul		0,20	26	0,005	0,79	26	0,000*
		Lise		0,17	80	0,000*	0,91	80	0,000
		Lisans		0,20	91	0,000*	0,85	91	0,000
		Lisansüstü		0,18	28	0,015	0,90	28	0,019*
Çocuğun doğasına olan inanç		İlkokul altı	ve	0,13	35	0,136	0,93	35	0,051*
		Ortaokul		0,23	26	0,001	0,85	26	0,002*
		Lise		0,10	80	0,021*	0,93	80	0,001
		Lisans		0,17	91	0,000*	0,91	91	0,000
		Lisansüstü		0,13	28	0,175	0,93	28	0,079
Çocuğa olumsuz düşünceler	ilişkin	İlkokul altı	ve	0,18	35	0,003	0,87	35	0,001*
		Ortaokul		0,28	26	0,000	0,64	26	0,000*
		Lise		0,26	80	0,000*	0,82	80	0,000
		Lisans		0,24	91	0,000*	0,76	91	0,000
		Lisansüstü		0,32	28	0,000	0,66	28	0,000*

*p<0,05

Tablo 6’da katılımcıların öğrenim düzeyi değişkenine göre ölçme aracının alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımına ilişkin bulgular verilmiştir. Normallik varsayımı sınanırken, gruplardaki birey sayıları 50’den büyük olduğu durumlarda Kolmogorov-Smirnov testi, gruplardaki birey sayısı 50’den küçük olduğu durumlarda ise

Shapiro-Wilk testi dikkate alınmıştır (Razali ve Wah, 2011). Elde edilen bulgulara göre, yetersiz çocuk algısı ($p<0,05$), yüceltilmiş çocuk algısı ($p<0,05$) ve çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler ($p<0,05$) alt boyutlarında tüm kategoriler bazında dağılımlar normal değildir. Çocuğun doğasına olan inanç ($p<0,05$) boyutunda ise sadece lisansüstü kategorisinde dağılımın normalliği sağlanmıştır ($p>0,05$). İlgili değişkenlerde parametrik yöntemlerin kullanılabilmesi için bir bağımlı değişkene ait tüm kategori puanlarının normal dağılması gerekmektedir. Dağılımın normalliği varsayımı sağlanmadığı için öğrenim düzeyi değişkenine göre yapılacak fark analizi yöntemi olarak Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır.

Tablo 7

Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Puan Dağılımlarına Ait Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov-Smirnov				Shapiro-Wilk		
Boyut		Çocuk sayısı	İstatistik	Sd	p	İstatistik	Sd	p
Yetersiz çocuk algısı	çocuk	Çocuğu yok	0,16	71	0,000*	0,91	71	0,000
		Tek çocuk	0,19	53	0,000*	0,87	53	0,000
		İki ve üstü çocuk	0,17	136	0,000*	0,92	136	0,000
Yüceltilmiş çocuk algısı	çocuk	Çocuğu yok	0,20	71	0,000*	0,86	71	0,000
		Tek çocuk	0,25	53	0,000*	0,82	53	0,000
		İki ve üstü çocuk	0,14	136	0,000*	0,91	136	0,000
Çocuğun doğasına olan inanç		Çocuğu yok	0,13	71	0,002*	0,92	71	0,000
		Tek çocuk	0,14	53	0,006*	0,92	53	0,003
		İki ve üstü çocuk	0,15	136	0,000*	0,92	136	0,000
Çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler	ilişkin	Çocuğu yok	0,23	71	0,000*	0,87	71	0,000
		Tek çocuk	0,24	53	0,000*	0,71	53	0,000
		İki ve üstü çocuk	0,25	136	0,000*	0,77	136	0,000

* $p<0,05$

Tablo 7’de katılımcıların çocuk sayısı değişkenine göre ölçme aracının alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımına ilişkin bulgular verilmiştir. Gruplardaki birey sayıları 50’den büyük olduğu için Kolmogorov-Smirnov testi dikkate alınmıştır (Razali ve Wah, 2011). Elde edilen bulgulara göre, yetersiz çocuk algısı ($p<0,05$), yüceltilmiş çocuk algısı ($p<0,05$), çocuğun doğasına olan inanç ($p<0,05$) ve çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler ($p<0,05$) boyutlarının tamamında anlamlı farklılık elde edilmiştir. Diğer bir ifade ile dağılımlar normal değildir. Dağılımın normalliği varsayımı sağlanmadığı için çocuk

sayısına göre yapılan analizlerde fark analizi yöntemi olarak nonparametrik yöntemlerden Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır.

Araştırmada Dikkat Edilen Etik İlkeler

Verilerin toplanması hususunda gerekli etik ilkeler dikkate alınmıştır. Görüşme öncesinde katılımcılara çalışma hakkında gerekli açıklamalar sözel olarak yapılmıştır. Ardından katılımcıların onayını almak üzere bilgilendirilmiş onam formu (EK 3) imzalatılmıştır. Form içeriğinde, görüşmenin tahmini süresi ve bu süre esnasında ses kaydı yapılacağı ve sadece araştırmacının veri toplaması amacıyla dinleneceği vurgulanmış olup çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahip oldukları belirtilmiştir. İmza vermek istemeyen katılımcıların ise ses kaydında sesli onay vermeleri istenmiştir. Hem ses kayıtlarında hem de görüşme raporlarında her bir katılımcı rumuz olarak isimlendirilmiş ve katılımcıların isimleri gizli tutulmuştur.

BÖLÜM IV

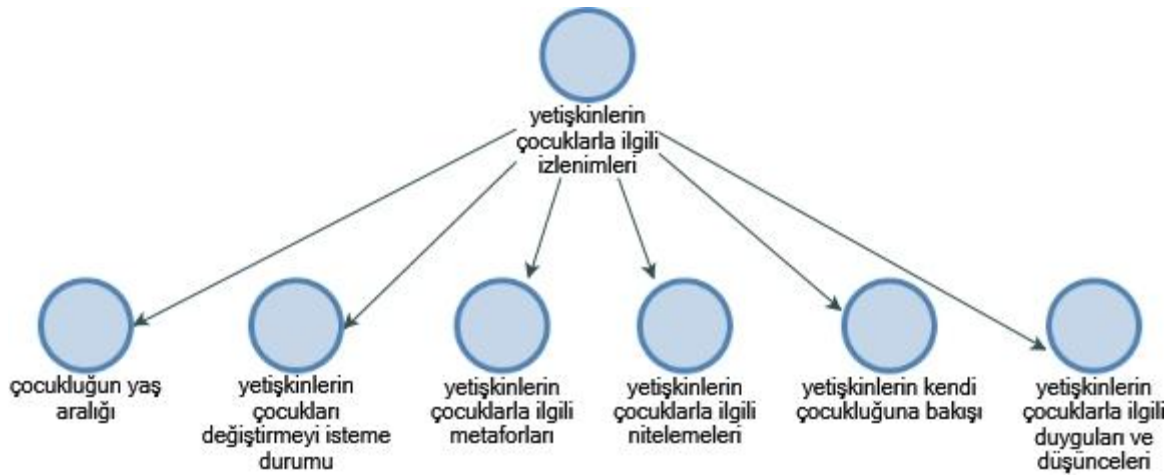
BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde yetişkinlerin çocukluk anlayışlarını incelemek amacıyla yapılan araştırmadaki bulgulara yer verilmiştir. Bu bölüm, katılımcıların çocukluk anlayışlarına yönelik nitel verilerle bazı değişkenlere göre çocukluk anlayışlarının incelenmesini içeren nicel verilerden oluşmaktadır. Bu doğrultuda bulgular iki bölümde ele alınacaktır:

1. Yetişkinlerin çocukluk anlayışına nitel bakış
2. Bazı değişkenlerin yetişkinlerin çocukluk anlayışıyla ilişkisi

1. Yetişkinlerin Çocukluk Anlayışına Nitel Bakış

Bu bölümde yetişkinlerin çocukluk anlayışlarının incelenmesi sonucunda elde edilen nitel bulgulara yer verilmiştir. Yetişkinlerin çocuklarla ilgili izlenimleri, çocukluğun yaş aralığı, çocukları değiştirmeyi isteme durumu, çocuklarla ilgili metaforları, çocuklarla ilgili nitelermeler, çocuklar hakkındaki duygu ve düşünceler (anı) ve kendi çocukluğuna bakışı olmak üzere altı ana kategoriden oluşmaktadır.

Şekil 3. Ana kategoriler

Çocukluğun Yaş Aralığı

Araştırmaya katılan yetişkinlerin çocukluğun yaş aralığı ile ilgili düşünceleri Tablo 8' de yer almaktadır. Tabloda çocukluğun yaş aralığı başlangıç yaşı verenler, bitiş verenler ve bitmeyeceği vurgulanmaktadır.

Tablo 8

Çocukluğun Yaş Aralığı

Alt Kategoriler	Kodlar	Frekanslar
Çocukluğun Başlangıç Yaşı	Anne karnında	3
	0	101
	1	23
	2	27
	3	23
	4	11
	5	19
	6	6
	7	7
Çocukluğun Bitiş Yaşı	Koşullu biter	18
	5-9	25
	10	24
	11	1
	12	21
	13	12
	14	16
	15	23
	16	9
	17	5
	18	35
	19 ve üstü	17
Cocukluk Bitmez	Evlat hep çocuktur	13
	Bitiş yaşı yoktur	40

Elde edilen veriler doğrultusunda çocukluk başlangıç yaşı en fazla sıfır (f:101) iken bitiş yaşı ise sonsuz bitiş (f:40) olarak belirtilmiştir. Çocukluğun başlangıç yaşının sıfır olduğuna ilişkin bazı katılımcı görüşleri şöyledir: "*Çocukluk sıfırdan başlar. Bir çocuğun kendisini tanımaya başladığında, başkalarıyla iletişime geçmeye başladığı anda başlar. Dünyayı algılamaya başladığında başlar*"(12. Katılımcı) "*Doğduğu andan itibaren bilinç yerinde, kendi başına ayakları üzerinde durup hayatı tanıdığı ana kadar devam eder*" (123. Katılımcı)". Katılımcıların çoğunluğu "*Dünyaya geldiği andan itibaren başlar*" cümlesi ile görüşlerini bildirmiştir.

35 katılımcı çocukluğun 18 yaşında bittiğini belirterek şu görüşlere yer vermiştir: "*Toplumsal açıdan bakarsak doğuştan 18 yaşa kadardır*" (83. Katılımcı) "*Reşit olduğu yaş 18 e kadar anne baba sorumluluğunda*" (69. Katılımcı) "*18 yaşına kadar sürer. Hukuki anlamda, üniversite tercihleri yapılırken bazen girmek istediğini bölüm farklı olabiliyor,*

yeteneğiniz farklı olabiliyor. Doğru karar verme süreci. Yaşta kararlar kolay verilemiyor" (104. Katılımcı).

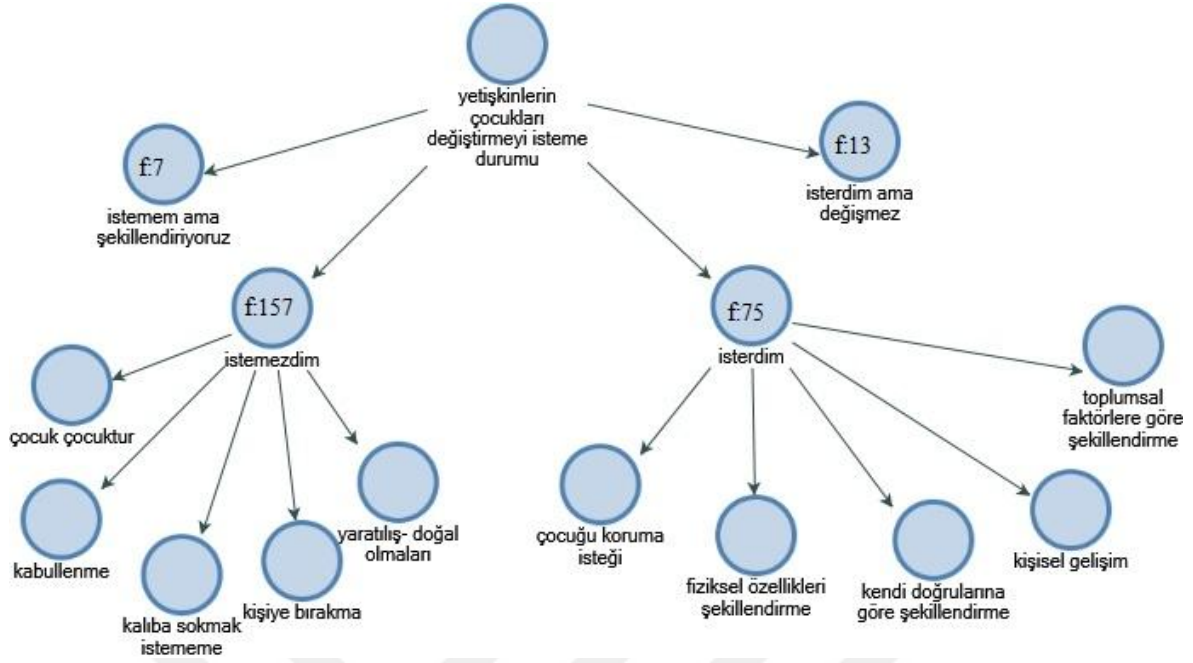
Katılımcılar ikinci sıklıkta çocukluğun başlama yaşının iki (f:27) olduğunu belirtmektedir. Çocukluğun başlangıç yaşının iki olduğuna dair katılımcı görüşleri şöyledir: *"İkiden önce konuşamıyor yeni öğrendiği için kendini ifade edebilme yaşıdır"* (71. Katılımcı). Buna benzer olarak 74. katılımcı yürüme yetisinin iki yaşında başladığını ifade etmiştir.

Çocukluğun bitiş yaşının olmadığını belirten yetişkinliklerin (40 katılımcı), çocukluğu bir duygu olarak gördükleri ve bu duygunun büyüyünce de onlarda kaybolmadığı cevabı yer almaktadır. *"Yaş aralığı yoktur, bu bir duygudur. Ben hala hissederim. Çocuklukla gençliğin arasındaki tek fark cinselliktir"* (158. Katılımcı). *"Yaşımız ne kadar büyük olursa olsun her anımızda bir çocukluk vardır. Aslında kendimi kötü hissettiğimde çocukluğumu düşünüp rahatlıyorum"* (193. Katılımcı). *"Aslında 31 yaşımdayım, yer yer çocuk hissettiğim hala oluyor. Eşimin yanında beni şımartıyor mesela. O sevinci mutluluğu hissetmek ister. Bence her insan biraz çocuk kalmalı iyi taraflarının olabilmesi için , mutlu olabilmesi için"* (203. Katılımcı). *"Bir insan hep çocuktur yaş önemli değildir. içindeki çocuk gerektiği yerde duygusal gerektiği yerde şımarık gerektiği yerde olgun. Ben içimdeki çocuğu öldürmemek için çok direniyorum. İçindeki çocuk öldüğünde ölmüşten farkı yok, yaşamayı bilmeli"*(33. Katılımcı).

Bunun yanı sıra evlat hep çocuktur (f:13) diyerek çocuğu evlat olarak ifade eden katılımcıların görüşleri ise şöyledir: *"Evlatlarım kaç yaşındaysa o yaştır"* (169. Katılımcı). *"Anneye göre çocuk hep çocuk, hiç büyümüyor ki"* (37. Katılımcı). 64. katılımcı da buna benzer görüşleri dile getirerek babalık duygusuyla *"evlatların yaşam boyu çocuğu kalacağı"* vurgusunu yapmaktadır.

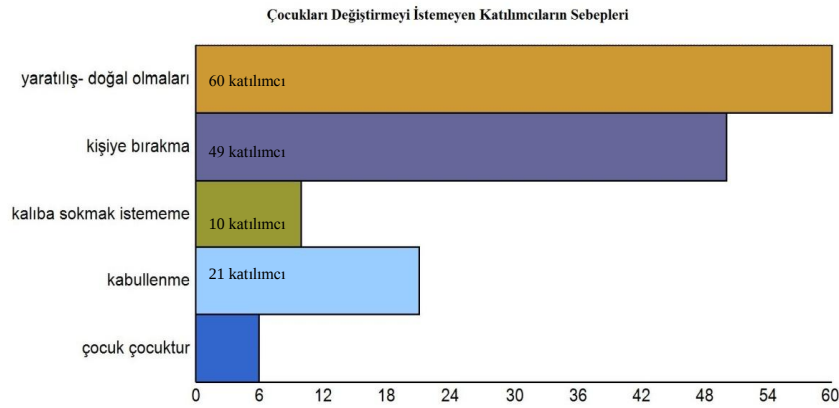
Yetişkinlerin Çocukları Değiştirmeyi İsteme Durumu

Araştırmaya dahil olan yetişkinlerin çocukları değiştirmeyi isteme durumları ilgili düşünceleri Şekil 4'te yer almaktadır. Şekilde, yetişkinlerin çocukları değiştirmeyi isteme durumları dört kategori altında toplanmıştır.

Şekil 4. Yetişkinlerin çocukları değiştirmeyi isteme durumu

Elde edilen veriler doğrultusunda 157 katılımcı çocukları değiştirmeyi istememektedir. Çocukları değiştirmek istemeyen katılımcıların görüşlerini yansıtan kodlar Şekil 5'te gösterilmektedir.

Şekil 5. Çocukları değiştirmeyi istemeyen katılımcıların sebepleri

Çocukların yaratılışlarının doğal olduğu gerekçesi ile onları değiştirmek istemediğini belirten 60 katılımcıdan bazılarının görüşleri: "Allah'ın yarattığı bir şey oyuncak değil yani cansız değil bu yüzden yapmazdım" (113. Katılımcı). 4., 31., 153., 174., 185., 204. ve 248. katılımcılar da "yaratılıştan gelen şeklin değiştirilmemesi gerektiği" yönünde görüşlerini bildirmiştir. "Hiçbir bireyin şeklini değiştiremem o belli bir yapıyla geliyor, ona saygı duymak gerekiyor" (187. Katılımcı). "İstemezdim, doğal halini bozmanın bir anlamı yok.

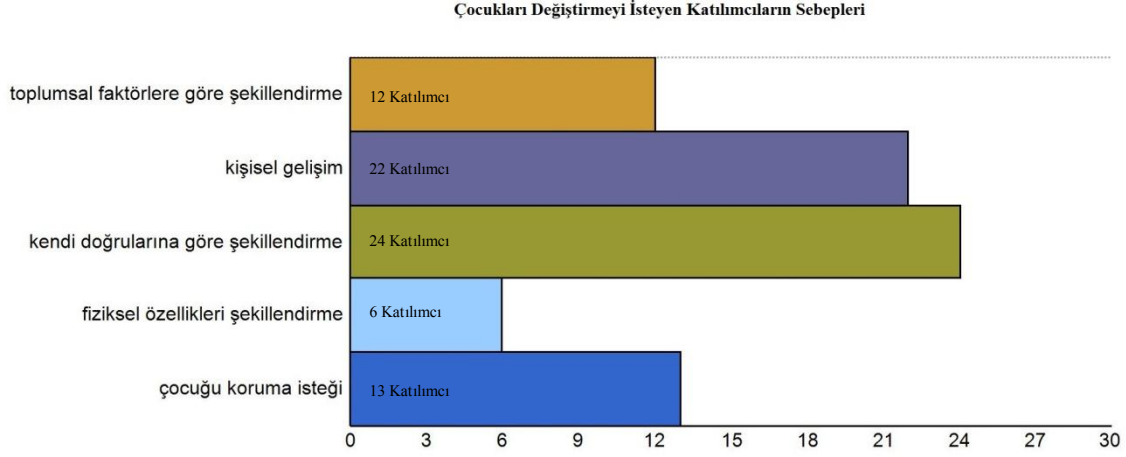
Biz kendimize göre düzeltiriz ama acaba bizim düzelttiğimiz doğru mu?" (219. Katılımcı). Katılımcıların çocuğun şeklini değiştirmek istememelerinin başlıca nedeni, çocukların yaratılıştan belli bir şekil ile geldiği ve buna müdahale etmenin doğru olmayacağı yönündedir. *"Allah'ın yarattığı varlığı değiştirmek doğru değil"* içeriğindeki açıklamalar, çocukluğun şeklini maneviyat çerçevesinde ele almaktadır.

Çocuğa özgü değişimi çocuğun kendisine bırakmak isteyen 49 katılımcı, çocuğun kendi bağlamında gelişiminin uygun gördüğünü belirterek öz belirleme hakkına vurgu yapmaktadır. Bu yönde görüş belirten katılımcılar, çocuğun şeklini değiştirme düşüncesini kendisine bırakma gerekçesi ile çocukları değiştirmek istemediğini ifade etmektedir. Bu görüşlerden bazıları: *"Pozitif yönlendirerek, kendi tercihine kendi yapmalı. Böylece hem özgür hem de özgüvenli insanlar yetiştireceğime inanıyorum"* (123. Katılımcı). *"Biz daha önceden yaşayıp öğrendiğimiz için ona neyin doğru neyin yanlış olduğunu söyleriz ama seçim ona kalmıştır. Yaşayarak öğrenmesi gerekir"* (152. Katılımcı). *"Onun sahibiymişim gibi olmak istemezdim. Her şeye kendi karar versin isterdim"* (160. Katılımcı). *"Değiştirmek istemem ama katkıda bulunmak isterim. Çocuğu bir birey olarak görmek gerek onun da kendine göre duyguları var. Büyükler çocukları değiştirmeye çalışıyorlar o da mekanizmalarını bozuyor. Her çocuğu kendine göre değerlendirip yönlendirmek gerek. Çocukta baskı yaptıkça farklı etkiler yaratabiliyor. Kendi çocuklarımdan da gördüğüm ikisi de bambaşka kişiler"* (170. Katılımcı).

21 katılımcı ise çocukların durumunu kabullenmektedir. Bu yönde belirtilen bazı görüşler: 171. Katılımcı *"Onları olduğu gibi kabul etmek gerektiğini düşünüyorum. Her çocuğun kendine özel şekli vardır, kişiyle anlam kazandığını düşünüyorum. Yanlış olan bir şeyler varsa düzeltmek isterim ama bunu onun kişiliğine saygı göstererek yapmak doğrudur."* demiştir. 124. Katılımcı ise *"Olduğu gibi kabul etmekten yanayım, canavara dönüşmediği sürece."* diyerek yorumlamaktadır.

10 katılımcı çocukların şeklini belli bir kalıba sokmak istemedikleri için değiştirmeyi tercih etmedikleri görüşünü bildirmiştir. Fakat buna rağmen başka bir görüşme maddesi olan *"çocuk deyince aklınıza ne geliyor"* sorusuna katılımcılardan iki tanesi çocuğu *"hamura benzettiğini"* belirtmiştir. Bu görüşler: *"Hamur gibidir. Kendine özel bir şekli var ama çevre etkenleri senin yaptıklarınla bir şekil alıyor"* (10. Katılımcı). *"Çocuk tamamen senin verdiğin bilgilere göre öğrenir o sebeple hamura benzer"* (143. Katılımcı).

Şekil 6'da çocukları değiştirmeyi isteyen katılımcıların ifade etmiş oldukları sebepler gösterilmektedir.

Şekil 6. Çocukları değiştirmeyi isteyen katılımcıların sebepleri

24 katılımcı çocukların şeklini, kendi bildikleri doğruları göstermek amacı ile değiştirmek istediği görüş bildirmektedir. Bu görüşlerden bazıları: "*Değiştirmek isterdim. Çocuk neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilemez. Ortalık kötü, anne baba onlara doğru yolu gösterir*" (132. Katılımcı), "*İsterdim sonuçta o bir çocuk o anki davranışının ve hareketinin sonucunun neye geleceğine bilemeyebilir. Olumlu yönde onun davranışının yanlış olduğunu anlatıp bunu değiştirmek için elimden geleni yapardım*" (224. Katılımcı), "*Tecrübe edilmiş bir şeyi tecrübe etmek aptallıktır. Zararlı olduğunu bile düşünsem eğer etkileyecekse onu değiştirmek isterim*" (205. Katılımcı). Katılımcılar, kendi deneyimlerine ve bilgilerine göre şekillenen çocukların doğru yolu bulacakları vurgulanmaktadır.

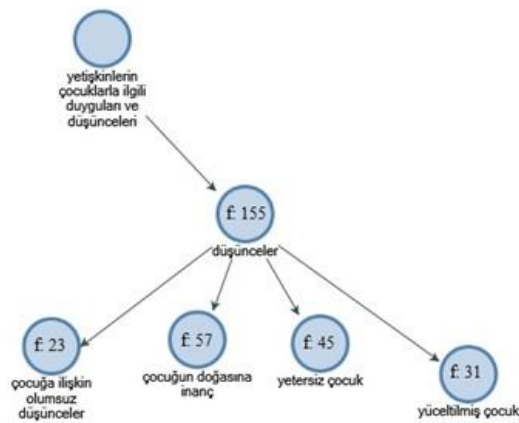
22 katılımcı çocukların şeklini, onların kişiliğini geliştirmek için değiştirmek istediği yönünde görüş bildirmektedir. Bu görüşlerden bazıları: "*Huylarına daha erken yaşlarda yön vermek isterdim. İyi davranışlarda bulunmasını isterdim*" (14. Katılımcı), "*Kızım aynı ben gibi, benim gibi tez canlıdır. Oğlum biraz daha soğuktur, babasıyla pek ilişki kuramaz anlaşılamazlar. Onun bu huyunu değiştirmek isterdim. Liseden sonra oldu. Babası sevgisiyle bunalttı. Oğlumda da utangaçlık oluştu...*" (195. Katılımcı). "*Gelişimsel ihtiyaca dayalı olarak motor gelişimsel alanlar değiştirilebilir*" (21. Katılımcı). "*Okuyup büyük adam olmalarını isterdim. Doktor polis avukat olmalarını isterdim çok mücadele ettim ama okumadı*" (37. Katılımcı). Verilen cevaplar doğrultusunda, katılımcıların çocukların kişilik ve toplumsal statülerini kriter olarak ele aldıkları görülmektedir.

Çocukları koruma isteği ile onlara şekil vermeye yönelik 13 katılımcının görüşlerinden bazıları: "Eğer onun güvenliğini etkileyecekse ufak müdahaleler yapardım" (11. Katılımcı), "İstedim, çocuğum spora çok özenmişti ama ben istememiştim. O da uzaklaşmıştı benim yönlendirmem sayesinde. Tek çocuktu, düşüp bacağını kolunu kırmasını istemedim" (227. Katılımcı). Verilen cevaplardan yola çıkarak, katılımcılar çocuğun güvenliğini tehlike altına alacak durumlarda onun şekline müdahale edeceklerini belirtmektedir.

12 katılımcı toplumsal unsurları göz önünde bulundurarak çocuklara şekil vermeye istekli olduğu görüşündedir: "Kendi tercihleri yanlışsa, toplumumuza aykırı bir seçimi varsa bir erkek çocuğu annesi olarak buna engel olmaya çalışırdım" (127. Katılımcı), "Kötü anlamda bir şey varsa onu değiştirmek isterdim. Küfür etmek gibi, davranış bozukluğu varsa toplum için de daha iyi yetiştirebilmek açısından değiştirmek isterim" (202. Katılımcı).

Yetişkinlerin Çocuklarla Bir Anı Hakkındaki Duygu ve Düşünceleri

Katılımcılardan çocuklarla yaşadıkları bir anıyı ve bu anıyla ilgili hislerini anlatmaları istenmiştir. Katılımcıların anılarından yola çıkarak "duygu" ve "düşünce" olmak üzere iki temel kategori (Şekil 7) ortaya çıkmıştır. Şekilde, yetişkinlerin çocuklarla yaşadıkları anı hakkındaki hissettikleri duygular 14; düşünceler ise dört kategori altında toplanmaktadır. Elde edilen veriler doğrultusunda 97 katılımcı anılarında çocuklar ile ilgili duygulardan bahsetmekte; 155 katılımcının ise çocuklar hakkındaki görüş ve düşünceleri yer almaktadır.

Şekil 7. Yetişkinlerin çocuklarla yaşadığı bir anı hakkındaki düşünceleri

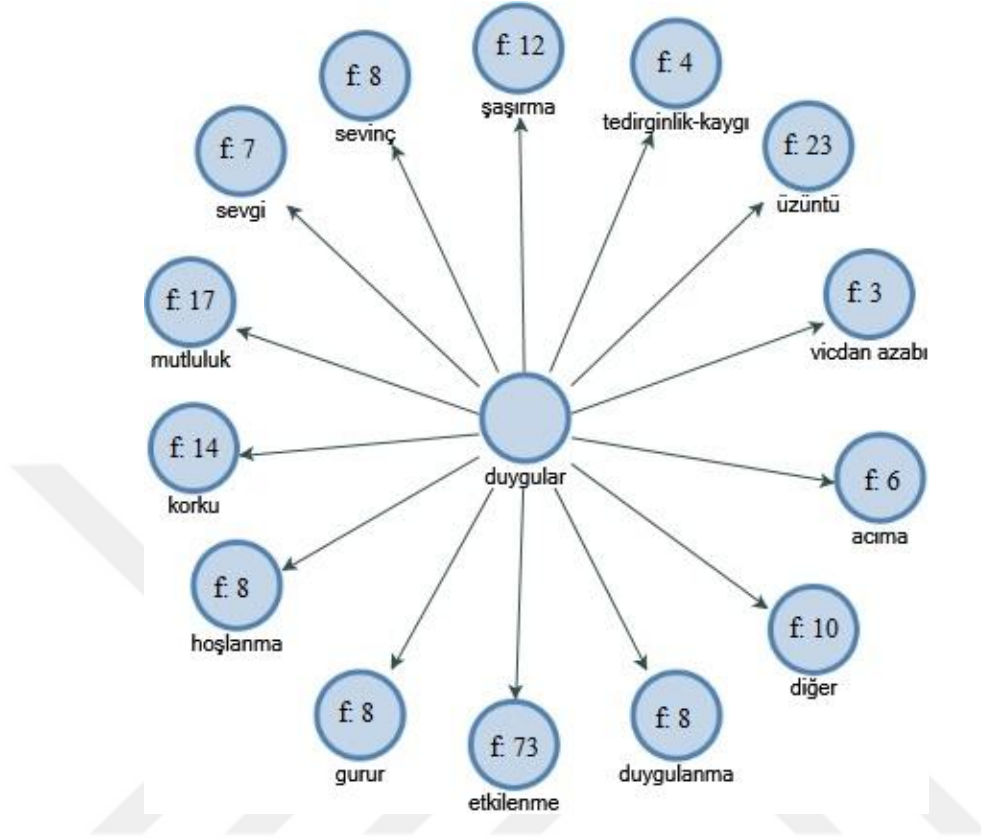
Çocuğun doğasına inanan katılımcı anıları sık bulgulanan görüş olmuştur. Çocuğun doğasına inanan katılımcılar, çocukların öz düzenleme ve öz yeterlilik becerilerine sahip olduklarını dile getirmektedir. 192. Katılımcının görüşü: "*Küçük bir kuzenim şeker hastası, kendisine gece uykusundan uyanıp bir refleks olarak iğne yapması beni etkilemişti. Uzun süre şeker kullanmamıştım.*" ve 16. Katılımcının "*Kendi çocuğum kendine olan sorumluluğunu bana hissettirmesi beni etkiledi (çocuğun kendi sorumluluğunu annesine hissettirmiş olması annesini etkilemiş)...*" görüşü birer örnek olmaktadır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda yetersiz çocuk imajına sahip katılımcılara ait bazı görüşler: 88. Katılımcı "*İlgi ve yönlendirmeye ihtiyaç duyan bir varlık olarak görüyorum, o yüzden onun seviyesine inmeye çalışıyorum. İletişim kurarken de amacım aynı seviyede olmak. Onun kendisini ifade etmesine fırsat tanıyorum ki anlayabilelim.*" demiştir. Buna benzer olarak, 204. katılımcı "*Onların masumiyeti beni çok etkiler, savunmasız olmaları ve bir işin sonunu düşünememeleri. Aklına ne gelecek ne gelmeyecek bilmemeleri. Mahallemizde 4 yaşlarında çok sevimli bir çocuk vardı. Herkes onu öpmek istiyordu. Sevmediği insanların yanından geçerken gözünü kapatıp geçiyordu karşısındakinin de görmediğini düşünüyordu. Tabi biz yine yakalayıp öperdik o da beni nasıl gördünüz derdi.*" görüşünü ifade etmektedir. Çoğu katılımcının da aynı görüşte olarak, çocukların masumiyetleri ve saf oluşlarından dolayı korunma ihtiyacı oluşturduğunu belirtilmiştir. İhtiyaçları yetişkinler tarafından karşılanmayan çocukların ise ihmale uğradıkları verilmiş olan cevaplar sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Katılımcıların anılarında vermiş oldukları üçüncü imaj ise yüceltilmiş çocuk imajıdır. Bu imajı destekleyen görüşteki bazı anılara örnekler: "*Büyük adam gibi konuşması etkiler. Hiç ummadığım bir anda oğlum ilköğretim ikiye giderken beni Anıtkabir'e götür dediğinde etkilenmiştim. Hep beraber gitmiştik. Her çocuk böyle bir şey isteyemez*" (100. Katılımcı) "*Birçok şeyi beni etkiledi. Benim çocuğum zeki bir çocuktur. Hep resim yapardı. 4 yaşlarında falan şunu yap derdim yapardı, etkilenirdim*" (35. Katılımcı). "*Çok üzgün olduğum bir gün bir arkadaşımın yeğeni 4 yaşında yatağından kalkıp geldi, benim üzgün olduğumu anladı. Nasıl bir çocuk üzgün olduğumu hisseder ve sarılıp yatar demiştim çok etkilenmiştim*" (84. Katılımcı).

Çocuğa ilişkin olumsuz düşünceye sahip olan katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak; çocukların "*çok hareketli ve söz dinlemedikleri, bunaltıcı oldukları ve ağlayarak istediklerini yaptırarak, fiziksel şiddete eğilimlerinin olduğu ve karşılıklı anlaşmayı tercih etmedikleri*" sonucu ortaya çıkmaktadır.

Şekilde, yetişkinlerin çocuklarla ilgili anıları hakkında hissettikleri duygulara ait görüşler 14 kategori altında toplanmıştır.

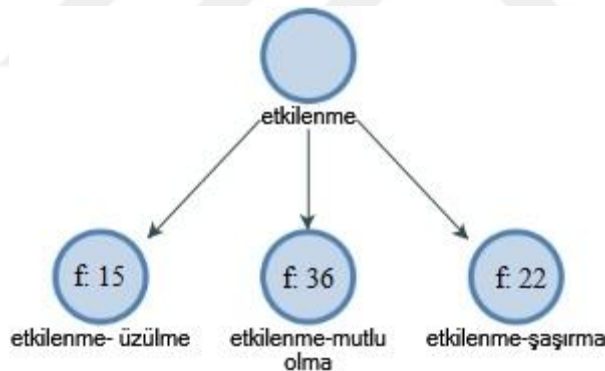
Şekil 8. Yetişkinlerin çocuklarla yaşadığı bir anı hakkındaki duyguları

Yetişkinler, çocuklarla olan anılarında en çok üzüldükleri durumun çocuğun içinde bulunduğu çaresizliğe şahit olmalarından kaynaklı olduğu görüşünü bildirmektedir. 160. katılımcı, "Erkek arkadaşım yolda kavga ederek yürürken sokakta elleri kolları olmadan mendil satan bir çocuğu görüp, kendi sorunlarımın ne kadar küçük olduğunu fark edip ağlamıştım. Çocuk adına üzülmüştüm." görüşü ile bu düşünceyi desteklemektedir. Çocuğun zor şartlarda yaşaması ve yetişkinlerin buna müdahale edememesi onları üzmektedir. Katılımcıların, maddi yetersizliklerinden dolayı çocuğun isteklerini karşılayamaması durumuna üzüntü duyması da verilen sık cevaplardan olmuştur. 172. katılımcı, "Çocuğuma bir şeyler alamayınca, onlar mahrum kalınca üzüliyorum. Çocuğun istediğini yapamayınca üzüliyorum." görüşü ve 198. katılımcının "Maddi durumları olmayan bir çocuğun her istediğini alamaması beni çok üzmüştü. Gariban ve mazlum bir tipi vardı çocuğun..." görüşü bu yorumu desteklemektedir.

Katılımcılar, çocuklarla oyun oynayarak zaman geçirmekten dolayı mutluluk duyduklarını ifade etmektedir. Oyun zamanlarında çocukların başarılarını görmeleri de mutluluk duymalarına sebep olmaktadır.

Şaşıрма ile ilgili verilen bazı görüşler: *"Her şeyi kolay kavrayıp, beni kandırıyor. Kendi amacına ulaşmak için beni kullanmasına şaşıyorum(105. Katılımcı)."* *"İlk çocuğuma yemek yemediği için ders vermek amaçlı evcilik oynuyorduk. Roller değişmiştik, ben çocuk olmuştum o anne olmuştu. Çocuğum anne rolünde beklemediğim cevapları vermişti. Benim amacımdan başka cevaplar vermişti. Hayal kırıklığına uğramıştım, şok olmuştum (2. Katılımcı)."* 224. katılımcı ise *"...Tek başına o yaşta taksi çağırıp okula gitmesi, ona cesaret etmesine şaşırmıştım"* görüşüyle şaşkınlıklarını belli etmektedir.

73 katılımcı çocuklarla anılarında hissettiği duyguyu "etkilenme" olarak ifade etmektedir. Etkilenme duygusunun temelinde yer alan asıl duyguyu analiz etmek amacıyla araştırmacıyla eş zamanlı olarak bağımsız bir araştırmacı da görüş bildirmiş ve etkilenme duygusu üç alt kategoride ele alınmıştır. Şekil 9'de etkilenme duygusuna ait alt kategoriler gösterilmektedir.

Şekil 9. Etkilenme duygusuna ait alt kategoriler

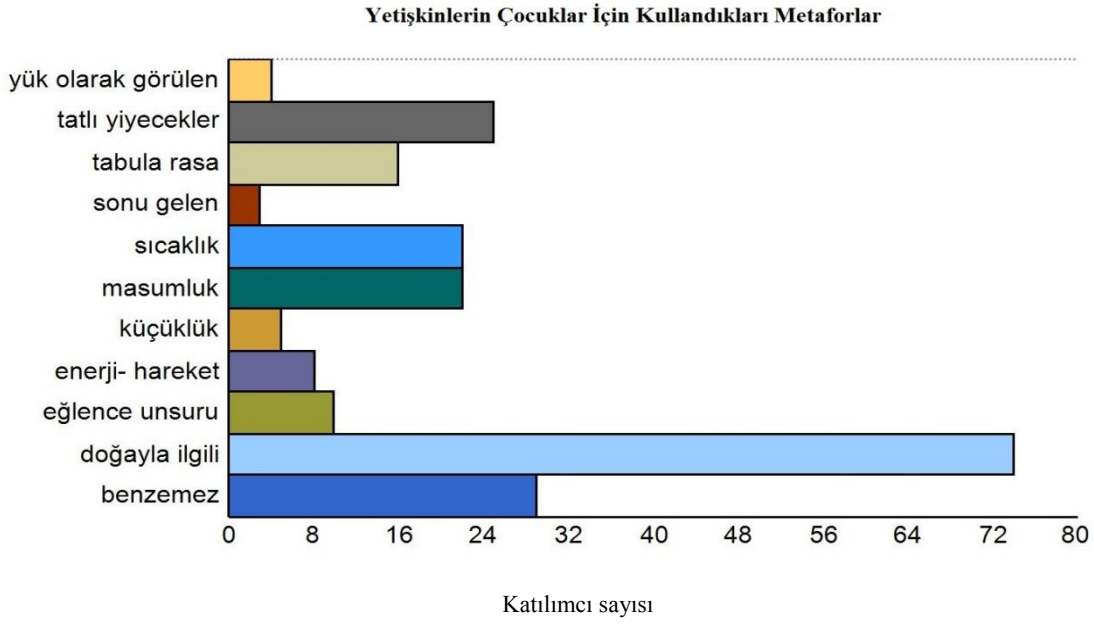
Mutluluk veren duygudan etkilenen katılımcı görüşleri şöyledir: *"Kızım 1 buçuk yaşındaydı, bizim ailemizin resmine bakıp anneciğim babacığım ağabeyciğim demişti çok etkilenmiştim (169. Katılımcı)."* *"Lisede bir köy okuluna gitmiştik. Çocuklara materyal getirmiştim ama orada sevgiye daha çok ihtiyaçları olduğunu fark ettim. Bizimle kurduğu ilişkiye, bağı ihtiyacı olduğunu fark ettim. Bizden gelen o sevgiye çok mutlu olmuştum beni çok etkilemişti (20. Katılımcı)."* *"4 sene çocuğum olmamıştı ilk kızımın anne demesi çok etkilemişti (201. Katılımcı)."* *"Oğlumun doğumundan dört ay sonra oğlumu emzirirken birden durdu gecenin bir vakti, elini göğsüme koyup gülümsedi. Ondan çok etkilenmiştim (156. Katılımcı)."*

İkinci sıklıkta verilen cevap olan şaşırma duygusu altında etkilenmiş olan katılımcıların sunduğu bazı gerekçeler: *"Hiçbir şey görmeden masanın üzerindeki oyuncağı (yetişemediği bir yerden) hesaplayıp onu çekip alabilmesi beni çok etkilemişti (216. Katılımcı)."* *"Kuzenim yere bir şey düşürmüştü, yıkamadan vermiştim. Yıkamadan verme demişti etkilenmiştim (252. Katılımcı)."* *"Kızımın konuşmaları, davranışları verdiği tepkiler beni etkiliyor. Nereden duydu nereden anladı diyorsun, çok farklı şeyler yaşıyor (67. Katılımcı)."* *"Oğlum gitar kursuna başlamıştı, beklemediğim anda beklemediğim büyük başarı göstermişti. kısa sürede başarı göstermesi etkilemişti (86. Katılımcı)."*

Katılımcılar, üzüntü veren etkilenmelere şu örnekleri sunmaktadır: *"Çocukluk arkadaşım ile aynı yılda çocuğumuz oldu, onlar aynı sınıfta okudular. Arkadaşımın oğlunun babası yurtdışında yaşıyordu. Testlerinin birinde 'ailede hangisi ile yaşanmaz' sorusuna verdiği cevap baba olmuştu. Hayatında babasının olması ama ailede baba olmaması o çocuğun dünyasındaki ailede olmaması beni etkilemişti (119. Katılımcı)."* Buna benzer olarak 36. 120. 139. ve 146. katılımcılar da *"ebeveyn kaybı yaşayan çocukların durumlarına üzüldüklerini"* anılarında belirtmiştir.

Yetişkinlerin Bir Anı İle Çocuklar İçin Kullandıkları Metaforlar ve Nitelemeler

Katılımcıların çocuklar için kullandıkları metaforlar Şekil 10'da yer almaktadır. Yetişkinlerin çocuklar için kullandıkları metaforlar 11 kategoride toplanmaktadır. Çocuklar için kullanılan nitelemeler ise frekansına uygun olarak kelime bulutu şeklinde raporlanmaktadır.

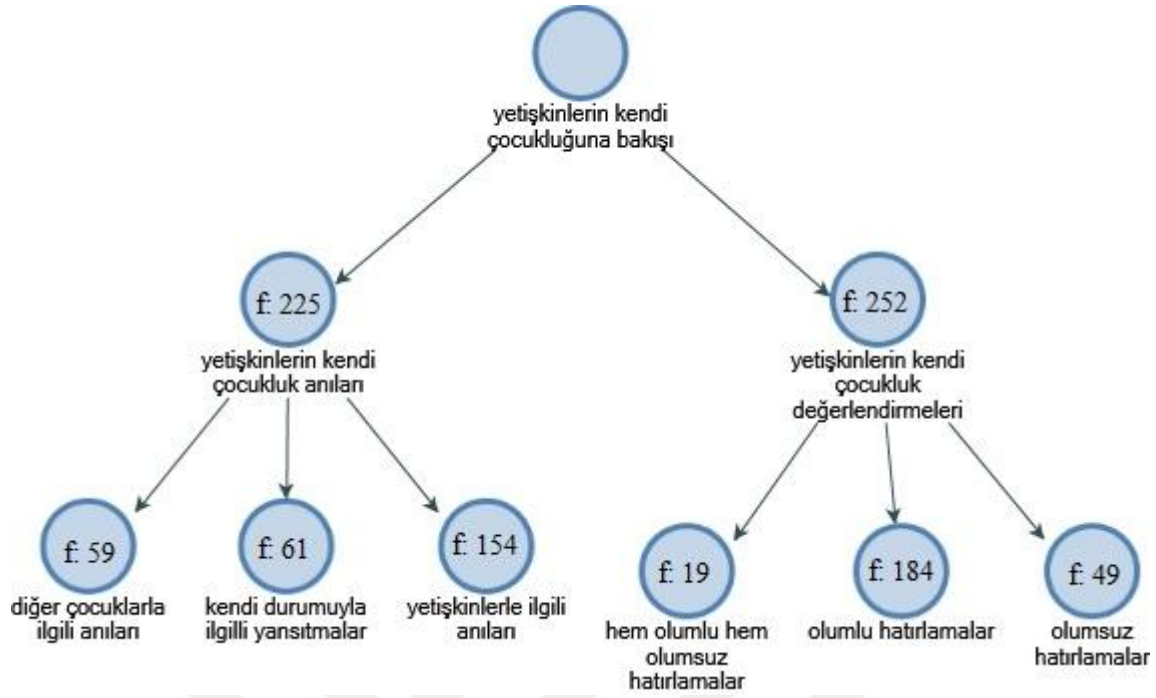

Şekil 10. Yetişkinlerin çocuklar için kullandıkları metaforlar

Yetişkinlerin çocuklar için en sık kullandıkları "*doğayla ilgili metaforlara*" örnek olarak: "*Çiçeğe benzer, çocuğu da beslersen sana bitki gibi meyve verir* (115. Katılımcı)." "*Yeni yeşermekte olan bir bitkiye benzetirim bitkileri sularız ama hepsi büyümmez ama biz büyötmeye çalışırız aile çocuğa iyi davranmazsa iyi yetişmeyebilirler* (116. Katılımcı)." "*Çiçeğe benzetirim. Sevgi ve şefkat gösterdiğinde açılan göstermezsen solan* (173. Katılımcı)." "*Annenin babanın elindeki bir kelebek gibi. Narin olduğu için yıpranan eğer sıkarsan, sıkmazsan başı buyruk yetişen* (196. Katılımcı)." "*Pamuk gibi temiz ve beyaz şekle de girebilir saf* (118. Katılımcı)."

İkinci sıklıkta verilen cevap ise çocukları hiçbir şeye benzetmemektedir. Verilen bazı cevaplara örnekler ise: "*Çocuk çocuğa benzer bir çocuğu bir şeye benzetme kolay değildir* (110. Katılımcı)." "*Evlat bir şeye benzemez* (128. Katılımcı)." "*Kendiliğinden bir bütündür, bir şeye benzemez* (189. Katılımcı)." "*Çok farklı bir şeydir, hiçbir şeye benzemez. Bir bakarsın rüzgar gibi eser bir bakarsın Güneş gibi doğar, bir bakarsın buz gibi. Herkesin yapısı farklı o yüzden kesin bir şeye benzemez* (201. Katılımcı)." Tatlı yiyeceklere benzeten katılımcıların vermiş olduğu bazı cevaplar arasında en sık kullanılan metaforlar: "*şeker, bal, pamuk şeker ve meyve*" olmuştur.

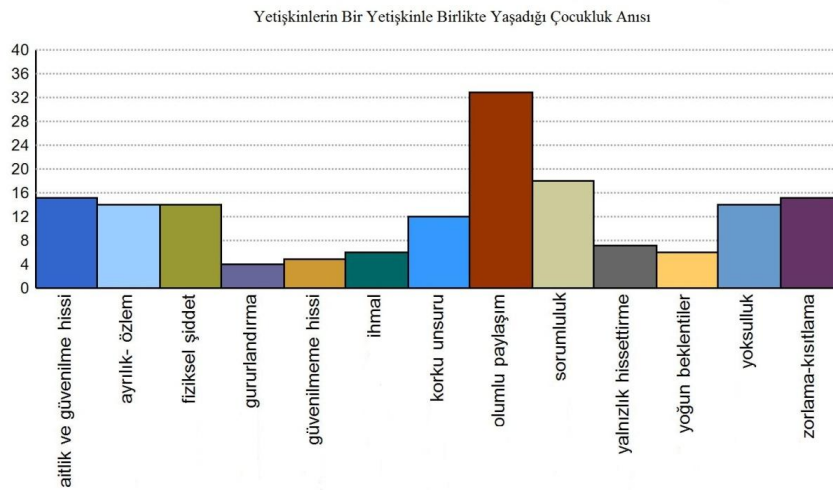
Eşit sıklıkta çıkan "*sıcaklık ve masumluk*" cevaplarına verilen betimsel analizlere örnek olarak: "*Sımsıcak bir örtüye benzetiriz. Sarılmak, ısıtır, mutlu oluyorum* (140. Katılımcı)." "*Kışın doğan güneş gibi sıcaklığı. Çocuklarım benim için her şeydir* (202. Katılımcı)."

Şekil 12. Yetişkinlerin kendi çocukluğuna bakışı

Şekil 12'de yetişkinlerin kendi çocukluklarıyla ilgili hatırladıkları bir anı ve genel olarak çocukluk yıllarını nasıl değerlendirdikleri gösterilmektedir. 154 katılımcı çocukluk anılarında başka bir yetişkin ile yaşadığı anıya yer vermiştir. 184 katılımcı ise bu anıları ve genel olarak çocukluk yıllarını olumlu benzetmeler kullanarak hatırlamıştır.

Araştırmaya katılan yetişkinlerin çocukluklarında bir yetişkinle yaşadığı anıya ait 13 kod Şekil 13'de gösterilmektedir.

Şekil 13. Yetişkinlerin çocukluklarında başka bir yetişkinle yaşadığı anı

Katılımcıların yetişkinlerle birlikte olduğu çocukluk anılarında en çok olumlu anılar paylaştığı görüşü ortaya çıkmıştır. Bu görüşlerden bazıları: *"En küçük dayım her bayram geldiğinde bizimle oynardı, bir büyüğün bize eşlik etmesi çok hoşuma giderdi. Bizim gibiydi, bizlere ayak uydurabiliyordu (105. Katılımcı)."* *"Babam bayramlarda sevinelim diye bizi sirkelere lunaparklara götürürdü. Annem bayramlarda bize elbise alırdı, gezip şeker toplardık (106. Katılımcı)."* *"Babam okumamızı çok isterdi. Her sabah bizden önce işe gider biz yattıktan sonra eve gelip ödevlerimizi kontrol ederdi. Babamızın bu çabaları bizim okumamızda çok etkiliydi (143. Katılımcı)."* *"Dedem at arabasıyla kömür toplayıp eve getirirdi. Bir keresinde kendi anlatışıyla aldığı kömürlerin tozundan başkalarının hakkının olduğu aklına gelmiş bu sebeple her işten geldiğinde at arabasında başkasının hakkı kalmasın diye temizlerdi. Bana bunu anlatmış olması ve başkalarının hakkına saygı duymuş olması beni çok etkilemişti. Ben 10 yaşlarındaydım (158. Katılımcı)."* *"Birinci sınıf öğretmenim, ilk öğretmenimdi. El yazısı çalışması yaptığımızda bize silgi kullandırmamıştı. Sebebi de eğer hatalarınızı silerseniz hiçbir zaman düzeltemezsiniz demişti. O çok aklımda kalan bir cümle oldu (108. Katılımcı)."*

Katılımcıların ikinci çoğunluğu ise çocukluklarında yetişkinler tarafından sorumluluk yüklendiklerini belirtmektedirler. *"Ailemin en büyük çocuğu olduğum için bu yükte büyüdüm. Bu sebeple büyük çocuk denmesini sevmem, ağabeylik ablalık vasfının verilmesini. Çocuğun büyüğü küçüğü olmaz. Büyük olunca sorumluluk çok veriyorlar, sen büyüksün böyle yapamazsın gibi (161. Katılımcı)."* *"9 yaşında aldığım sorumluluğumdan dolayı ablamla birlikte seyahate giderken çok büyük bir üzüntü yaşamıştım. Hem arkadaşlarımdan hem hayallerimden uzaklaşmıştım. Ablama bekçilik yapacaktım gittiğimde. Gitmeden önce okuyordum, ablam doğuya atanmıştı. Kültür farkı çok fazla olduğu için eğitimden de uzaklaştım (248. Katılımcı)."* *"Çok sorumluluk vardı üzerimizde kalabalık bir aileydik. Zamanında özgür değildik her şey kısıtlıydı. Yaşayamadım çok şeyler var. Hala keşke yaşasaydım dediğim çok şeyler var. Çocukluğumuzu yaşayamadık. Şimdi her şey dolu dolu ama bizim zamanımızda da küçücük şeyden mutlu olurduk. Şimdiki çocuklarda doyumsuzluk var (32. Katılımcı)."*

Yetişkinler tarafından zorlanma ve kısıtlanmayla geçen çocukluk anıları ise üçüncü sıklıkta verilen örnekler arasındadır. Bu anılardan bazıları: *"Çok erken okula başladım, 2 buçuk yaşındayken okula bırakıldığım ve nefret ederek gittiğim aklıma gelir. Arabanın rengini hala hatırlarım...(187. Katılımcı)."* *"Köyde kız çocuğu okutulmaz o yüzden fazla okumadık. Okulu bırakmak zorunda kaldığımda acayip çok üzülmuştüm (37. Katılımcı)."* *"Bana*

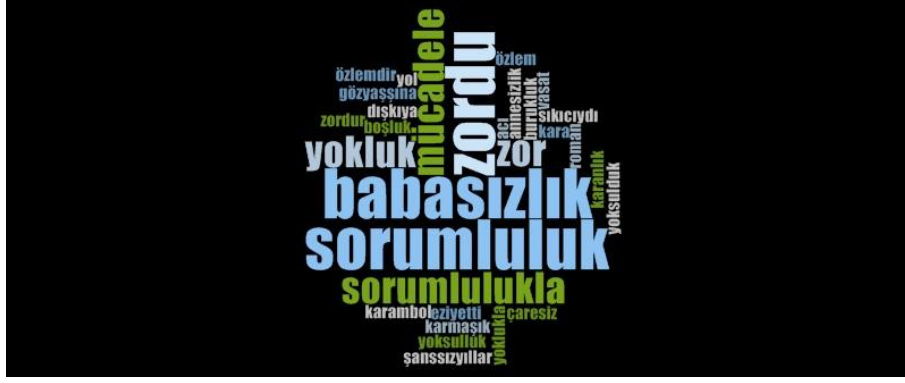
babaannem bakardı çocukken genelde anılarım onunla ilgili. O biraz despot bir insandır. Genelde korunmuş kollanmış bir çocuktum. Kısıtlanmış bir çocukluk (73. Katılımcı)."
"Annem kışın bizim dışarı çıkmamıza izin vermezdi. İş yapıp uyuduğunda gizlice kaçardık, kar oynardık. Sonra gizli gizli yine gidip ıslak üstümüzü sobanın yanında kuruturduk (180. Katılımcı)."
"Benim zamanımda çocuğa çocuk gibi davranmak yerine çocuğa yetişkin gibi davranırlardı. Sınırlıydık, özgür değildik. Dur yapma etme derlerdi. Normalde çay çok fazla içmezdim ama annem benim yerime o içmez demişti. Çok ağırıma gitmişti. Aşırı kontrollü büyüdük. Bu da ileriki hayatına yansıyor ister istemez (30. Katılımcı)."

Fiziksel şiddet gören katılımcıların anlatmış olduğu bazı anılar: *"Ben 40 günlükken kreşe verilmişim. İlkokula kadar kreşte büyüdüm. Çok küçük yaşta olmama rağmen 2 buçuk yaşında öğretmenimin bana tokat attığını hatırlıyorum. Kreşten kaçmış anneme gitmeye çalışmışım. Ergenliğime kadar uyur gezerliğim vardı. Aynı öğretmen uykudan kaldırıp bana tokat atmıştı yatağa çiş yaptım diye (10. Katılımcı)."*
"Çocukluğum çok güzel geçti, babam devlet memuruydu. 3 kızdan sonra annem bir erkek çocuğu doğurdu. Ona büyük olduğum için ben bakıyordum. Salıncakta sallarken kardeşimi düşürdüğüm için babam bana tokat atmıştı. Babam konuşarak anlatırdı her şeyi. O tokadı atınca benim moralim bozuk olarak uykumda bile ağlamışım. Erkek çocuğuna daha fazla değer verdiği için mi yoksa küçük olduğu için mi panikleyip attı bilemiyorum. Sonrasında konuşup özür dilemişti (140. Katılımcı)."
"İlkokul çağındaki öğretmenlerim hataları benim ileriki yaşamımı da etkiledi. Onların sert tavırları, dayak, rencide edici davranışları, diğer arkadaşlarla kayırması beni sayısal derslerden uzaklaştırmıştı (225. Katılımcı)." Aynı şekilde 235. katılımcı da öğretmenin onna attığı tokadın yarattığı üzüntüyü dile getirmiştir.

Yetişkinleri bir korku unsuru olarak gören katılımcılar ise anılarında şu şekilde bahsetmektedir: *"Çocukken fiziksel olarak yetişkinler gibi değilsiniz, daha tıfil daha zayıfsınız. Okul müdürleri hep gözüme çok büyük görünürdü. Halk kütüphanesinin çocuk bölümüne üye olmak istemişim. Bir form getirmiştim okul müdürüne imzalatmak için. Titreyerek okul müdürünün karşısına çıkmışım. Bir otorite olarak görüyorsun. O bana çok sert davranmıştı, o beni çok korkutmuştu. Yetişkinler çocukla konuşmayı bilmiyorlar. Çocukların bir kişiliği olduğunu bilmiyorlar. Ses tonunu ayarlamalı. Küçükken insanların gözünde bazı insanlar çok heybetli korkutucu olabiliyorlar (104. Katılımcı)."*
"Kaybolmuştum ailem çok aramıştı ama aslında evin tam yan tarafında, bir binada başka bir çocukla oynuyordum. İlk defa babam bir tokat atıp bir daha gitmeyeceksin kaybolmayacaksın demişti. Ben onların endişesinden çok korkmuştum. Bir daha habersiz

Katılımcılar, genel olarak çocukluk yıllarını değerlendirmiş ve bunu bir metaforla açıklamışlardır. 184 kişi ile katılımcıların büyük çoğunluğu çocukluk yıllarını olumlu değerlendirmiş ve benzetmeler yapmıştır. 49 katılımcı ise olumsuz değerlendirmelerde bulunmaktadır. 19 katılımcı çocukluk yıllarının hem olumlu hem de olumsuz yanlarına vurgu yapmıştır.

Yetişkinlerin çocukluk yılları ile ilgili olumsuz değerlendirmelerine ilişkin kelime bulutu şeklinde Şekil 15'te gösterilmektedir.

Şekil 15. Yetişkinlerin çocukluk yıllarıyla ilgili olumsuz değerlendirmeleri

2. Yetişkinlerin Çocukluk Anlayışlarına Nicel Bakış

Araştırma da yer alan katılımcıların baskın çocuk algılarına yönelik betimsel bulgular aşağıda Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Katılımcıların Çocukluğa Bakışlarına Yönelik Frekans Ve Yüzde Dağılımı

	f	%
Yetersiz çocuk algısı	65	25,0
Yüceltilmiş çocuk algısı	96	36,9
Çocuğun doğasına olan inanç	93	35,8
Çocuğa ilişkin olumsuz düşünce	6	2,3
Toplam	260	100,0

Tablo 9’da görüldüğü üzere araştırma kapsamındaki 260 bireyin seçim yaptığı sıfatlar sonucunda, katılımcıların 96’sı (%36,9) yüceltilmiş çocuk algısına sahipken, 93’ü (%35,8) çocuğun doğasına olan inanç, 65’i (%25,0) yetersiz çocuk algısına sahiptir. Katılımcılardan 6’sı (%2,3) ise çocuğa ilişkin olumsuz düşünce kategorisinde yer almaktadır.

Araştırma grubunun ölçme aracının her alt boyutundan aldıkları toplam ve ortalama puanlarına ilişkin betimsel analizler Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

Katılımcıların Ölçme Aracının Alt Boyutlarında Aldıkları Toplam ve Ortalama Puanlar

Alt Boyutlar	N	$\bar{X}$	S	Min.	Max.
Yetersiz çocuk algısı	13	3,07 (0,24)	2,33	0,00	13,00
Yüceltilmiş çocuk algısı	12	3,74 (0,31)	3,16	0,00	12,00
Çocuğun doğasına olan inanç	10	3,03 (0,30)	2,33	0,00	10,00
Çocuğa ilişkin olumsuz düşünce	18	1,56 (0,09)	1,83	0,00	12,00

N: Alt boyuttaki soru sayısı

Tablo 10’da araştırma kapsamındaki katılımcıların ölçeğin alt boyutlarından aldıkları toplam puanlar verilmiştir. Ayrıca her alt boyuttaki madde sayısı farklı olduğu için, ortalama puanlar ilgili alt boyuttaki madde sayısına bölünerek 0 ile 1 arasında standart bir ortalama sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, katılımcılar 1 üzerinden en yüksek ortalama puana yüceltilmiş çocuk algısı ($\bar{X}$ = 0,31) ve çocuğun doğasına olan inanç ($\bar{X}$ = 0,30) boyutlarında almışlardır. Yetersiz çocuk algısı alt boyutunda ise $\bar{X}$ = 0,24 ortalama puana sahiptirler. Katılımcıların en düşük ortalama puana sahip oldukları boyut ise çocuğa ilişkin olumsuz düşünce alt boyutudur ($\bar{X}$ = 0,09).

Araştırma kapsamındaki katılımcıların her bir alt boyuttan aldıkları ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ait bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Çocuk Algılarının Karşılaştırılmasına Ait Mann

Whitney-U Testi Sonucu

Alt boyutlar	Grup	N	Ortalama	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Yetersiz çocuk algısı	Erkek	79	0,22	124,82	9860,50	6700,50	0,415
	Kadın	181	0,24	132,98	24069,50		
Yüceltilmiş çocuk algısı	Erkek	79	0,30	127,92	10106,00	6946,00	0,713
	Kadın	181	0,32	131,62	23824,00		
Çocuğun doğasına olan inanç	Erkek	79	0,28	124,44	9830,50	6670,50	0,386
	Kadın	181	0,32	133,15	24099,50		
Çocuğa ilişkin olumsuz düşünce	Erkek	79	0,10	136,92	10816,50	6642,50	0,347
	Kadın	181	0,08	127,70	23113,50		

Tablo 11’de görüldüğü üzere, araştırma kapsamındaki katılımcıların ölçme aracının yetersiz çocuk algısı ($U=6700$; $p=0,415>0,05$), yüceltilmiş çocuk algısı ($U=6946,00$; $p=0,0713>0,05$), çocuğun doğasına olan inanç ($U=6670,50$; $p=0,386>0,05$) ve çocuğa ilişkin olumsuz düşünce ($U=6642,50$; $p=0,347>0,05$) boyutlarının tamamında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Elde edilen bulgular, katılımcıların çocuk algıları cinsiyete göre değişmediğini göstermektedir.

Tablo 12

Katılımcıların Öğrenim Düzeylerine Göre Çocuk Algılarının Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Alt boyutlar	Grup	N	Ortalama	Sıra Ortalaması	df	Ki-kare	p
Yetersiz çocuk algısı	İlkokul ve altı	35	0,19	114,41	4	4,23	0,376
	Ortaokul	26	0,22	114,50			
	Lise	80	0,25	138,58			
	Lisans	91	0,23	131,34			
	Lisansüstü	28	0,27	139,66			
Yüceltilmiş çocuk algısı	İlkokul ve altı	35	0,29	130,43	4	7,49	0,112
	Ortaokul	26	0,21	101,83			
	Lise	80	0,32	134,74			
	Lisans	91	0,31	127,21			
	Lisansüstü	28	0,40	155,77			
Çocuğun doğasına olan inanç	İlkokul ve altı	35	0,27	123,36	4	8,92	0,063
	Ortaokul	26	0,20	96,13			
	Lise	80	0,31	133,58			
	Lisans	91	0,32	133,10			
	Lisansüstü	28	0,39	154,07			
Çocuğa ilişkin olumsuz düşünce	İlkokul ve altı	35	0,08	131,10	4	2,75	0,601
	Ortaokul	26	0,10	136,31			
	Lise	80	0,09	130,97			
	Lisans	91	0,09	134,59			
	Lisansüstü	28	0,08	109,73			

Tablo 12’de katılımcıların çocuk algılarının öğrenim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ait bulgular verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, araştırma kapsamındaki katılımcıların ölçme aracının yetersiz çocuk algısı (Ki-kare=4,23; $p= 0,376 > 0,05$), yüceltilmiş çocuk algısı (Ki-kare=7,49; $p= 0,112 > 0,05$), çocuğun doğasına olan inanç (Ki-kare=8,92; $p= 0,063 > 0,05$) ve çocuğa ilişkin olumsuz düşünce (Ki-kare=2,75;

$p = 0,601 > 0,05$) boyutlarının tamamında eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Elde edilen bulgular, katılımcıların çocuk algısı düzeylerinin eğitim durumlarına göre değişmediğini göstermektedir.

Araştırma kapsamında katılımcıların sahip olduğu çocuk sayısı/varlığına göre çocuk algısı düzeylerinin karşılaştırılmasına ait sonuçlar Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13

Katılımcıların Sahip Olduğu Çocuk Sayısı/Varlığına Göre Çocuk Algılarının Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Alt boyutlar	Grup	N	Ortalama	Sıra Ortalaması	df	Ki-kare	p
Yetersiz çocuk algısı	Çocuğu yok	71	0,25	134,59	2	0,30	0,859
	Tek çocuk	53	0,24	129,76			
	İki ve üstü çocuk	136	0,23	128,65			
Yüceltilmiş çocuk algısı	Çocuğu yok	71	0,28	118,60	2	2,54	0,281
	Tek çocuk	53	0,36	136,99			
	İki ve üstü çocuk	136	0,31	134,18			
Çocuğun doğasına olan inanç	Çocuğu yok	71	0,32	132,97	2	4,38	0,112
	Tek çocuk	53	0,36	147,50			
	İki ve üstü çocuk	136	0,27	122,58			
Çocuğa ilişkin olumsuz düşünce	Çocuğu yok	71	0,08	128,37	2	0,09	0,958
	Tek çocuk	53	0,09	130,92			
	İki ve üstü çocuk	136	0,09	131,45			

Araştırmada yer alan katılımcıların çocuk sahibi olma/çocuk sayısına göre çocuk algılarının farklılaşıp farklılaşmadığına ait bulgular Tablo 13'te verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların ölçme aracının yetersiz çocuk algısı ($Ki-kare=0,30$; $p = 0,859 > 0,05$), yüceltilmiş çocuk algısı ($Ki-kare=2,54$; $p = 0,281 > 0,05$), çocuğun doğasına olan inanç ($Ki-kare=4,38$; $p = 0,112 > 0,05$) ve çocuğa ilişkin olumsuz düşünce ($Ki-kare=0,09$; $p = 0,958 > 0,05$) boyutlarının tamamında çocuk sayısı/varlığına göre anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Elde edilen bulgular, katılımcıların çocuk algısı düzeylerinin çocuk sayısı ya da çocuk olma durumlarına göre değişmediğini göstermektedir.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların her bir alt boyuttan aldıkları ortalama puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ait bulgular Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14

Katılımcıların Yaş Durumlarına Göre Çocuk Algılarının Karşılaştırılmasına Ait Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Alt boyutlar	Grup	N	Ortalama	Sıra Ortalaması	df	Ki-kare	p
Yetersiz çocuk algısı	18-24	17	0,19	151,82	4	5,63	0,229
	25-34	69	0,22	128,86			
	35-44	72	0,25	141,35			
	45-54	66	0,23	125,17			
	55 ve üstü	36	0,27	111,64			
Yüceltilmiş çocuk algısı	18-24	17	0,29	119,62	4	4,65	0,325
	25-34	69	0,21	118,33			
	35-44	72	0,32	144,24			
	45-54	66	0,31	130,30			
	55 ve üstü	36	0,40	131,85			
Çocuğun doğasına olan inanç	18-24	17	0,27	135,74	4	3,26	0,516
	25-34	69	0,20	133,76			
	35-44	72	0,31	138,35			
	45-54	66	0,32	116,79			
	55 ve üstü	36	0,39	131,22			
Çocuğa ilişkin olumsuz düşünce	18-24	17	0,08	126,94	4	1,11	0,892
	25-34	69	0,10	123,78			
	35-44	72	0,09	131,26			
	45-54	66	0,09	133,73			
	55 ve üstü	36	0,08	137,61			

Tablo 14'te katılımcıların çocuk algılarının yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ait bulgular verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, araştırma kapsamındaki katılımcıların ölçme aracının yetersiz çocuk algısı (Ki-kare=5,63; $p=0,229 > 0,05$), yüceltilmiş çocuk algısı (Ki-kare=4,65; $p=0,325 > 0,05$), çocuğun doğasına olan inanç (Ki-kare=3,26; $p=0,516 > 0,05$) ve çocuğa ilişkin olumsuz düşünce (Ki-kare=1,11; $p=0,892 > 0,05$) boyutlarının tamamında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Elde edilen bulgular, katılımcıların çocuk algısı düzeylerinin yaşlarına göre değişmediğini göstermektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, yetişkinlerin çocukluğa ilişkin görüşleri doğrultusunda; yetişkinlerin çocukluğun yaş aralığı hakkındaki düşünceleri ve çocukları değiştirmeyi isteme durumları, çocuklarla ilgili kullandıkları metafor ve nitelemeleri, çocuklarla ilgili duygu ve düşünceleri ve kendi çocukluğuna bakışı olmak üzere beş ana başlık altında incelenen bulgular, literatür taraması ile ulaşılan bilgiler ve araştırmalar ışığında tartışılmıştır. Sonuç bölümünde ise çalışmadan elde edilen bulguların sonuçlarına yer verilerek, araştırma sonuçlarına yönelik öneriler sunulmuştur.

Yetişkinlerin Çocukluğun Yaş Aralığı Hakkındaki Düşünceleri

Araştırmaya katılan 260 yetişkinin çocukluğun başlama yaşına verdiği cevaplara yoğunluk olarak incelendiğinde 101 kişi sıfır yaşta başladığı görüşünü ifade etmektedir. Bitiş yaşıyla ilgili olarak öne çıkan baskın bir yanıt bulunmamaktadır.

Katılımcıların yarıya yakın bir bölümünün çocukluğun doğumla başladığını ifade etmesi çocukluğa bebekliğin de dahil edildiğini düşündürmektedir. Katılımcıların çoğunluğu "dünyaya geldiği andan itibaren başlar" cümlesi ile görüşlerini bildirmiştir. Bu durum ise çocukluğun doğumla başladığı yönündeki inancın hakim olduğunu düşündürmektedir. Birleşmiş Milletler' in 1989 yılında yapmış olduğu Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin ilk maddesinde çocuk kelimesi "çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır" ibaresi ile tanımlanmıştır (UNICEF, 1989). Bu ibare ile katılımcıların vermiş oldukları cevaplar örtüşmektedir.

Holt (2000) çocukluğa atfedilen yaş aralığının insan yaşamını çocukluk ve yetişkinlik olarak ikiye ayırdığını ve yapılan bu ayrımın yanlış karşılaştırmalara sebep olduğunu

belirtmektedir. Yetişkinler tarafından oluşturulan bütün davranış, duygu ve kuralların gençler ve yetişkinler arasında büyük bir engel uçurum oluşturmaktadır. Bunun genç insanların çevrelerindeki toplumla ilişkilerini ve hatta katılımcı bir rol almalarını zor ve imkansız hale getirdiğinin altını çizmektedir. 18 yaş ve üstünün fazla itaatkarlık ve bağımlılık eğilimine kapıldıklarını dile getirmektedir.

35 katılımcı çocukluğun bitiş yaşına 18 cevabını vermektedir. Katılımcılar 18 yaş bitiminde hukuki anlamda reşit olma haline vurgu yaparak çocukların 18 yaş öncesinde bir yetişkinin korumasına ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedir. Bu doğrultuda 2005 yılında kabul edilen Çocuk Koruma Kanunu uyarınca daha erken yaşta ergin olsa bile on sekiz yaşını doldurmamış kişinin yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması gerektiği belirtilmektedir. Katılımcı görüşleri Çocuk Koruma Kanunu'nda geçen ibare ile örtüşmektedir.

Katılımcıların bir kısmı çocukluğun başlama yaşının 2 olduğunu belirtmektedir. Katılımcıların bebekliği ayrı bir dönem olarak gördüğü, çocukluk kavramının bebekliği ayrı bir dönem olarak ele aldığı düşünülebilir.

40 katılımcı çocukluğun bitiş yaşının olmadığı ve bireyin içindeki çocuğun yaşam boyu kaldığı yönünde ifadelerde bulunmuşlardır. Buna göre bazı katılımcıların, çocuk olma halinin devamlılığını içindeki yaşam enerjisinin varlığıyla ilişkilendirdiği söylenebilir. Bu görüşte olan bir katılımcı, insanın kendisini huzurlu ve mutlu hissetmesinin içindeki çocuk sayesinde olduğunu ve bu durumun ise yaşam boyu devam edebileceğini ifade etmektedir. Bu katılımcılar tarafından, çocukluğun bir yaşam döneminden çok, bir anlayış ya da felsefe olarak ele alındığı akla gelmektedir. Hatta, çocukluğun kaybedilmeyebilecek bir özellik olarak ele alındığı düşünülebilir. Kunt Bulut (2015)'un okul öncesi öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, öğretmenlerden çocuğu tanımlamalarını istemiştir. 51 öğretmen 38 farklı görüş bildirmiş ancak çocukluğu belirli bir yaş sınırı içine dahil ederek tanımlayan hiçbir katılımcı olmamıştır. Bu noktada okul öncesi öğretmenlerinin vermiş oldukları cevap, bu araştırmaya katılan yetişkin görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Bunun yanı sıra çocuğu evlat kavramıyla değerlendiren 13 katılımcı, evladın yaşam boyu çocuk olduğunu ifade etmiştir. Buna göre Türk Dil Kurumu evlat sözcüğüne ilişkin ilk tanımı: "Bir kimsenin oğlu veya kızı", ikinci tanımı "çocuk", üçüncü tanımı ise "Soy, döl" şeklindedir. Yine TDK tarafından çocuk sözcüğü ise "Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak" ve "Soy bakımından oğul veya kız, evlat" olarak tanımlanmaktadır. Bu iki tanımdan yola çıkarak yetişkinlerin, çocuk ve evlat

kavramlarını topluma yerleşmiş olan dilin etkisi ile de aynı gördükleri ve aynı anlamda kullandıkları görülmektedir. Bu durum ise yetişkinlerin evlatlarını her daim bir çocuk olarak tanımlamalarına sebep olmaktadır.

Çocukluğun bitiş yaşının beş-on yaş aralığında olduğuna ilişkin 49 katılımcı görüş bildirmektedir. Bu katılımcıların ilk okula başlama, formal veya informal sorumlulukların başlangıcıyla birlikte çocukluğunun bittiği yönünde ifadeleri bulunmaktadır. Bu noktada katılımcıların bir kısmı ev içinde sorumluluklar alma veya ev dışında çalışma gibi durumlarda çocukluğun sona erdiği düşüncesini öne sürmektedir.

Çocukların okur-yazar olmaya başlamasıyla çocukluğun sonlandığını belirten Postman (1995), yazının soyut bir kavram olduğunu ifade etmektedir. Çocukların bu soyut dünyaya adım atmasıyla yapay simgelerin içine kodlanmış sırlara ve yetişkinlerin bakış açısına sahip olduğunu ve çocukluklarının bittiğini vurgulamaktadır. Okur-yazarlığın olmadığı bir dünyada yetişkin ve çocuk arasında ayırım yapmaya gerek olmadığını dile getirmektedir.

Çocukluğun beş-on yaş aralığında bittiğini belirten katılımcılar, çocukların erken yaşlarda ev dışında zorunlu sorumluluklar aldığı için olgunlaştığını belirtmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) resmi internet sayfasında çocuk işçiliğini "Çoğu kez çocukları çocukluklarını yaşamaktan alıkoyan, potansiyellerini ve saygınlıklarını eksiltten, fiziksel ve zihinsel gelişimleri açısından zararlı işler olarak" tanımlamaktadır. ILO kırsal kesimlerden kentlere göçün artması sebebiyle ailenin çocukları ekonomik açıdan kullanmakta olduklarını belirtmektedir. Çocuklar, kentlerde çalıştırılarak aile ekonomisine yardım etmektedir.

Çalıştırılan çocukların aile içindeki değerini ele alan, Kağıtçıbaşı ve Ataca (2017) Türkiye'de 30 yılda çocuğun aile içindeki değişen değerini ön plana çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmacılar, kırsal kesimdeki çocukların kentsel kesime göre daha değerli görüldüklerini ifade etmektedir. Yazarlara göre bu durumun, çocuğa ekonomik açıdan faydacı olarak bakılmasından kaynaklı olduğu belirtilmektedir.

Çocukluğun başlangıcıyla ilgili hakim bir inanç olmadığı görülmektedir. Çocukluğun bitişiyile ilgili öne çıkan hakim bir inancın olmamasıysa toplumsal olarak çocuğa yüklenen anlamların farklılaşması şeklinde yorumlanabilir.

Yetişkinlerin Çocukları Değiştirmeyi İsteme Durumları

Araştırmaya dahil edilen yetişkinlerin çocuğu değiştirmeyi isteme durumları ele alındığında 252 katılımcı net bir ifadeyle fikrini belirtmektedir. 252 katılımcı arasında 157

katılımcı çocukları değiştirmek istemediği yönünde görüş bildirmektedir. Çocukları değiştirmek istemeyen katılımcıların en yoğun ifade ettikleri gerekçe ise "*yaratılıştan doğal oldukları*" yönündedir. Katılımcı görüşlerinden yola çıkarak, çocuğun doğuştan gelen özelliklerinin olduğu ve bu özelliklere müdahale etmenin doğru olmayacağı yorumu yapılabilir. İfade edilen görüşler doğrultusunda, katılımcıların çocuklara müdahale etme gücüne sahip olma anlayışını benimsedikleri ancak müdahale etmeyi doğru bulmadıkları yorumu yapılabilir. Bu görüşün aksine, 13 katılımcı ise çocukları değiştirmek istediklerini ancak bu güce sahip olmadıkları görüşünü ifade etmektedir.

Çocukları değiştirmek istemeyen katılımcıların bildirdikleri bir başka görüş ise "*çocukların kendi kararlarını, kendisinin belirlemesi gerektiği*" yönündedir. Katılımcılar çocukların hayatlarına müdahale etmek istemediklerini, "*seçim ona kalmış*" ifadesiyle belirtmektedir. Katılımcı görüşlerinden yola çıkarak, çocukları hayatlarıyla ilgili kararları alması yönünde destekleyen katılımcılar, çocuğu kendine özgü bir birey olarak görmekte ve özgür bir birey olarak tercih yapmasını desteklemektedir. Bu durum, çocukların katılım hakkının farkındalığına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sorin, (2005) katılımcı çocuk imajına sahip kişilerin çocuklarla birlikte hayatı deneyimledikleri, ve çocukların karar alma sürecinde onlara bir rehber olduklarına değinmektedir. Bu bağlamda çocuğun bireysel veya toplumsal olarak kendi hayatını etkileyen faktörler hakkında karar vermesini destekleyen rehber, doğrudan yönlendirme yapmadan çocuğa uygun sorular yönelterek karar verme sürecinde düşüncelerini ifade etmesini sağlamaktadır (Hill vd, 2004).

Ülkemizde çocuk katılımı alanında çalışmalar yapmış olan Değirmencioğlu (2010), Türkiye'de çocuk katılım hakkını "tersten katılım" olarak isimlendirmektedir. Değirmencioğlu, çocukların çoğu istedikleri etkinliklerden uzaklaştırılmakta ve istemedikleri etkinlikler için zorlanmaktadır. Çocukları ilgilendiren toplumsal konularda, çocukların fikri sorulmamakta aksine bu konuların nesnesi olarak görülmektedir. Bu durumu 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamalarında çocukların fikri alınmaksızın onları zorlayarak organize edilmesiyle örneklemektedir (aktaran Erbay, 2013).

Türkiye'de son yıllarda yapılmış olan çalışmalara bakıldığında, Avcı ve Gençler (2017) ebeveynlerin çocuğun yaşamsal etkinliklerinde çocuk katılımına önem veren uygulamalar yaptığı ortaya çıktığı belirtilmektedir. Ebeveynlerin çocukların oyun katılım hakkını Hart'ın (1992) katılım basamağının en üst basamağında değerlendirildiği ifade edilmektedir.

Çocukların boş zamanlarını değerlendirmeleri konusunda ise ebeveynlerin çocukları kendi tercihleri doğrultusunda zorladıkları belirtilmektedir.

Avcı ve Pekince (2018) tarafından yapılmış bir başka çalışmaya göre ise, çocuklara karar verme süreçleri hakkında sorular sorulmuştur. Çocuklar ile yapılan bu araştırmada, çocukların çoğu yetişkinleri karar alma mercisi olarak gördüklerini belirtmektedir. Çocukların karar alabileceğine inanan bir çocuk olmasına rağmen 15 çocuğun buna inanmadığı ifade edilmektedir. En sık çıkan cevaplar doğrultusunda, çocuklar giyim ve ödevleri hakkında karar verebilirken; ebeveynleriyle ilgili konularda karar verme yeterliliği olmadığını, karar verememe sebebi olarak ise çok genç oldukları ve ailelerin daha iyi karar alabildiğini belirttikleri ifade edilmektedir.

Yapılmış olan bu çalışmalar doğrultusunda çocuğun kendisiyle ilgili karar verme hakkını destekleyen katılımcılar, çocukların özerklik gelişimini desteklemektedir. Bireyin özerklik gelişimini destekleyen kuramların başında öz belirleme kuramı gelmektedir. Öz belirleme kuramına göre özerklik kişisel bir gereksinimdir ve birey kendi kararlarını eyleme geçirdiği takdirde bu gereksinimi sağlamaktadır. Kişi eylemlerini gerçekleştirmek için kendisini güdüleyerek kararlar almakta ve düzenlemektedir. Bu güdülenme içten gelen bir gereksinimle olmakla birlikte kişiler arası ilişkilerin özerklik gelişimini desteklediği vurgulanmaktadır. Sosyal çevre tarafından verilen ödül ve cezanın güdülenmeyi olumsuz etkilediği, problem çözme ve yaratıcılık becerilerini zayıflattığı buna karşılık alınan kararlarda destekleyici tutumun özerklik becerilerini arttırdığı belirtilmektedir (Deci ve Ryan, 2000; Özdemir ve Çok, 2011).

Çocukları değiştirmek istediğini ifade eden 75 katılımcıya bu görüşlerindeki etkili unsurun ne olduğu sorulmuştur. 24 katılımcı, çocuklarını kendi deneyimlerinden yola çıkarak keşfettiği doğrulara göre şekillendirmek istediğini ifade etmektedir. Katılımcılar çocukların yaşadığı çevrenin çocukların deneyimsizliklerinden dolayı onlar için tehdit oluşturduğunu belirtmektedir. Çocukları korumak adına yetişkin doğrularıyla onlara yön vermeyi istediklerini belirtmektedir. Buna ek olarak 13 katılımcı da çocuğun güvenliğini tehlike altına alacak durumlarda onun şekline müdahale edeceklerini belirtmektedir. Bu durum yetişkinlerin çocuklar üzerinde koruyucu bir tutuma hakim olma eğiliminde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Karabulut Demir 2007 yılında yaptığı "Ebeveyn Tutum Ölçeğinde" aşırı koruyucu aile tutumlarının otoriter aile tutumlarıyla benzeştiğinden bahsetmektedir. Yazar bu yetişkinlerin, çocukları eşsiz olarak görmediğini ve sürekli bir yetişkin müdahalesiyle çocukların korunabileceği algısına sahip olduklarını belirtmektedir.

12 katılımcı, çocukların davranışlarının ve tercihlerinin toplumun şartlarına uygun olması amacıyla onları yönlendirmek istediğini ifade etmektedir. Yetişkinlerin bu kararı almasında, çocuğun küfür etmesinin veya toplum normlarına aykırı davranışlarında bulunmasının önemli unsurlar olduğu belirtilmektedir. Çocukları toplumsal yapının bir parçası olarak görürken, bu yapıya uymak amacıyla çocuklara yön veren bir anlayışa hakim olduğu şeklinde yorumlanabilir. Buna rağmen, Prout (1997) çocukların toplumsal yapıların ve süreçlerin edilgin öznelere olmadığını vurgulayarak çocukluğun toplumsal çözümlemenin bir değişkeni olduğunu ve evrensel bir çocukluğun olmadığını ifade etmektedir.

Katılımcıların çoğunluğu (157 katılımcı) çocuğun şeklini değiştirmeyi istememe yönünde görüş bildirmelerine rağmen, çocuğa yönelik metafor seçiminde en sık belirtilen görüşlerden birinin "*hamur ve işlenmemiş malzeme*" cevabı olduğu görülmektedir. Bu yönde görüş bildiren katılımcıların çocukları boş bir levha olarak görmelerine rağmen bu levhayı doldurma eğiliminde olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Yetişkinlerin Bir Anı İle Çocuklar Hakkındaki Duygu ve Düşünceleri

Araştırmaya katılan yetişkinlere çocuklarla yaşadıkları bir anıyı anlatmaları istenmiştir. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda, duygu ve düşüncelere yönelik iki kategori oluşturulmuştur. Yetişkin anılarından yola çıkarak, 97 katılımcı duygularını anılarında yansıtırken 155 katılımcı düşüncelerini ön plana çıkarmaktadır. Düşüncelerin duygulardan daha yoğun çıkması, yetişkinlerin anılarında çocukla ilgili düşüncesini anlatmaya daha istekli olduğu yönünde açıklanabilir.

Yetişkinlerin çocuklar hakkındaki düşünceleri hem nitel hem de nicel yöntemle yorumlanarak araştırmanın sonucunu sağlamlaştırmayı amaçlamaktadır. Katılımcıların anılarından yola çıkarak "düşünce" kategorisi "çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler", "çocuğun doğasına inanç", "yetersiz çocuk" ve "yüceltilmiş çocuk" olmak üzere dört kategori altında değerlendirilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmenin ardından aynı katılımcılara, Kunt Bulut (2015) tarafından geliştirilen "Çocukluğa Bakış Sıfat Abaküsü" üzerinden kendi çocukluk algısına benzer sıfatları seçmeleri istenmiştir. Nitel analiz sonuçları doğrultusunda, yetişkinlerin baskın çocukluk imajları sırasıyla: çocuğun doğasına olan inanç (f: 57), yetersiz çocuk imajı (f: 45), yüceltilmiş çocuk imajı (f: 31) ve çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler (f: 23) iken; nicel analiz sonucunda elde edilen baskın çocukluk imajları sırasıyla: yüceltilmiş çocuk imajı (f: 96), çocuğun doğasına olan inanç (f: 93),

yetersiz çocuk imajı (f: 65) ve çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler (f: 6) olduğu görülmüştür. Her iki sonuca göre yetişkinlerin çocuğa ilişkin olumsuz düşüncelerinin en az olduğu görülmektedir. Yetişkinler anılarında en çok çocuğun doğasına olan inancın güçlü olduğu düşüncesini vurgulamaktadır ancak sıfat abaküsünde katılımcıların en çok dikkatini çeken sıfatlar yetersiz çocuk imajı altında toplanmaktadır. Buna rağmen hem nitel hem de nicel veriler oransal anlamda örtüşmektedir.

Sorin (2007) yetişkinler ve çocuklarla yaptığı araştırmasında, üç altı yaş aralığındaki çocukların ve onların ebeveynlerinin hangi çocukluk imajına sahip olduklarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda, masum çocuk imajı altındaki çocukların büyük biri tarafından korunma altında olması gerektiği, çocukların boş ve sessiz dönemde oldukları ve kalıplaşmaya hazırlandıkları, disiplin altında oldukları buna karşı çıkma haklarının olmadığı ve korkunun disiplin için bolca kullanıldığı verilen örneklerde yorumlanmaktadır. Sorin (2007) yetişkinlerin çocuk imajlarını incelemek amacıyla yaptığı çalışmasında, çocuğu kötü olarak tanımlayan katılımcı olmadığını ancak çocuğun uyumsuz davranışlarda bulunduğunu ima eden ebeveynlerin olduğunu belirtmektedir. Katılımcı çocuk algısına sahip ebeveyn görüşlerinin ise çocuğuna seçim şansı verdiği ve çocuğunun kendisini koruyacağını bildiğini belirtilmektedir.

Çocuğun doğasına inanan katılımcılar, görüşmelerde "*çocuğun sorumluluk almaya ve kendisini düzenlemeye hevesli olduğunu*" vurgulamaktadır. Katılımcıların genel görüşleri doğrultusunda, çocuklar yaşamsal kararlarında aktif bir katılımcı olarak görülmektedir. Prout (2002), çocukları sosyal bir aktör olarak görmektedir. Ona göre çocuklar toplumsal yapının içinde, birbirleriyle ve yetişkinlerle etkileşim halinde yaşamakta, yaşadığı bölgeye şekil vermekte ve bölge tarafından şekil alınmaktadır. Tüm bu süreçlerde çocuk, aktif bir katılımcı rolü oynamaktadır.

Yetersiz çocuk imajı anlayışına sahip yetişkinler anlattıkları anılarda, çocukların savunmaya muhtaç olduğunu ve yönlendirilmeye ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedir. Bu görüşü destekler nitelikte bir katılımcının "*İlgi ve yönlendirmeye ihtiyaç duyan bir varlık olarak görüyorum, o yüzden onun seviyesine inmeye çalışıyorum. Onun kendisini ifade etmesine fırsat tanıyorum ki anlaşılabilelim*" ve "*Onların masumiyeti beni çok etkiler, savunmasız olmaları ve bir işin sonunu düşünememeleri*" ifadeleri doğrultusunda, çocukların masumiyetlerinden ve savunmasızlığından doğan yetersizliğin ancak yetişkinlerin gücüyle kapanabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Çat ve Çelik (2018), çalışmalarında yetişkinlerin çocukluk algısını öğrenmeyi

amaçlamaktadır. Yetişkinlerin çocuğa özgü nitelikler kategorisinde vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda, çocukları saf, masum, büyütülmesi ve kontrol edilmesi gereken bir varlık olarak gördükleri ve hayata karşı savunmasız oluşlarından dolayı yalnız bırakılmaması gereken bir küçük birey olarak tanımlamaktadır. Bu doğrultuda, araştırma sonuçları çalışmamla paralellik göstermektedir.

Yüceltilmiş çocuk algısına sahip yetişkinlerin anılarında, çocuklardan beklenmedik ve olumlu yönde tepkiler almasından şaşkınlık duydukları ifade edilmektedir. Bu konuda belirgin bir örnek olarak *"büyük adam gibi konuşması etkiler"* ifadesi örnek verilebilir. Günlük dilde kullanılan "büyümüş de küçülmüş" deyimini bu anlayışla örtüşmektedir. TDK "büyümüş de küçülmüş" deyimini "konuşması ve davranışları yaşına uymayan, büyüklerinki gibi olan" olarak tanımlamaktadır. Bu ifadelere paralel olarak katılımcıların sıfat abaküsünde en sık seçmiş oldukları sıfatlar da yüceltilmiş çocuk algısı kategorisinde olduğu görülmektedir. Yetişkinin çocukla ilgili anıyı yaşamadan önce "yetersiz çocuk" algısına sahipken, çocukla etkileşimi sonrasındaki şaşkınlık duygusunun "yüceltilmiş çocuk" algısına dönüşmesine sebep olduğu yönünde yorumlanabilir.

Hem nitel hem de nicel analiz sonuçlarında elde edilen bulgular doğrultusunda çocuğa ilişkin olumsuz düşüncenin en az çıktığı görülmektedir. Kağıtçıbaşı ve Ataca (2017) göre çocukların aileleriyle olan duygusal bağı son otuz yıl içinde artış göstermektedir. Bu durum, yetişkinlerin çocuklara verdikleri değerin yüksek olmasıyla ilişkili olmaktadır.

Duygular kategorisinde yetişkinler en çok, çocuklarla olan bir anıda ortaya çıkan üzüntü duygusunu yansıtmaktadır. Çocukların savunmasız oluşlarına ve zarar görmelerine yetişkinin müdahale edememesinden kaynaklı doğan bir üzüntü yaşadıkları görülmektedir.

Yetişkinler ikinci sıklıkla, çocuklarla oyun oynadıkları zaman mutlu oldukları görüşünü ifade etmektedir. Buna ek olarak çocuklarının başarılarından etkilenecek mutlu oldukları belirtilmektedir.

Yetişkinlerin Çocuklar İçin Kullandıkları Metaforlar ve Nitelemeler

Katılımcıların çocuklar için en sık kullandıkları metaforların doğayla ilgili olduğu görülmektedir. "*Çiçek*" metaforunu kullanan katılımcıların, "*çocukların da çiçek gibi bakımla güzelleşeceğini*" vurgulamaktadır. Bu bağlamda katılımcıların çocukların bakımla ve ilgiyle potansiyelini gösteren bir canlı olarak gördükleri söylenebilir. Bunun yanı sıra çocukların pamuk gibi beyaz ve saf oluşları da katılımcı görüşlerinde ifade edilmektedir. Yetişkinler doğayla ilgili benzetmelerinin dışında özellikle çocuğu "kanatsız bir melek"

metaforuna benzetmektedir. Pamuk metaforuyla örtüşen bu benzetmedeki katılımcı imajı çocuğun masumiyetini vurgulamaktadır. Benzer şekilde yetişkinlerin çocuklar için kullandıkları başlıca niteleme "melek ve çiçek" olmuştur. Holt (2000), çocukların saf ve sevimli imajlarına sahip yetişkinlerin, çocuklar üzerinde sahiplik hissi uyandırdığına değinmektedir. Bu durumun ise çocukları soyutlamamıza ve sömürmemize yol açtığını vurgulamaktadır.

Çelik ve Çat (2018), yetişkinlerin çocuklar için kullandıkları metaforları incelemektedir. Bu doğrultuda katılımcılar dünya, cevher ve hamur metaforlarını kullanmaktadır. Çalışmanın "tabula-rasa" kategorisinde "hamur" ve "işlenmemiş cevher" metaforlarına sıkça değinilmektedir. John Locke (1992), insan zihnini boş bir levhaya benzeterek, çocukların düşüncelerinin deneyimle oluştuğu, geliştiği ve sayıca artış gösterdiğine değinmektedir. Katılımcı cevapları Locke'un boş zihin kuramı görüşü ile paralellik göstermektedir.

Araştırma bulguları içinde "*Çocuk kendiliğinden bir bütündür, bir şeye benzemez*" diyerek, çocuğu genel anlamda bir şeye benzetmenin mümkün olmadığı yönünde sık bulgulan katılımcı görüşü gelmektedir. Katılımcılar, çocuğu kendi bağlamı içinde ele almaktadır.

Yetişkinlerin Kendi Çocukluğuna Bakışı

Yetişkinlere kendi çocukluk anılarını anlatmaları ve çocukluklarını bir metafora benzetmeleri istenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu (154) başka bir yetişkinle yaşadıkları çocukluk anılarını anlatırken en az (59) diğer çocuklarla olan anılarına değindikleri görülmektedir. Bu bağlamda, çocukların anılarında yetişkinler kalıcı bir değer olarak görüldüğü yorumlanabilir.

Yetişkinler çocukluk anılarında, en sık bayram anılarından söz etmektedir. Bayramda yetişkinlerin yaptığı sürprizlerden etkilendiklerini ifade etmektedir. Diğer açıdan yetişkinlerin bir kısmı ise öğretmenlerinin olumlu davranışları ve dönütlerini anarak, almış oldukları hayat derslerinin önemini vurgulamaktadır.

Katılımcıların bir kısmı (15) çocukken bir yetişkin tarafından kısıtlandığını dile getirmektedir. Yetişkinlerin çocuklar adına karar vermesinden duydukları sıkıntıyı dile getiren katılımcılar, istemedikleri durumlarla karşılaştıklarını vurgulamaktadır. "*Benim zamanımda çocuğa çocuk gibi davranmak yerine çocuğa yetişkin gibi davranırlardı. Sınırlıydık, özgür değildik. Dur yapma etme derlerdi. Normalde çay çok fazla içmezdim ama annem benim yerime o içmez demişti. Çok ağırırma gitmişti. Aşırı kontrollü büyüdük.*"

Bu da ileriki hayatına yansıyor ister istemez (30. Katılımcı)." diyerek görüş bildiren bir katılımcının, görüşme esnasında kızına uzatılan ikrama kızı adına karar vermesi dikkat çeken bir araştırmacı notu olmuştur. Bu bağlamda, yetişkinlerin çocukluklarında iz bırakan zorlama ve baskı tutumunu kendi evlatlarına nasıl yansıttığı bir tartışma konusu oluşturmaktadır.

Yetişkinlerin çoğunluğu (184) çocukluk yıllarını olumlu yönde değerlendirmektedir. Çocukluk yılları için kullandıkları metaforlar arasında, "gökkuşağı, özgür yıllar, sokak, oyun ve oyuncak" cevapları en sık bildirilen görüş olmaktadır. Buna rağmen olumsuz değerlendirme yapan katılımcılar "babasızlık ve zorluk" metaforlarını kullanmaktadır. Çocuk yaşta babasız kalan katılımcılar, çocukken büyük sorumluluk aldığını ve bunun onlar için zor olduğunu ifade etmektedir.

Sorin (2007) araştırmasında katılımcılardan günümüz çocukluğu ile kendi çocukluğunu karşılaştırmalarını istemektedir. Araştırma sonucunda, katılımcıların kendi çocukluklarında kurallara uymak zorunda olduklarına fakat günümüz çocuklarında saygının kalmadığına değinmektedir. Çoğu katılımcı kendi çocukluğunu küçük bir yetişkin olarak tanımlarken, katılımcıların bir kısmı kendi çocuğunun da küçük bir yetişkin olmasını gururla tanımlamaktadır. Katılımcıların bir kısmı kendi çocukluğunu başkalarına yardım etmek ve uyumu sağlamak için harcadığını belirtmektedir. Katılımcılar kendi çocukluklarında materyalist olmadıklarını ama şimdiki çocukların etiket sevdiklerini ifade etmektedir.

Her iki araştırma karşılaştırıldığında, kültürel farklılıklar olmasına rağmen yetişkinler, şimdiki çocuklukla kendi çocukluğu arasında farklılıklar olduğunu ifade etmektedir. Kendi çocukluklarının zor şartlar içinde geçtiği her iki çalışmada da yetişkinlerin çocukluk anılarındaki ortak sorundur. Bu zorlamanın yetişkin baskısından kaynaklı olduğu iki çalışmada da belirtilmektedir.

Araştırmanın nitel boyunu ele alan "yetişkinlerin çocukluk anlayışları nasıldır" sorusunun sonuçları aşağıda listelenmektedir:

- Yetişkinler çocukluğun yaş aralığına, çocukluğun başlama yaşına "sıfır yaş" (101 katılımcı) cevabını verirken; bitiş yaşının olmadığı (53 katılımcı) çıkan en yoğun cevaplar olmuştur.
- 157 katılımcı çocukların var olan şeklini değiştirmek istemediklerini belirtirken, 75 katılımcı değiştirmek istediğini belirtmektedir. Çocukların şeklini değiştirmek istemeyen katılımcıların çoğunluğu "yaratılış ve doğal olmaları" kodu altında;

çocukların şeklini değiştirmek isteyen katılımcıların ise "kendi doğrularına göre şekillendirme" kodu altında görüş bildirdikleri ortaya çıkmaktadır.

- Yetişkinlerin çocuklarla bir anı hakkındaki düşünceleri hem nitel hem de nicel boyutta ele alınmaktadır. Nitel analiz sonuçları doğrultusunda, yetişkinlerin baskın çocukluk imajları sırasıyla: çocuğun doğasına olan inanç (f: 57), yetersiz çocuk imajı (f: 45), yüceltilmiş çocuk imajı (f: 31) ve çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler (f: 23) iken; nicel analiz sonucunda elde edilen baskın çocukluk imajları sırasıyla: yüceltilmiş çocuk imajı (f: 96), çocuğun doğasına olan inanç (f: 93), yetersiz çocuk imajı (f: 65) ve çocuğa ilişkin olumsuz düşünceler (f: 6) olduğu görülmüştür. Her iki sonuca göre yetişkinlerin çocuğa ilişkin olumsuz düşüncelerinin en az olduğu görülmektedir. Yetişkinler anılarında en çok çocuğun doğasına olan inancın güçlü olduğu düşüncesini vurgulamaktadır ancak sıfat abaküsünde katılımcıların en çok dikkatini çeken sıfatlar yetersiz çocuk imajı altında toplanmaktadır. Buna rağmen hem nitel hem de nicel veriler oransal anlamda örtüşmektedir.
- Yetişkinlerin çocuklarla bir anı hakkındaki ifade ettikleri en yoğun duygular, etkilenme (73 katılımcı), üzüntü (23 katılımcı), mutluluk (17 katılımcı), korku (14 katılımcı) ve şaşırma (12 katılımcı) olarak sıralanmaktadır.
- Yetişkinler, çocuklar hakkında "doğayla ilgili metaforlar" kodunda en yoğun görüş bildirmektedir. Doğayla ilgili kullanılan metaforun başında ise "çiçek ve pamuk" metaforu gelmektedir. Dikkat çeken bir başka sonuç ise, çocuğun bir şeye benzemeyeceğini belirten katılımcıların yoğun olduğudur. Çiçek metaforunun ardından "tatlı yiyecekler" kodu altında "şeker" metaforunu, "masumluk" kodu altında "melek" metaforunu ve "sıcaklık" kodu altında "güneş ve örtü" metaforunu kullanan katılımcılar gelmektedir.
- Son olarak, yetişkinlerin kendi çocukluk anılarından yola çıkarak günümüz çocukluğu ile kendi çocukluğunu karşılaştıran katılımcılar, yoğun olarak kendi çocukluk anılarında yetişkinlerle olan anılarına (154 katılımcı) değinmektedir. Katılımcılar çoğunlukla "olumlu paylaşım" kodu altında ebeveynleriyle yaşadıkları bayram anılarına ve öğretmenleriyle yaşadıkları okul anılarına değinmektedir. Buna rağmen ikinci sıklıkta gelen "sorumluluk" kodu altında yetişkinler erken yaşlarda kendilerine çok sorumluluk yüklendiğini belirtmektedir. Katılımcılar genel olarak çocukluk yıllarını olumlu değerlendirerek "özgürlük" metaforunu kullanmakta ve sokakta oyun oynayarak eğlendiklerini ifade etmektedir. Günümüzde güven

ortamının azlığından kaynaklı olarak sokak oyunlarının eksikliğine vurgu yapmaktadır.

Yetişkinlerin çocukluğa bakışını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada, yetişkinlerin; cinsiyet, yaş durumları, eğitim durumu ve sahip oldukları çocuk sayısına göre incelenmiştir. Buna göre yapılan analizler sonucunda, belirtilen değişkenlerin yetişkinlerin çocukluk anlayışları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı ($p>0,05$) görülmektedir.

Öneriler

Çocuğun yeterliliklerine ve gücüne inanan bir çocukluk anlayışına sahip olmak, çocukların toplum içinde aktif katılımcı olmalarını sağlamaktadır. Bu noktada yetişkinlerin çocukların aktif katılımını sağlayacak bir anlayışa sahip olması ve fırsatlar yaratması önem arz etmektedir. Bu çerçevede;

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Yetişkinlerin çocukluklarını ve günümüzdeki çocukluğu karşılaştırmalarına yönelik araştırmalar yapılabilir.
- Bu çalışma, Ankara ili merkezinde gerçekleştirilmiştir. Türkiye genelinde çocukluk anlayışını ortaya koymaya yönelik bir çalışma yapılabilir.
- Ayrıca aynı konuyla ilgili olarak kültürler arası karşılaştırmalar da yapılabilir.
- Yetişkinlerin ve çocukların çocukluk anlayışlarını karşılaştıran araştırmalar yapılabilir.
- Kitle iletişim araçları ve sosyal medyada yansıtılan çocukluk anlayışına yönelik geniş kapsamlı bir araştırma yapılabilir.
- Çocuklara yönelik kültürel ve sosyal etkinlik ve materyallerin (tiyatro oyunları, çocuk oyun ve eğlence alanları, sergi vb.) çocukluk anlayışı incelenebilir.
- Daha detaylı görüşmeler yapılarak katılımcıların çocukluk anlayışları detaylıca incelenebilir.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Toplumda katılımcı çocuk anlayışına yönelik farkındalık yaratacak sözlü ve yazılı ürünlerin çeşitliliği ve erişebilirliği artırılabilir.
- Eğitimcilere yönelik çocukluk anlayışlarını güçlendirmek ve çocuk katılımı uygulamalarını geliştirmek üzere mesleki gelişim programları düzenlenebilir.

- Ailelere yönelik çocukluk anlayışlarını güçlendirmek ve çocuk katılımı uygulamalarını geliştirmek üzere aile eğitim programları düzenlenebilir.
- Üniversitelerin eğitim fakültelerinde okuyan lisans ve lisansüstü öğrencilere yönelik olarak çocukluk anlayışlarını güçlendirmek ve çocuk katılımı uygulamalarını geliştirmek üzere zorunlu dersler verilebilir.
- Politikacılar ve yasa koyuculara yönelik olarak çocukluk anlayışı ve çocuk katılımını güçlendirici bir eylem planı geliştirilebilir. Bu kapsamda el kitapları, broşürler, kontrol listeleri (rubrikler), çocuk katılımı danışma bürosu vb. gibi girişimler oluşturulabilir.

KAYNAKLAR

- Ahioğlu-Lindberg, E.N. (2012). Çocuk yetiştirme açısından Türkiye'de çocukluğun tarihi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 41-52.
- Abkaş, E. & Atasü Topçuoğlu, R. (2009). Modern çocukluk paradigmasının oluşumu-eleştirel bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 20(1), 95-103.
- Akın, M. (2011). *Toplumsallaşma sözlüğü*. Konya: Çizgi.
- Alver, N. (2004). Neil Postman'ın çocukluğun yok oluş sürecinde iletişim teknolojisi eleştirisinin eleştirisi. A. Kartan (Ed.), *İletişim araçları içinde* (s. 129-141). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Aral, N., ve Sağlam, M. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramı. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2, 43- 56.
- Archard, D. (2004). *Children rights and childhood*. New York: Taylor & Francis Group.
- Aries, P. (1962). *Centuries of childhood*. New York: Vintage.
- Atlı, P. (2016). Sanatta değişen çocukluk imgesi: gottfried helnwein'in çocukları. *Aydın Sanat*, 2 (4), 63-79.
- Avcı, N. & Kunt, M. (2016). Çocukluğa bakış: bir sosyal paylaşım sitesi örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2335-2352.
- Avcı, N. & Pekince, P. (2018). The perspective of children on childhood. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 43 (196), 1-25.
- Avcı, N., Kara, C., Ayhan, S., Güngör, N. & Kayacık, K. (2014). Investigation of prospective teachers' understanding of childhood. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 152, 246-252.
- Avcı, N. & Kunt, M. (2017). Child-Related views of professionals working with children in institutional care and their conceptions of child participation. *Current Trends in Educational Sciences*, 345-356.

- Avcı, N. & Yol, F. (2016). Mother-child communication in terms of the child's right to participation: playground dialogues. *Developments in Educational Sciences*, 335-353.
- Avcı, N. & Gençer, A. (2017). Ebeveynlerin gözünden çocuğun kendi yaşamına katılma hakkı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (53), 547-555.
- Avcı, N. & Pekince P. (2018). Children's perspective on the right of self-determination. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 10 (4), 431-349.
- Berk, L. E. (2013). *Çocuk gelişimi* (A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989).
<https://www.unicef.org/turkey/crc/cr23c.html> sayfasından erişilmiştir.
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu. (2005). *Dünya Çocuklarının Durumu*. USA: UNICEF.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri* Ankara: Pegem.
- Creswell J. W. (2014). Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni. S. B. Demir (Ed.), *Nicel yöntemler* (M. Bursal, Çev.) içinde (s. 155- 182). Ankara: Eğiten.
- Creswell J.W. & Plano Clark V. L. (2015). *Karma araştırma yöntemleri* (Y. Dede & S. B. Demir, Çev.). Ankara: Anı.
- Çelik, E. & Çat, F.B. (2018). Toplumda değişen çocuk algısı, eğitim yöntemleri ve internetin etkilerine yönelik nitel bir araştırma. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(2), 265-300.
- Çocuk Koruma Kanunu Resmi Gazete (2005)
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Deci E.L. & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2017). *Self-determination theory*. New York: The Guilford.
- Demir, E., Taşçıl, E. & Koç, N. (2015). Çocuk dostu şehir girişimi ve çocukların gözüyle ankara. *İdeal Kent*, 17, 106-139.
- Elkind, D. (1987). The child yesterday, today and tomorrow. *Young Children*, 42(4), 6-11.
- Elkind, D. (1999). *Çocuk ve toplum* (D. Önge, Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi.

- Elkind, D. (1989). Dünün, bugünün, yarının çocuğu (F. Çok, Çev.). *Eğitim Ve Bilim*, 13(71), 14-23.
- Erbay, E. (2013). Çocuk katılım hakları üzerine bir türkiye değerlendirmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 38-54.
- Ercan, R. (2014). Gündelik yaşamda işlevsel olarak kullanılan türk atasözlerinde çocuk imgeleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 15-31.
- Hammersley, M. (2016). Childhood studies: A sustainable paradigm? *Childhood* 24(1), 113–127.
- Hart, R. (1992). *Children's participation: from tokenism to citizenship*. Italy: UNICEF International Child Development Centre.
- Heywood, C. (2003). *Baba bana top at*. (E. Hoşsucu, Çev.). İstanbul: Kitap.
- Hill, M., Davis, J., Prout, A. & Tisdall K. (2004). Moving the participation agenda forward. *Children & Society*, 18, 77-96.
- Holt, J. (2000). *Çocukluktan kaçış*. (S. Yılcı & C. Aksoy, Çev.). İstanbul: Beyaz.
- James, A., Jenks, C. & Prout, A. (1998). *Theorising childhood*. Cambridge: Polity Press.
- James, A. & Prout, A. (2005). *Constructing and Reconstructing Childhood*. London: Taylor & Francis.
- James, A. (2001). "Yeni" Çocukluk Sosyolojisinde Sorunlar, Yaklaşımlar ve Pratikler. B. Onur (eds.), *Dünya'da ve Türkiye'de Değişen Çocukluk- III. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi içinde* (s. 27-36). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Jenks, C. (1996). *Childhood*. New York: Routledge.
- Kağıtçıbaşı, Ç. & Ataca, B. (2017). Çocuğun değeri ve aile değişimi: Türkiye'den otuz yıllık bir portre. *Sosyoloji Dergisi*, 35, 77-101.
- Kocayörük, E. (2012). Öz-belirleme kuramı açısından ergenlerin anne baba algısı ile duyuşsal iyi oluşları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (37), 24-37.
- Kunt Bulut, M. (2015). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocukluk anlayışı*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Lansdown, G. (2010). The realisation of children's participation rights: critical reflections. Barry Percy-Smith & Nigel Thomas (Ed.), *A handbook of children and young people's participation* içinde (s. 11-23). USA: Routledge.
- Landry, P., Whipple, N., Mageau, G., Joussemet, M., Koestner, R., Didio, L., Gingras, I., Bernier, A. Ve Haga, S.M. (2008). Trust in organismic development, autonomy support, and adaptation among mothers and their children. *Motiv Emot* 32, 173-188.
- Lascarides, C. & Hinitz, B.F. (2000). *History of early childhood education*. United States: Routledge.
- Lee, N. & Motzkau, J. (2011). Navigating the bio-politics of childhood. *Childhood* 18(1), 7-19.
- Mayall, B. (2013). *A history of the sociology of childhood*. London: Institute of Education.
- Mead, M. & Wolfenstein, M. (1995). *Childhood in Contemporary Cultures*. Chicago: University of Chicago.
- Morrow, V. (2011). Understanding children and childhood. *Centre for Children and Young People* (1).
- Onur, B. (2005). *Türkiye'de çocukluğun tarihi*. Ankara: İmge.
- Özdemir, Y. & Çok, F. (2011). Ergenlikte özerklik gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 152-164.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun yokoluşu* (K. İnal, Çev.). Ankara: İmge.
- Powell, A. M. & Smith, A.B. (2009). Children's participation rights in research. *Childhood*, 16(1), 124-142.
- Prout, A. (2011). Taking a step away from modernity: Reconsidering the new sociology of childhood. *Global Studies of Childhood*, 1(11), 4-14.
- Prout, A. (2005). *The future of childhood*. USA: RoutledgeFalmer.
- Prout, A. (2002). Researching children as social actors: An introduction to the children 5–16 Programme. *Children & Society*, 16, 67-76.
- Prout, A. (2005). *The future of childhood*. USA and Canada: RoutledgeFalmer.
- Ryan W. K. (2011). The new wave of childhood studies: Breaking the grip of bio-social dualism?. *Childhood* 19(4), 439-352.
- Rogers, C. (1961). *On becoming a person a therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.
- Santrock, J. W. (2015). *Yaşam boyu gelişim* (G. Yüksel, Çev.). Ankara: Nobel.

- Severcen, Y. C. (2015). Çocukların gözünden çocuk dostu yer kavramı ve yaşanılan çevrelerin değerlendirilmesi: istanbul örneği. *İdeal Kent*, 17, 140-181.
- Sorin, R. (2005). Changing images of childhood: reconceptualising early childhood practice. *International Journal of Transitions in Childhood*, 1, 12-21.
- Sorin, R. (2007). Childhood through the eyes of the child and parent. *Journal of Australian Research in Early Childhood Education*, 14(1), 1-18.
- Şahin, S. & Polat, O. (2012). Türkiye’de ve dünyadaki gelişmiş ülkelerde çocuk katılım hakkı algısının ve uygulamalarının karşılaştırılması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi* 4(1), 275-282.
- Şimşek, H. (2013). Eğitim ve oyun bağlamında 19. yüzyılda türk çocukluk anlayışında değişimler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (25), 215-249.
- Tan, M. (1989). Çağlar boyunca çocukluk. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 22 (1), 71-88.
- Topçuoğlu ve Akbaş, (2009). Modern çocukluk paradigmasının oluşumu- eleştirel bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 95-103.
- Toran, M. (2012). Çocuğun ve erken çocukluk eğitimin tarihi ve kuramsal temelleri. Neslihan Avcı & Mehmet Toran (Eds.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 1-17). Ankara: Eğiten Kitap.
- Türk Dil Kurumu. <http://sozluk.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Uluslararası Çalışma Örgütü <https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/child-labour/lang--tr/index.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Uprichard, E. (2008). Children as ‘being and becomings’: Children, childhood and temporality. *Children and Society*, 22, 303-313.
- Veerman, P. E. (1992). *The rights of the child and the changing image of childhood*. London: Martinus Nijhoff Publishers.
- Yapıcı, M., ve Yapıcı, Ş. (2004). Bir değer olarak çocukluk. *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 4(4), 1-4.
- Yılmaz, H. & Ülker, M. (2018). Kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anıları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (1), 47-57.
- Yol, F. (2015). *4-6 yaş resimli çocuk kitaplarında çocukluk algısının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK 1

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Değerli Yetişkinler,

Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Bu form, yetişkinlerin çocukluk anlayışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Lütfen kişisel bilgi formundaki soruları dikkatlice cevaplayınız. Bizimle paylaştığınız bilgiler, gizlilik kuralları gereği yazar tarafından gizli tutulacaktır.

Gösterdiğiniz ilgi ve işbirliği için teşekkür ederim.

Gizem Balasar

Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi

Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz
 - a. Kadın
 - b. Erkek
2. Medeni haliniz
 - a. Evli
 - b. Bekar
3. Yaşınız
.....
4. Yaşadığınız ilçe
 - a. Çankaya
 - b. Keçiören
 - c. Yenimahalle
 - d. Mamak
 - e. Etimesgut
 - f. Altındağ
 - g. Pirsaklar
 - h. Gölbaşı
 - i. Polatlı

j. Çubuk

5. Eğitim durumunuz

- a. Okuryazar değil
- b. İlkokul mezunu
- c. Ortaokul mezunu
- d. Lise terk
- e. Lise mezunu
- f. Önlisans
- g. Lisans mezunu
- h. Yüksek lisans mezunu
- i. Doktora mezunu

6. Mesleğiniz yazınız

.....

7. Çocuklarla ilişkili herhangi bir eğitim aldınız mı?

- a. Hayır
- b. Evet (yazınız):

8. Ailenizin aylık ortalama geliri nedir?

.....

9. Kaç çocuğunuz var?

- a. Yok
- b. Varsa sayısını yazınız:

EK 2

ÇOCUKLUĞA BAKIŞ SIFAT LİSTESİ

1. Tembel
2. Küfürbaz
3. Savurgan
4. Acımasız
5. Ayak bağı
6. Ağlayan
7. Söz dinlemeyen
8. Uyumsuz
9. Yalancı
10. Kavgacı
11. Sıkıcı
12. Sinirli
13. Çıkarıcı
14. Sorumsuz
15. Çok bilmiş
16. Kıskanç
17. Yaramaz
18. Sakar
19. Derdini anlatamayan
20. Eğitimsiz
21. Bağımlı-muhtaç
22. Küçük
23. Savunmasız
24. Masum-saf
25. Kolay yönlendirilen
26. Söz dinleyen

27. İnatçı
28. Kirli-pasaklı
29. Anı anını tutmayan
30. Dağınık
31. Sabırsız
32. Şirin
33. Güler yüzlü
34. Sempatik
35. Cana yakın
36. Komik
37. Mutlu
38. Eğlenceli
39. Neşeli
40. Sevimli
41. Şefkatli
42. Merhametli
43. İyi kalpli
44. Uyumlu
45. Hareketli
46. Gayretli
47. Yaratıcı
48. Heyecanlı
49. Meraklı
50. Oyun seven
51. Kararlı
52. Cesur
53. Açık sözlü

EK 3

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Sizi *Gizem Balasar* tarafından yürütülen “*Yetişkinlerin Çocukluk Anlayışları*” başlıklı araştırmaya davet ediyorum. Bu araştırmanın amacı 18 yaş üzeri kişilerin çocukluk anlayışlarını araştırmaktır. Araştırmada sizden tahminen 20-30 dakika ayırmanız istenmektedir. Görüşme sırasında ses kaydı yapılacak ve **sadece araştırmacının** veri toplaması amacıyla dinlenecektir. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının :

Adı-Soyadı: İmzası:

Tarih:

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...